

**A Csaolc - Garbolc (HUHN20054)
kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület
fenntartási terve**

Debrecen
2020.

Készítette
Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság

Együttműködő partner
BioAqua Pro Környezetvédelmi Szolgáltató és Tanácsadó Kft.
Bogland Természet-, és Környezetvédelmi Betéti Társaság
E-misszió Természet- és Környezetvédelmi Egyesület

Vezető szakmai koordinátor
Kapocsi István

Szakmai koordinátor
Lesku Balázs
Dr. Kiss Béla
Dr. Gulyás Gergely

Vezető természettudományi szakértő
Dr. Müller Zoltán

Vezető agrárgazdálkodási szakértő
Hasznosi László

Közreműködő szakértők

Dr. Gulyás Gergely
Dr. Estók Péter
Dr. Juhász Péter
Kovács Tibor
Lukács Attila
Dr. Málnás Kristóf
Dr. Müller Zoltán
Dr. Nagy Antal
Polyák László
Dr. Sum Szabolcs
Szabó Gyula
Tóth Pál
Tokaji Kitti
Habarics Béla

© Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság 2020.

Ez a dokumentáció a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény értelmében szerzői jogvédelem alatt áll. A dokumentáció nyilvános, a megfelelő hivatkozások mellett szabadon felhasználható és terjeszthető!

Tartalomjegyzék

I. A Natura 2000 fenntartási terv

1. A terület azonosító adatai	5
1.1. Név	5
1.2. Azonosító kód.....	5
1.3. Kiterjedés	5
1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek.....	5
1.4.1. Jelölő élőhelyek	5
1.4.2. Jelölő fajok	5
1.5. Érintett települések	6
1.6. Egyéb védettségi kategóriák	6
1.7. Tervezési és egyéb előírások.....	8
1.7.1. Természetvédelmi kezelési terv	8
1.7.2. Településrendezési eszközök	8
1.7.3. Körzeti erdőtervek és üzemtervek	8
1.7.4. Tájegységi vadgazdálkodási tervek és vadgazdálkodási üzemtervek	8
1.7.5. Halgazdálkodási tervek.....	9
1.7.6. Vízyűjtő-gazdálkodási terv	9
1.7.7. Egyéb tervek	9
2. Veszélyeztető tényezők	10
3. Kezelési feladatok meghatározása	15
3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése.....	15
3.2. Kezelési javaslatok	16
3.2.1. Élőhelyek kezelése (Kezelési egységek – KE).....	16
3.2.2. Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés.....	48
3.2.3. Fajvédelmi intézkedések.....	48
3.2.4. Kutatás, monitorozás	50
3.2.5. Mellékletek	50
3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében.....	52
3.3.1. Agrártámogatások.....	52
3.3.2. Pályázatok.....	62
3.3.3. Egyéb	62
3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja.....	62
3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök.....	62
3.4.2. A kommunikáció címzettjei	62
3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel	63

I. Natura 2000 fenntartási terv

1. A terület azonosító adatai

1.1. Név

Tervezési terület neve:	Csaholc-Garbolc kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület (kjTT)
-------------------------	---

1.2. Azonosító kód

Tervezési terület azonosítója:	HUHN20054
--------------------------------	-----------

1.3. Kiterjedés

Tervezési terület kiterjedése:	4054,45 ha
--------------------------------	------------

1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek

A jelölő élőhelyek és fajok felsorolásánál a Natura 2000 terület adatlapjának 2018. évi változatát vettük alapul.

1.4.1. Jelölő élőhelyek

- 91G0* - Pannon gyertyános-tölgyesek *Quercus petraea*val és *Carpinus betulus*szal
- 91E0* - Enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*)
- 91F0 - Keményfás ligeterdők nagy folyók mentén *Quercus robur*; *Ulmus laevis* és *Ulmus minor*; *Fraxinus excelsior* vagy *Fraxinus angustifolia* fajokkal (*Ulmion minoris*)
- 6510 - Sík- és dombvidéki kaszálórétek (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*)
- 6440 - *Cnidion dubii* folyóvölgyeinek mocsárrétjei

*: kiemelt jelentőségű jelölő élőhely

1.4.2. Jelölő fajok

- Vöröslábú hegyisáska (*Odontopodisma rubripes*)
- Nagy hőscincér (*Cerambyx cerdo*)
- Nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*)
- Díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*)
- Vérfű-hangyaboglárka (*Maculinea teleius*)
- Sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catax*)
- Nagy szikibagoly (*Gortyna borelii lunata*)

- Réti csík (*Misgurnus fossilis*)
- Halványfoltú küllő (*Gobio albipinnatus*)
- Leánykancér (*Rutilus pigus*)
- Szivárványos ökle (*Rhodeus sericeus amarus*)
- Vágó csík (*Cobitis taenia*)
- Vöröshasú unka (*Bombina bombina*)
- Mocsári teknős (*Emys orbicularis*)
- Vidra (*Lutra lutra*)

1.5. Érintett települések

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye: Botpalád, Csaholc, Garbolc, Kishódos, Kispalád, Méhtelek, Nagyhódos, Rozsály, Sonkád, Tisztaberek, Túrricse

A tervezési terület által érintett helyrajzi számok listáját az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészekről szóló 14/2010. (V. 11.) KvVM rendelet (a továbbiakban: KvVM rendelet) tartalmazza. A Natura 2000 területek által érintett helyrajzi számokat és így a Natura 2000 jogi státuszt is a KvVM rendelet rögzíti, térképi megjelenítéssel is. A jogi jelleg a megosztással keletkező utód helyrajzi számokra is kiterjed.

Település	Megye	Érintett terület		A település területének érintettsége (%)
		(ha)	(%)	
Botpalád	Szabolcs-Szatmár-Bereg megye	181,10 ha	4,47%	10,98%
Csaholc	Szabolcs-Szatmár-Bereg megye	598,58 ha	14,76%	30,92%
Garbolc	Szabolcs-Szatmár-Bereg megye	373,29 ha	9,21%	51,52%
Kishódos	Szabolcs-Szatmár-Bereg megye	640,74 ha	15,80%	71,87%
Kispalád	Szabolcs-Szatmár-Bereg megye	379,01 ha	9,35%	22,65%
Méhtelek	Szabolcs-Szatmár-Bereg megye	178,57 ha	4,40%	20,69%
Nagyhódos	Szabolcs-Szatmár-Bereg megye	403,07 ha	9,94%	52,71%
Rozsály	Szabolcs-Szatmár-Bereg megye	5,30 ha	0,13%	0,36%
Sonkád	Szabolcs-Szatmár-Bereg megye	47,26 ha	1,17%	2,39%
Tisztaberek	Szabolcs-Szatmár-Bereg megye	779,70 ha	19,23%	42,84%
Túrricse	Szabolcs-Szatmár-Bereg megye	463,99 ha	11,44%	35,74%

1.6. Egyéb védettségi kategóriák

A tervezési terület 3375,31 ha -on a Szatmár-beregi Tájvédelmi Körzetet (teljes kiterjedés: 21891,7 ha) érinti (Szatmár-beregi Tájvédelmi Körzet védettségének fenntartásáról szóló 142/2007. (XII. 27.) KvVM rendelet), 311,393 ha fokozottan védett terület.

A tervezési területből 4041,72 ha a Szatmár-Bereg Különleges madárvédelmi területtel (HUHN10001) van átfedésben.

A tervezési terület az Országos Ökológiai Hálózat magterület (98,41%), ökológiai folyosó (0,96%)

és pufferterület (0,48%) övezetével egyaránt átfed.

A tervezési terület által érintett régészeti lelőhelyek: Túrricse: Nagy-erdő (azonosító: 38127), Garbolc: Hármashatár (azonosító: 38254), Kishódos: Klastromdomb (azonosító: 38115), Klastrom-erdő (azonosító: 59040).

<u>Típus</u>	<u>Kód</u>	<u>Név</u>	<u>Átfedés (ha)</u>	<u>Átfedés (%)</u>	<u>Kapcsolódó jogszabály száma</u>
tájvédelmi körzet	<u>171/TK/82</u>	Szatmár-beregi Tájvédelmi Körzet	3375,31ha	83,25%	Szatmár-beregi Tájvédelmi Körzet védettségének fenntartásáról szóló 142/2007. (XII. 27.) KvVM rendelet
különleges madárvédelmi terület	HUHN10001	Szatmár-Bereg Különleges madárvédelmi terület	4041,72 ha	99,69%	275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről 14/2010. (V. 11.) KvVM rendelet
Országos Ökológiai Hálózat magterület övezet	MT	-	3989,95 ha	98,41%	Magyarország és egyes kiemelt térségeinek terüle trendezési tervéről szóló 2018. évi CXXXIX törvény
Országos Ökológiai Hálózat ökológiai folyosó	OF	-	38,90 ha	0,96%	Magyarország és egyes kiemelt térségeinek terüle trendezési tervéről szóló 2018. évi CXXXIX törvény
Országos Ökológiai Hálózat pufferterület övezet	<u>PT</u>	-	19,31 ha	0,48%	Magyarország és egyes kiemelt térségeinek terüle trendezési tervéről szóló 2018. évi CXXXIX törvény
Régészeti lelőhely	azonosító: 38127	Túrricse: Nagy-erdő			
Régészeti lelőhely	azonosító: 38254	Garbolc: Hármashatár			
Régészeti lelőhely	azonosító: 38115	Kishódos: Klastromdomb			
Régészeti lelőhely	azonosító: 59040	Kishódos: Klastrom-erdő			

1.7. Tervezési és egyéb előírások

1.7.1. Természetvédelmi kezelési terv

A Szatmár-beregi Tájvédelmi Körzet természetvédelmi kezelési tervének szakmai anyaga 2003-ban került kidolgozásra, jogszabályban azonban nem került kihirdetésre.

1.7.2. Településrendezési eszközök

Szabolcs-Szatmár-Bereg Megye Közgyűlésének 19/2011. (XII.1.) önkormányzati rendelete Szabolcs-Szatmár-Bereg Megye Területrendezési terve elfogadásáról.

Csaholc Község Önkormányzata Képviselő testületének 7/2006. (V.31.) ÖKT. rendelete a község Helyi Építési Szabályzatának és Szabályozási Tervének jóváhagyásáról.

Garbolc, helyi építési szabályzat – 50/2010. (III. 29.) Rendelet

Méhtelek község Képviselőtestületének 9/2006. (VI.22.) rendelete Méhtelek község Szabályozási Tervének elfogadásáról és a Helyi Építési Szabályzat megállapításáról.

Rozsály, szabályozási terv és helyi építési szabályzat – 6/2006. (IV. 14.) Rendelet

Tisztaberek község Képviselőtestületének 8/2006. (VI.19.) Kt. rendelete Tisztaberek Község Szabályozási Tervének elfogadásáról és a Helyi Építési Szabályzat megállapításáról.

Túrrice község Önkormányzati Képviselő Testületének 14/2006. (VI.19.) rendelete a község igazgatási területére vonatkozó Szabályozási Terveinek elfogadásáról és a Helyi Építési Szabályzat megállapításáról.

1.7.3. Körzeti erdőtervek és üzemtervek

Körzeti erdőterv: A Szatmár-Nagyecsed-i erdőtervezési körzet erdőterve (érvényes: 2016. - 2025.12.31.) Határozat ügyiratszám: HB-03/ERD/07149-1/2017.

(https://www.kormany.hu/download/d/0f/60000/MK_15_110_45.pdf)

1.7.4. Tájegységi vadgazdálkodási tervek és vadgazdálkodási üzemtervek

A Csaholc-Garbolc kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület a Tiszántúli vadgazdálkodási táj Felső-tiszavidéki tájegységébe tartozik. A tájegység vadgazdálkodása tekintetében a Tiszántúli Vadgazdálkodási Táj vadgazdálkodási tájegységeinek vadgazdálkodási tervéről szóló 13/2018. (VII. 3.) AM rendeletben foglaltak az irányadóak.

Túr-Tisza-közi Vadásztársaság (vadgazdálkodási egység kódszáma: 15-854850-110) Vadgazdálkodási üzemterve érvényes: 2037. február 28. Jóváhagyó határozat ügyiratszám: SZ-10/83/00060-1/2019.

Túr-Erdő Vadásztársaság Sonkád (vadgazdálkodási egység kódszáma: 15-854870-110) Vadgazdálkodási üzemterve érvényes: 2037. február 28. Jóváhagyó határozat ügyiratszám: SZ-10/83/02187-2/2019.

Erdőhát Vadásztársaság (vadgazdálkodási egység kódszáma: 15-854950-110) Vadgazdálkodási üzemterve érvényes: 2037. február 28. Jóváhagyó határozat ügyiratszám: SZ-10/83/00097-5/2019.

1.7.5. Halgazdálkodási tervek

Öreg-Túr (0-64 fkm) (víztérkód: 15-111-1-1). Jogosult: Sporthorgász Egyesületek Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Közhasznú Szövetsége. Halgazdálkodási tervet jóváhagyó határozat érvényessége: 2021.12.31.

Túr (11-30 fkm) (víztérkód: 15-110-1-1). Jogosult: Halgazdálkodási tervet jóváhagyó határozat érvényessége: 2021.12.31.

1.7.6. Vízyűjtő-gazdálkodási terv

2-1 Felső-Tisza tervezési alegység vízgyűjtő-gazdálkodási terve – Kiadja: Felső-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság. Elfogadás dátuma: 2016. április. Érvényes: 2027-ig.

(<http://www.vizugy.hu/index.php?module=vizstrat&programelemid=149> alapján)

Túr folyó 07.NMT.04. tervszámú Nagyvízi Mederkezelési Terve

1.7.7. Egyéb tervek

Nagy szikibagoly (*Gortyna borelii lunata*) fajmegőrzési terve. Kiadta: Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium, Természetvédelmi Hivatal, 2004. Jóváhagyta: Dr. Persányi Miklós Környezetvédelmi és Vízügyi Miniszter, 2004.

Díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*) fajmegőrzési terve. Kiadta: Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium, Természetvédelmi Hivatal, 2006. Jóváhagyta: Dr. Persányi Miklós Környezetvédelmi és Vízügyi Miniszter, 2006.

2. Veszélyeztető tényezők

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H= nagy; M= közepes; L= kis jelentőségű)	Érintett terület aránya a jelölő érték szempontjából (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
B29	egyéb erdészeti tevékenység, kivéve az agro- erdészethez kapcsolódó tevékenységeket	M	10	Díszes tarkalepke (<i>Euphydryas maturna</i>): tisztítási munkák során a cserjék eltávolítása káros lehet a fajra.
N02	aszály és csapadékmennyiség csökkenés a klímaváltozás következtében	M	6,3	<p>Keményfás ligeterdők nagy folyók mentén <i>Quercus robur</i>, <i>Ulmus laevis</i> és <i>Ulmus minor</i>, <i>Fraxinus excelsior</i> vagy <i>Fraxinus angustifolia</i> fajokkal (<i>Ulmion minoris</i>) (91F0): a tavaszi vízborítások elmaradása, a felszínközeli víz szintjének csökkenése az állományok kiszáradása irányába hatnak. Ezeket egyre nehezebb lesz kőrises ligeterdőnek felújítani.</p> <p>Enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőrös (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (<i>Alno-Padion</i>, <i>Alnion incanae</i>, <i>Salicion albae</i>) (91E0*): a legjelentősebb veszélyeztető tényező a mocsár- és láperdők esetében, hiszen ezek az élőhelyek a többletvíz hatására jöttek létre.</p> <p>Sík- és dombvidéki kaszálórétek (<i>Alopecurus pratensis</i>, <i>Sanguisorba officinalis</i>) (6510), <i>Cnidion dubii</i> folyóvölgyeinek mocsárrétei (6440): a felszínközeli víz szintjének csökkenése az állományok kiszáradása irányába hat. Emiatt az élőhelyek átalakulnak más élőhelyekké.</p> <p>Díszes tarkalepke (<i>Euphydryas maturna</i>): élőhelyein jelentősebb veszélyforrás a ligeterdők szárazodása.</p> <p>Mocsári teknős (<i>Emys orbicularis</i>): a felszínközeli víz szintjének csökkenése miatt élőhelyei egyre gyakrabban száraznak.</p> <p>Nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i>): minden mocsárréten veszélyeztető tényező a kiszáradás.</p> <p>Réti csík (<i>Misgurnus fossilis</i>), vágó csík (<i>Cobitis taenia</i>): a területen a faj számára megfelelő potenciális élőhelyeken a legmeghatározóbb veszélyeztető tényező a kiszáradás.</p>

				<p>Vérfü-hangyaboglárka (<i>Maculinea teleius</i>): a lepkefaj élőhelyét jelentő gyepek kifejezetten üdék, igénylik a vízhatást, de az utóbbi években láthatóan száradnak.</p> <p>Vöröshasú unka (<i>Bombina bombina</i>): a felszínközeli víz szintjének csökkenése miatt élőhelyei egyre gyakrabban szárazak.</p> <p>Vidra (<i>Lutra lutra</i>): a Túr medrén kívül az egyéb vizes élőhelyek egyre inkább alkalmatlanok a vidra megtelepedésére.</p>
A08	gyepterület kaszálása vagy vágása	L	0,6	<p>Nagy szikibagoly (<i>Gortyna borelii lunata</i>): a túlságosan alacsony tarlóval, teljes körűen végzett kaszálás káros a lepkefaj tápnövényére.</p> <p>Nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i>): a parcella egészére kiterjedő gépi kaszálás sok esetben nem megfelelő a faj állományainak.</p> <p>Vérfü-hangyaboglárka (<i>Maculinea teleius</i>): az intenzív – a lepkefaj optimális életfeltételeihez képest túlzott mértékű és/vagy alkalmatlan módszerrel végrehajtott, a gyepterület teljes területét azonos időpontban érintő – kaszálás káros a fajra nézve.</p>
A09	intenzív legeltetés vagy túllegeltetés	L	1	Nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i>): az intenzív legeltetés a megfelelő élőhelyi struktúrát nem engedi kialakulni, ez káros a fajra nézve.
A36	egyéb mezőgazdasági tevékenység	L	1,4	Sárga gyapjasszövő (<i>Eriogaster catax</i>): azok a populációk minősülnek leginkább sérülékenyek, melyek biotópjait fokozottabban érinti a cserjék számottevő mértékű eltávolítása.
B07	lábonálló és fekvő holt fa eltávolítása, beleértve a törmelékét is	L	2,5	Nagy hőscincér (<i>Cerambyx cerdo</i>): Az erdőgazdálkodás során a holt faanyag eltávolítása a faj élőhelyeinek szűkülését eredményezi.
I02	egyéb idegenhonos inváziós fajok (az Unió számára veszélyt)	L	4,1	Enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (<i>Alno-Padion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>) (91E0*): a zöld juhar (<i>Acer negundo</i>) és az amerikai kőris (<i>Fraxinus pennsylvanica</i>) teret nyer az élőhelyen, ez káros.

	jelentő fajokon kívül)			<p>Díszes tarkalepke (<i>Euphydryas maturna</i>): élőhelyein az inváziós fajok kiszorítják a természetes tápnövényeket.</p> <p>Nagy szikibagoly (<i>Gortyna borelii lunata</i>): az inváziós fajok veszélyeztetik a faj tápnövényének élőhelyét.</p> <p>Nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i>): főképp a gyalogakác (<i>Amorpha fruticosa</i>) fenyeget terjedésével nagy területeket.</p> <p>Vérfü-hangyaboglárka (<i>Maculinea teleius</i>): helyenként a tájidegen, inváziós növények terjedése és ennek következtében a gyepek fajkészletének, valamint vegetációs minőségének jelentős mértékű leromlása jellemző.</p>
L02	fajösszetétel változás természetes szukcesszió következtében (más, mint a mezőgazdasági vagy erdészeti gyakorlat által okozott közvetlen változás)	L	1,2	<p>Sík- és dombvidéki kaszálórétek (<i>Alopecurus pratensis</i>, <i>Sanguisorba officinalis</i>) (6510), <i>Cnidion dubii</i> folyóvölgyeinek mocsárrétjei (6440): a felhagyás hatására az élőhelyek cserjésednek, erdősödnek, átalakulnak más élőhelyekké.</p> <p>Nagy szikibagoly (<i>Gortyna borelii lunata</i>): legjelentősebb veszélyforrásként elsősorban a sziki kocsordos gyepek természetességére és vegetációs struktúrájára kedvezőtlen hatással lévő szukcessziós folyamatok emelhetők ki (például: beerdősülés, fokozott ütemű cserjésedés).</p> <p>Nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i>): a gyepek cserjésedése jelentős probléma lehet.</p> <p>Sárga gyapjasszövő (<i>Eriogaster catax</i>): a faj élőhelyét képező kökényes-galagonyás cserjések túlzott mértékű záródása káros.</p> <p>Vérfü-hangyaboglárka (<i>Maculinea teleius</i>): a faj valamennyi ismert élőhelyét veszélyezteti a szukcesszió, elsősorban a gyepek cserjésedése, gyomosodása, és ennek következtében a gyepek fajkészletének, valamint vegetációs minőségének jelentős mértékű leromlása.</p>
L01	természetes abiotikus folyamatok (pl. erózió, feliszapolódás, kiszáradás, elsüllyedés, szikesedés)	L	0,5	<p>Halványfoltú küllő (<i>Gobio albipinnatus</i>): a kis vízhozam és az ezzel összefüggésben lévő eliszapolódás, feliszapolódás jelent problémát a faj esetében.</p>

				<p>Leánykancér (<i>Rutilus pigus</i>): az üledék hatására eltűnnek a sóderes, kavicsos mederrészek, a leánykancér fő táplálkozási helyei.</p> <p>Vágó csík (<i>Cobitis taenia</i>): az alacsony áramlási sebesség következtében a szállított szemcsék kiülepednek, ami hosszútávon egyes szakaszokon eliszapolódáshoz, feliszapolódáshoz vezet.</p>
Kód	A területre kívülről ható veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H= nagy; M= közepes; L= kis jelentőségű)	Érintett terület aránya a jelölő érték szempontjából (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
Xo	államhatáron kívülről érkező veszélyeztető tényezők és hatások	L	0,5	Vidra (<i>Lutra lutra</i>): szennyezések: a különböző vegyületek a vízterbe kerülve a vidra táplálékbázisán keresztül kihathatnak a terület vidráira, a biomagnifikáció miatt a kedvezőtlen hatások fokozottabban érvényesülhetnek e csúcsragadozónál.
Kód	Potenciális veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H= nagy; M= közepes; L= kis jelentőségű)	Érintett terület aránya a jelölő érték szempontjából (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
E01	utak, ösvények, vasútvonalak és a kapcsolódó infrastruktúra (pl. hidak, viaduktok, alagutak)	L	0,5	Vidra (<i>Lutra lutra</i>): sok vidra esik a közúti közlekedés áldozatául, elsősorban a revírt kereső, kóborló fiatal állatok közül. Vöröshasú unka (<i>Bombina bombina</i>): A területen a közutak elhelyezkedése, forgalma miatt a vöröshasú unka esetében a veszélyeztető tényező hatása minimális
K05	víztestek fizikai változása	L	0,5	Szivárványos ökle (<i>Rhodeus sericeus amarus</i>): a vízínövényzet eltávolításával, partvédő kövezés építésével fontos táplálkozó- és búvóhelyek szűnhetnek meg. A partmenti fás vegetáció eltávolítása a területen nagymértékben befolyásolhatja a faj egyedeinek túlélési esélyeit amiatt, hogy az árnyékolás esetleges megszűnésével a nyári időszakban a víz gyors felmelegedésével annak oldott oxigéntartalma jelentős mértékben csökken. Vidra (<i>Lutra lutra</i>): a vidra kedveli a parti, partközeli vegetáció strukturális diverzitását, az ezt csökkentő, lefolyást elősegítő munkálatok negatívan befolyásolhatják élőhelyét.

				Szivárványos ökle (<i>Rhodeus sericeus amarus</i>): az iszapkotrás, fenékkotrás nem közvetlenül a halfaj egyedeit veszélyezteti, ezek a kotrásnak nyugalmi perióduson kívül nem, vagy csak elenyésző egyedszámban esnek áldozatul. Viszont a faj szaporodásához nélkülözhetetlen kagylók szinte teljes eltűnését eredményezheti.
L02	fajösszetétel változás természetes szukcesszió következtében (más, mint a mezőgazdasági vagy erdészeti gyakorlat által okozott közvetlen változás)	L	Nem adható meg	Vöröslábú hegyisáska (<i>Odontopodisma rubripes</i>): a legelők és kaszálók felhagyása a szekunder szukcessziós folyamatokon keresztül veszélyeztetheti a faj állományát. A faj állományait az élőhelyek természetes szukcessziós változásai kezdetben növelik, előrehaladva azonban az állományok lokális eltűnését eredményezik.
N02	aszály és csapadékmennyiség csökkenés a klímaváltozás következtében	L	Nem adható meg	Vöröslábú hegyisáska (<i>Odontopodisma rubripes</i>): negatív hatással van a terület kiszáradása a csapadékhiány következtében.
K02	lecsapolás	L	Nem adható meg	Vöröslábú hegyisáska (<i>Odontopodisma rubripes</i>): negatív hatással van a területek mesterséges kiszáritása, lecsapolása és a belvízelvezetés.
B09	tarvágás	M	Nem adható meg	Enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (<i>Alno-Padion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>) (91E0*), Keményfás ligeterdők nagy folyók mentén <i>Quercus robur</i> , <i>Ulmus laevis</i> és <i>Ulmus minor</i> , <i>Fraxinus excelsior</i> vagy <i>Fraxinus angustifolia</i> fajokkal (<i>Ulmion minoris</i>) (91F0), Pannon gyertyános-tölgyesek <i>Quercus petraeával</i> és <i>Carpinus betulusszal</i> (91G0*): a tarvágásos véghasználat akkor is rontja az élőhely természetességét, amennyiben ligeterdők/gyertyános tölgyesnek újjátják föl.
B17	erdészeti talajművelési és egyéb talajkezelési gyakorlatok	L	Nem adható meg	Enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (<i>Alno-Padion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>) (91E0*), Keményfás ligeterdők nagy folyók mentén <i>Quercus robur</i> , <i>Ulmus laevis</i> és <i>Ulmus minor</i> , <i>Fraxinus excelsior</i> vagy <i>Fraxinus angustifolia</i> fajokkal (<i>Ulmion minoris</i>) (91F0), Pannon gyertyános-tölgyesek <i>Quercus petraeával</i> és <i>Carpinus betulusszal</i> (91G0*): a teljes talajelőkészítés akkor is rontja az élőhely természetességét, amennyiben ligeterdők/gyertyános tölgyesnek újjátják föl.

3. Kezelési feladatok meghatározása

3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése

Általános célkitűzések:

A Csaholc-Garbolc kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területté nyilvánításakor az élőhelyvédelmi irányelv (92/43/EGK) 4. cikkének (4) bekezdése alapján a terület természetvédelmi célkitűzései meghatározásra kerültek, valamint kiemelésre kerültek egyes jelölő értékek, amelyeket a kezelés során prioritásként kell kezelni. A Natura 2000 területek célkitűzései és prioritásai a területek hivatalos Natura 2000 adatlapjain (SDF) találhatóak.

A természetvédelmi célállapot:

A megjelölt prioritások szerinti célállapot megvalósításakor arra kell törekedni, hogy a jelölő értékek mellett a terület egyéb természetes élőhelyei /pl.: üde és nedves cserjések; folyóvizek ; állóvizek / kiterjedésének, karakterének, egységes táji megjelenésének, természetes biológiai sokféleségének fennmaradása is biztosítható legyen, különös tekintettel az ott előforduló, jelentős értéket képviselő védett fajok igényeire.

A célállapot eléréséhez rendelt célkitűzések:

- A természetközeli/féltermészetes tölgyes erdők fenntartása, különös tekintettel a gyertyános-tölgyes, keményfaliget jellegű állományokra, valamint égeres erdőkre.
- Őshonos fafajú állományokban a kiterjedt tarvágásos véghasználatok mellőzése, folyamatos erdőborítás fenntartása, természetközeli vegyes korösszetételű állományok kialakítása. A felújításokban a teljes talaj-előkészítés és tuskózás (az akácok állományokat kivéve) elhagyása. A talaj és az aljnövényzet bolygatását a lehető legkisebbre javasolt csökkenteni.
- Javasolt természetközeli felújítási és ápolási módok kísérletes kidolgozása. Arra alkalmas részeken „őserdő” jellegű, gazdálkodásmentes állományok kialakítása és fenntartása. Természetes cserjeszint kímélete.
- Lábon száradó vagy odvasodó faegyedek és a holt fa megfelelő mennyiségű meghagyása.
- A tájidegen erdőállományok fokozatos őshonos állományra cserélése.
- Természetes, inváziós fajok által nem eluralt cserjés-magaskórós erdőszegélyek kímélete és fejlesztése.
- Az inváziós, illetve intenzíven terjedő fajok (gyalogakác, zöld juhar, amerikai kőris, aranyvesszők, japánkeserűfű-fajok, akác) visszaszorítása, szükség esetén rendszeres beavatkozásokkal. A természetközeli/féltermészetes erdőállományokból és fasorokból az idegenhonos fafajok (gyalogakác /*Amorpha fruticosa*/, zöld juhar /*Acer negundo*/, amerikai kőris /*Fraxinus pennsylvanica*/, akác /*Robinia pseudoacacia*/ stb.) egyedeit el kell távolítani. Ennek során a sarj vagy újulatképzést meg kell akadályozni.
- A természetközeli erdei aljnövényzet megóvása, a természetes felújulás segítése érdekében (taposás, túsás, rágási kár megelőzése miatt) a területen a nagyvad egyedszámának megfelelő szinten tartása, szükség esetén mesterséges apasztása.
- A jelölő erdei élőhelyek inváziós veszélyeztetésének mértéke nem növelhető. Ennek érdekében a jelölő élőhelyekkel érintkező, az adott helyen tényleges fenyegetést jelentő

tájidegen fásszárú állományok (pl. akác, amerikai kőris) telepítése még szántókon sem javasolt, illetve nem is újíthatók fel.

- Az erdők területét vagy területének intaktságát csökkentő beruházások mellőzése.
- A területen található csatornákon a vízvisszatartó műtárgyak megfelelő üzemeltetése, szükség esetén új műtárgyak kialakítása a természetes vízkészlet megtartása érdekében.
- Az Öreg-Túr megfelelő vízellátásának biztosítása.
- A vízfolyások mentén a meder és a parti vegetáció jelenleginél kíméletesebb kezelése-fenntartása (kotrás, vízi növényzet irtása, parti fák és cserjék eltávolítása stb.)
- A tervezési területre eső folyószakaszokat a jelölő folyóvízi fajok ökológiai igényeinek megfelelő állapotban kell megőrizni, az élőhely átalakítása (pl. áramlási viszonyok káros megváltoztatása mederduzzasztással, nagymértékű mederalakítás, kanyarátvágás) nem elfogadható.
- A mocsárrétek, kaszálók arra alkalmas területeinek rendszeres kaszálása vagy legeltetése, kíméletes legeltetési és kaszálási módszerek kidolgozása, kaszátlan területek mozaikos kijelölése. A gyepek állapotát javító legeltetési/kaszálási rendszer fenntartása. Cél a területen mozaikosan található rétek, mocsárrétek, magassásosok mozaikjai fennmaradásának biztosítása; a gyepek teljes becserjésedésének megakadályozása. Kíméletes, kaszátlan mozaikokat és hagyásfákat is meghagyó kaszálás, és a jelölő ízeltlábú fajok érdekeit is figyelembe vevő kaszálási rend bevezetése.
- A sziki kocsordos (nagy szikibagoly élőhelye) gyepeken a lepke érdekeit preferáló kaszálási rend kidolgozása.
- Szántók lehetőség szerinti gyepesítése, vagy őshonos faállományú erdősítése.

3.2. Kezelési javaslatok

A Natura 2000 területre vonatkozó természetvédelmi célkitűzések eléréséhez a terület egyes részei eltérő kezelést igényelnek, figyelembe véve az ott előforduló élőhelyeket, fajokat és az ott jellemző gazdálkodási formákat. A kezelési, fenntartási és részben az élőhelyrekonstrukciós és fejlesztési javaslatokat ezért a Natura 2000 terület egyes lehatárolt részegységeire, az úgynevezett kezelési egységekre (KE) vonatkozóan rendszerezi a fenntartási terv (a kezelési egységek térbeli elhelyezkedését a 3.2.5. melléklet térképei mutatják be). Az egyes közösségi jelentőségű élőhelyekre és fajokra vonatkozó kutatási és monitorozási javaslatokat a 3.2.4. fejezetben tárgyalja a fenntartási terv.

3.2.1. Élőhelyek kezelése (Kezelési egységek – KE)

A kezelési javaslatok esetében élesen el kell választani a kötelező jellegű, jogszabályban előírt korlátozásokat, illetve az önkéntes vállalásokat. „A 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet 4.§ 5. pontja alapján „(5) A fenntartási terv a Natura 2000 terület kezelésére vonatkozó javaslatokat, valamint ezek megvalósításának lehetséges eszközeit tartalmazza, és jogszabály eltérő rendelkezése hiányában kötelező földhasználati szabályokat nem állapít meg.”

Az itt megfogalmazott kezelési javaslatok célja, hogy a kezelési egységekben előforduló közösségi jelentőségű értékek, a jelenlegi gazdálkodási gyakorlat és adottságok alapján javaslatot tegyenek a gazdálkodás kívánatos módjára, megadják, hogy a jelölő értékek megőrzéséhez milyen kezelési előírás-javaslatok alkalmazása szükséges. A már más jogszabály vagy hatósági eszköz alapján létező előírások esetében azok kötelező jellegét értelemszerűen az azt megalapozó jogszabály, vagy hatósági eszköz támasztja alá, jelen fenntartási terv ezekre az előírásokra csak utalást tesz. A tervkészítés időpontjában jogszabály alapján kötelezően betartandó előírásokon túli, a célokhoz

illeszkedő, kívánatos kezelést megfogalmazó előírás-javaslatok iránymutatásként szolgálnak.

A Csaholc - Garbolc Natura 2000 területen az előforduló élőhelyek, fontosabb fajok és gazdálkodási módok alapján 11 kezelési egység lehatárolása indokolt, amelyek térképi megjelenítését a 3.2.5. melléklet fejezet mutatja be. A kezelési egységek lehatárolása a 2015-2016-ban tapasztalt természeti adottságok alapján történt, 1:10.000 alapléptékben. A térképi lehatárolás léptékét figyelembe véve a kezelési egységek határai (különösen nem mesterséges vonalat, pl. szántó, csatorna határ követő egységek esetén) nem szigorúan véve rögzítettek, hanem 10-20 méteres átmeneti sávban értelmezhetők. A kezelések, beavatkozások gyakorlati tervezésénél emellett szükséges figyelembe venni, hogy a természeti adottságok, élőhelyek spontán változásai miatt a kezelési egységek egymáshoz viszonyított határai megváltozhatnak. A fentiek alapján tehát a kezelési egységek térbeli lehatárolása a fenntartási terv gyakorlati átültetése esetén áttekintő, iránymutató jellegű információnak tekintendő, aminek pontosítását magán a területen, az adott időszak aktuális állapotának megfelelően kell elvégezni.

A valamivel több, mint 4000 ha-os terület igen változatos növényzetű, a Szatmári-sík legjellemzőbb élőhelyeinek jó metszetét adja.

Az elkülönített, és alábbiakban részletezendő kezelési egységek (KE) ugyan több – nem csupán természetvédelmi – szempontból jobban tükrözik a művelési-gazdálkodási lehetőségeket, de a művelési ágaknak megfelelő áttekintést is részletezzük:

a, Erdő művelési ágú területek:

A földhivatali nyilvántartás szerint az erdő művelési ágú területek kiterjedése összesen 1033,52 ha, míg az erdészeti nyilvántartás szerint az erdőállományok 1099,32 hektáron helyezkednek el. Az erdőrészek állami tulajdonban, magántulajdonban és vegyes tulajdonban vannak.

A jelölő sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catax*) mellett a díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*) fennmaradása miatt is fontos a cserjés-magaskórós üde erdőszegélyek fenntartása.

A vadlétszám-csökkenése a jelenlegi vadlétszám jelölő erdőtársulások cserje- és gyepszintjének látható károsítása miatt indokolt, mely a jelölő értékek közül főképp a díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*) táplálkozási lehetőségét korlátozza. Főképp a vaddisznó (*Sus scrofa*) okoz problémát.

Holtfát is tartalmazó, idős erdőállományok megléte a jelölő nagy höscincér (*Cerambyx cerdo*) állományának fennmaradása miatt szükséges.

A láperdő, mocsárerdő állományok fennmaradására különös figyelmet szükséges fordítani, az enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőrös (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*) (91E0*) jelölő élőhely fennmaradása érdekében. Az esetleges természetvédelmi kezelések a Szatmár-beregi Tájvédelmi Körzet kezelési terv tervezetével összhangban valósulhatnak meg.

Ezen élőhelyfoltok csapadékos években a jelölő vöröshasú unkának (*Bombina bombina*) nyújtanak élő- és szaporodóhelyet.

A faszorok, facsoportok - az őshonos fafajokból állók - a korábbi erdőállományok maradványaiként értelmezhetők. Néhányuk a jelölő erdei élőhelyeknek [keményfás ligeterdők nagy folyók mentén *Quercus robur*, *Ulmus laevis* és *Ulmus minor*, *Fraxinus excelsior* vagy *Fraxinus angustifolia* fajokkal (*Ulmion minoris*) (91F0), pannon gyertyános-tölgyesek *Quercus petraea*val és *Carpinus betulus*szal (91G0*), enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőrös (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*) (91E0*)] felelnek meg.

Az idős kocsányos tölgyek meghagyása kulcsfontosságú a jelölő nagy höscincér (*Cerambyx cerdo*)

szempontjából, továbbá a fasorok fennmaradása a szegélyélőhelyekhez kötődő jelölő állatfajok (díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*), sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catax*)) számára is igen fontos.

Az erdő művelés alatt álló területtel kapcsolatos javaslatokat a KE-3, KE-7, KE-10 kezelési egységekre vonatkozó pontokban részletezi a fenntartási terv.

b, Legelő és rét művelési ágú területek:

A földhivatali nyilvántartás szerint a legelő és rét művelési ágú területek kiterjedése összesen 1761,56 ha.

A gyeptípusok csak kaszálással-legeltetéssel tarthatók fenn. Klimatikus okok miatt a területen jelentős a spontán cserjésedésre-erdősődésre való hajlam, a kezeletlen gyepek néhány év alatt képesek átalakulni.

A teljes becserjésedés meggátolása a jelölő gyepi élőhelyek kiterjedésének fennmaradása érdekében, azonban a ligetes megjelenés fenntartása, a cserjék és fák meghagyása több jelölő gerinctelen állatfaj (sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catax*), díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*)) miatt szükséges.

A sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catax*) számára optimális élőhelyeken a cserjék záródása nem haladja meg az 50%-os mértéket, magasságuk pedig a 1,5-2 métert.

A cserjésedés visszaszorítására, és a legeltetés mértékének korlátozására a nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*) érdekeit figyelembe véve, különösen a faj lehatárolt élőhelyein van szükség.

A kaszálással kapcsolatos korlátozások betartása a jelölő nagy szikibagoly (*Gortyna borelii lunata*) állományainak fennmaradása érdekében különösen fontos a faj élőhelyein.

Haris (*Crex crex*), hamvas rétihéja (*Circus pygargus*), réti fülesbagoly (*Asio flammeus*) jelenléte esetén a kaszálás halasztása a sikeres költés feltétele.

A kezelési javaslatok betartása esetén a kezelési egységet alkotó jelölő élőhelyek (sík- és dombvidéki kaszálórétek (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*) (6510), *Cnidion dubii* folyóvölgyeinek mocsárrétjei (6440)) állapota megfelelő marad. Ezeknek az élőhelyeknek az állapota tovább javítható a vízháztartásuk javításával, ami csakis a Sár-csatorna és a Sár-Éger-csatorna működésének befolyásolása révén valósulhat meg.

A javasolt intézkedések továbbá kifejezetten a jelölő vérfű-hangyaboglárka (*Maculinea teleius*) lepkefaj érdekében kerülnek bevezetésre. Ugyancsak fontos a kaszálási terv elkészítése ezeken a területeken, a kaszálás időpontjának helyes megválasztása. A magas fűtarlóval történő kaszálás után gyorsabb a növényzet regenerálódása és hamarabb helyreáll az imágók számára optimális, magasabb fűvű élőhelyi struktúra. A megfelelő élőhelyi struktúra kialakításához többéves ciklusú kaszálási rend bevezetése indokolt, hogy mindig maradjanak pihentetett részek.

A legelő és rét művelés alatt álló területtel kapcsolatos javaslatokat a KE-2, KE-5 kezelési egységekre vonatkozó pontokban részletezi a fenntartási terv.

c, Szántó művelési ágú területek:

A földhivatali nyilvántartás szerint a szántó művelési ágú területek kiterjedése összesen 717,29 ha.

A mezőgazdasági művelés alatt álló területtel kapcsolatos javaslatokat a KE-4 kezelési egységre vonatkozó pontokban részletezi a fenntartási terv.

A szántók felől az érintkező gyepek-erdők felé megnyilvánuló káros hatások (kemikáliák bemosódása, tápanyagterhelés) mérséklése érdekében szükséges az előírás-javaslatok betartása. A területek természetessége a fejlesztési javaslatok figyelembe vétele esetén egyértelműen javulni fog (az elszántott területek szántóból gyepké alakulnak, az esetlegesen erdősített szántók pedig erdővé).

Az elszántások visszagyepesedésével a jelölő gyepi élőhelyek (*Cnidion dubii* folyóvölgyeinek mocsárrétjei – 6440, sík- és dombvidéki kaszálóréték (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*) – 6510) kiterjedése növelhető.

A szántók esetleges erdősítésével hosszú távon az erdei jelölő élőhelyek (pannon gyertyános-tölgyesek *Quercus petraea*val és *Carpinus betulus*szal (91G0*), keményfás ligeterdők nagy folyók mentén *Quercus robur*, *Ulmus laevis* és *Ulmus minor*, *Fraxinus excelsior* vagy *Fraxinus angustifolia* fajokkal (Ulmenion minoris) (91F0)) kiterjedése növelhető.

Az újonnan kialakult élőhelyek alkalmasak lehetnek a jelölő gyepi lepkefajok (nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*), nagy szikibagoly (*Gortyna borelii lunata*), vérfű-hangyaboglárka (*Maculinea teleius*), sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catax*)) megtelepedésére, így hosszú távon növelhetik azok állományait is.

Ugyanígy, a kialakított erdei élőhelyek 40-50 év múlva már alkalmasak lehetnek a jelölő nagy hőscincér (*Cerambyx cerdo*) megtelepedésére is. A szegélyélőhelyek pedig a díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*) számára lehetnek megfelelőek.

d, Művelésből kivett művelési ágú területek:

A földhivatali nyilvántartás szerint a kivett művelési ágú területek kiterjedése összesen 517,84 ha.

A művelés alól kivett területeket alapvetően műutak, földutak, nyiladékok, karámok, jószágállások, a Túr töltéskoronája, tanyák, gátórházak, kavicslerakatok, a régi Ifjúsági Tábor területe (Nagyhódos), állattartó telep, egy zsilip, és egy partvédő kövezés kőfelszíne, mesterséges eredetű (korábbi anyagyerőkben spontán kialakult) mocsarak, csatornák és árkok, valamint az Alsó-Öreg-Túrnak és a Felső-Öreg-Túrnak (Túr-belvíz-főcsatorna) a Natura 2000 területbe eső mederszakaszai, illetve egyes, mesterségesen levágott mederszakaszai fedik le.

A művelésből kivett területtel kapcsolatos javaslatokat a KE-1, KE-6, KE-8, KE-9, KE-11 kezelési egységekre vonatkozó pontokban részletezi a fenntartási terv.

Vízgazdálkodás:

A vízgyűjtő-gazdálkodási tervezés során javasolt természetvédelmi célú intézkedések:

- 33. Károsodott vízi és vizes és szárazföldi élőhelyek védelme a vízjárást befolyásoló hatásokkal szemben, az egyéb intézkedéseken felül.

Érintett felszín alatti víztestek

- sp. 2.1.2. Szatmári-sík

A mennyiségi állapotot javító intézkedések nem kerültek meghatározásra.

- sp. 2.2.2. Beregi-sík

A mennyiségi állapotot javító intézkedések:

- 7.1 A belvízelvezető rendszer módosítása
- 8.1 Víztakarékos megoldások alkalmazása növénytermesztésben (növénykultúra, öntözési technológia, energiahatékonyság)

- 8.4 Víztakarékos megoldások az ipari vízellátásban
- 23.2 Csapadékgazdálkodás, táblaszintű vízviisszatartás a táblákon belül a beszivárgás növelése és a lefolyás csökkentése érdekében
- 33.2 A védett természeti területek állapotát javító speciális hidromorfológiai intézkedések, beleértve a vízkivételek speciális szabályozása, vízkormányzás és vízpótlás megoldása a természetvédelmi igények kielégítésére
- A kémiai állapotot javító intézkedések:
  - 2. Mezőgazdasági eredetű tápanyagszennyezés csökkentése
  - 3. Mezőgazdasági eredetű peszticid szennyezés csökkentése

Érintett vízfolyás víztestek és vízgyűjtő területeik

- AEQ033 Tapolnok-főcsatorna

Intézkedések:

- 6.3b A mederforma és a meder vonalvezetésének a természetest megközelítő átalakítása, az elismert emberi igények egyidejű kielégítésével
- 6.5 Vízfolyások és állóvizek jó ökológiai állapotának, potenciáljának fokozatos elérése és megtartása fenntartási munkák keretében
- 7.1 A belvízelvezető rendszer módosítása
- 7.3.2 Szivattyútelepek és zsilipek megfelelő kiépítése és üzemeltetése

Túr (Túr-Felső):

- AEQ083 Túr felső

Intézkedések:

- 6.5 Vízfolyások és állóvizek jó ökológiai állapotának, potenciáljának fokozatos elérése és megtartása fenntartási munkák keretében
- 6.12.1 Mentett oldali vízpótlás: holtág, mellékág, ártéri vizes élőhely
- 6.2 A hullámtér megfelelő növényzetének kialakítása
- 6.3b A mederforma és a meder vonalvezetésének a természetest megközelítő átalakítása, az elismert emberi igények egyidejű kielégítésével
- 6.4 Vízfolyások és állóvizek parti zónájában a víztípustól függő zonáció rehabilitációja
- 6.8 Az ártér illetve a hullámtér vízellátottságának javítása
- 6.8a Levágott kanyarulat, feliszapolódott holtágak és mellékágak főággal való kapcsolatának helyreállítása, a hullámtér vagy nyílt ártér rendszeres elöntésének biztosítása
- 6.1 Nyílt ártér kialakítása, hullámtér bővítése a szükséges területhasználat váltással

Túr-Belvíz-főcsatorna:

- AEQ080 Öreg-Túr

Intézkedések:

- 6.5 Vízfolyások és állóvizek jó ökológiai állapotának, potenciáljának fokozatos elérése és megtartása fenntartási munkák keretében
- 6.4 Vízfolyások és állóvizek parti zónájában a víztípustól függő zonáció rehabilitációja

- 6.8 Az ártér illetve a hullámtér vízellátottságának javítása
- 7.1 A belvízelvezető rendszer módosítása
- 7.3.2 Szivattyútelepek és zsilipek megfelelő kiépítése és üzemeltetése
- 7.3.4 A vízmegosztás módosítása az ökológiai kisvíz biztosítása érdekében

Alsó-Öreg Túr:

- AEP266 Alsó-Öreg-Túr

Intézkedések:

- 17.8 Vízfolyások és tavak melletti pufferzónák kialakítása gyepesítéssel vagy agrár-erdészeti módszerrel (összehangolás a parti növényzónák rehabilitációjával, árvízvédelmi és fenntartási szempontok figyelembevételével)
- 6.5 Vízfolyások és állóvizek jó ökológiai állapotának, potenciáljának fokozatos elérése és megtartása fenntartási munkák keretében
- 6.4 Vízfolyások és állóvizek parti zónájában a víztípustól függő zonáció rehabilitációja
- 7.1 A belvízelvezető rendszer módosítása
- 7.3.2 Szivattyútelepek és zsilipek megfelelő kiépítése és üzemeltetése

Tisztaberki-Sár-csatorna:

- AEQ066 Tisztabereki-Sár-csatorna

Intézkedések:

- 6.5 Vízfolyások és állóvizek jó ökológiai állapotának, potenciáljának fokozatos elérése és megtartása fenntartási munkák keretében
- 2.4 Művelési ág váltás, (szántó-gyep, szántó-erdő, szántó-vizes élőhely konverzió)
- 7.1 A belvízelvezető rendszer módosítása

Sár-Éger-csatorna:

- AEP936 Sár-Éger-csatorna

Intézkedések:

- 6.5 Vízfolyások és állóvizek jó ökológiai állapotának, potenciáljának fokozatos elérése és megtartása fenntartási munkák keretében
- 6.3b A mederforma és a meder vonalvezetésének a természetest megközelítő átalakítása, az elismert emberi igények egyidejű kielégítésével
- 6.4 Vízfolyások és állóvizek parti zónájában a víztípustól függő zonáció rehabilitációja
- 7.1 A belvízelvezető rendszer módosítása
- 7.3.2 Szivattyútelepek és zsilipek megfelelő kiépítése és üzemeltetése

A Natura 2000 fenntartási terv kapcsán érintett vízfolyás víztestekre és azok vízgyűjtőire általánosan vonatkozó intézkedések:

- 23.2 Csapadékgazdálkodás, táblaszintű víz visszatartás a táblákon belül a beszivárgás növelése és a lefolyás csökkentése érdekében
- 23.4 Víz visszatartás tározással síkvidéken belvíztározókban, illetve medertározás öbolszerűen kiszélesített szakaszokon

- 33.2 A védett természeti területek állapotát javító speciális hidromorfológiai intézkedések, beleértve a vízkivételek speciális szabályozása, vízkormányzás és vízpótlás megoldása a természetvédelmi igények kielégítésére

A vízgazdálkodásról szóló 1995. évi LVII. törvény értelmében a Felső-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság (továbbiakban: FETIVIZIG), mint vízügyi igazgatási szerv végzi az állami tulajdonban lévő vízilétesítmények üzemeltetését, fenntartását és fejlesztését. A fenntartási feladatok maradéktalan elvégzése, a belvízelvezetés biztosítása és a meder vízszállító kapacitásának megőrzése érdekében a 83/2014. (III.14.) Korm. rend. értelmében, a vizek és a közcélú vízilétesítmények kezelésére jogosult és köteles személyek a vizek és közcélú vízilétesítmények mentén az azokkal kapcsolatos vízgazdálkodási szakfeladataik ellátására, a meder megközelítésére, a kizárólagos állami tulajdonú vízfolyások, tavak, tározók és holtágak mentén a 2. § (3) b) bekezdésében meghatározott, a csatorna partéleitől számított 6,0-6,0 m széles parti sávot szabadon kell hagyni, egyéb vízfolyások mentén a 2. § (3) c) bekezdésében meghatározott, a csatorna partéleitől számított 3,0-3,0 m széles parti sávot szabadon kell hagyni.

A FETIVIZIG az érintett vízfolyások esetében legalább a csatorna egyik partján szükségesnek tartja az irtási munkálatok (kaszálás, cserjeirtás) végrehajtását, legalább évente 2 alkalommal.

A kotrási, üledéktermelési munkálatok kivitelezésére javasolt július 15.-november 1. közötti időszak ellen kifogással nem él. A vízfolyás útját minden esetben biztosítani szükséges, ezért a FETIVIZIG Igazgatóságának az esetleges vízfolyási akadályokat a mederből el kell távolítania.

A meder feliszapolódásának elkerülése érdekében a kotrási feladatokat a javasolt kivitelezési oldalon, ha szükséges, el kell végezniük, a kitermelt iszap part menti deponálásával.

Árvízvédelem:

A Csaholc-Garbolc (HUHN 20054) tervezési terület által érintett helyrajzi számok listájában -és ingatlan-nyilvántartásunk alapján is - a nagyvízi mederben elhelyezkedő területek találhatóak. Ezekre a területekre a nagyvízi meder, a parti sáv, a vízjárta és a fakadó vizek által veszélyeztetett területek használatáról, hasznosításáról, valamint a folyók esetében a nagyvízi mederkezelési terv készítésének rendjére és tartalmára vonatkozó szabályokról szóló 83/2014. (III.14.) Korm. rendelet, a vizek és a közcélú vízilétesítmények fenntartására vonatkozó feladatokról szóló 120/1999. (VIII.6.) Korm. rendelet, illetve a Túr folyó 07.NMT.04. tervszámú Nagyvízi Mederkezelési Tervének előírásai vonatkoznak a Felső-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóságra.

(a) Kezelési egység kódja: KE-1

(b) Kezelési egység meghatározása: műutak, földutak, nyiladékok, karámok, jószágállások, a Túr töltéskoronája, tanyák, gátórházak, kavicslerakatok, a régi Ifjúsági Tábor területe (Nagyhódos), állattartó telep, egy zsilip, és egy partvédő kövezés kőfelszíne tartozik a kezelési egységbe. A foltok egy része növényzetmentes, vagy jellemző a taposott, tiport talajfelszín és a gyomosodás. A kezelési egység kiterjedése 44,08 ha. A kezelési egység átfed védett területtel.

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

- A kezelési egység meghatározó élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint): telephelyek, roncssterületek és hulladéklerakók (U4), tanyák, családi gazdaságok (U10), út- és vasúthálózat (U11), taposott gyomnövényzet és ruderalis iszapnövényzet (OG), kertvárosok, szabadidős létesítmények (U2), jellegtelen száraz-félszáraz gyepek (OC), magaskórós ruderalis gyomnövényzet (OF)
- A kezelési egységben csekély kiterjedésben előforduló egyéb élőhelytípusok (Á-NÉR 2011 kódok szerint): galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések (P2b), idegenhonos cserje vagy japánkeserűfű-fajok uralta állományok (P2c), jellegtelen üde gyepek (OB),

harmatkásás, békabuzogányos, pántlikafüves mocsári-vízparti növényzet (B2)

- Natura 2000 élőhelyek: -
- Érintett közösségi jelentőségű fajok: vöröshasú unka (*Bombina bombina*), tövisszúró gébics (*Lanius collurio*), karvalyposzáta (*Sylvia nisoria*), kis őrgébics (*Lanius minor*)
- Érintett, egyéb kiemelt fajok: zöld levelibéka (*Hyla arborea*), barna varangy (*Bufo bufo*), mezei pacsirta (*Alauda arvensis*), sordély (*Emberiza calandra*)

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

Fontos a kezelési egységet alkotó élőhelyfoltok esetében a folyamatos gyommentesítés a gyomok terjedése és az adventív cserjésedés megakadályozása érdekében.

A kezelési egységbe tartozó zsilip, és a partvédő kövezés kőfelszínére vonatkozóan a 3.2.1. fejezetben található Vízgyűjtő-gazdálkodási Tervek alapján javasolt intézkedésekben leírtakon felül nem teszünk további kezelési javaslatokat.

A vadgazdálkodási körzetben az apróvadas területekre fokozott figyelmet kell fordítani és az apróvadas jelleg fenntartására kell törekedni.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

a) Kötelezően betartandó előírások:

Az esetleges kisebb gyepterületek esetén a kötelezően betartandó előírásoknál a NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X.18.) Korm. rend. előírásait szükséges alapul venni (nem vonatkozik a nyiladékokra).

A Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság vagyonkezelésében lévő, haszonbérleti szerződés keretében hasznosított területek hasznosítása során be kell tartani a haszonbérleti szerződésben foglalt előírásokat.

Védett természeti területek esetében a kötelezően betartandó előírásoknál a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény előírásait is szükséges alapul venni.

b) Javasolt előírások:

- Az inváziós gyomok virágzásban történő kaszálása. (GY107)
- Erősen fertőzött foltok sokkoló kaszálással történő kezelése évente legalább háromszor. (GY108)
- Tisztító kaszálás, szárzúzás szeptember 1. után kezdhető meg, amely alól kivételt képez július 15-ei dátummal az inváziós növényfajok konkrét állományait érintő kaszálás és szárzúzás. (GY112)

(f) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

Élőhelyrekonstrukcióra vonatkozó javaslat nem adható meg.

(g) Gazdálkodáshoz nem köthető kezelési javaslatok:

Javasolt gondoskodni a hulladéklerakatok felszámolásáról.

(h) Kezelési javaslatok indoklása:

A kezelési egységbe tartozó területek kezelésével megakadályozható a további gyomosodás, illetve az özönfajok terjedése.

(a) Kezelési egység kódja: KE-2

(b) Kezelési egység meghatározása: a Natura 2000 terület kaszálással-legeltetéssel fenntartott gyepterületei: mocsárrétek, üde kaszálók, nedves gyepek.

Ide tartoznak a kisebb kiterjedésű cserjések is: elsősorban kökény (*Prunus spinosa*), egybibés galagonya (*Crataegus monogyna*), másodsorban rekettyefűz (*Salix cinerea*) vagy gyalogakác (*Amorpha fruticosa*) alkotta cserjések. Gyepek helyén alakultak ki a pásztorkodás vagy a kaszálás felhagyása miatt. Egyes területeken már erdősödés is megfigyelhető a felhagyott gyepeken: magyar kőris (*Fraxinus angustifolia*), vadkörte (*Pyrus pyraeaster*) a jellemző erdősítő fák. Nagyobb, olyan területek is vannak, ahol a közelmúltban már jelentősen becserjésedett-erdősödött területeket fogtak újra használatba, szárazúzóval rendszeresen kezelik őket, de nagy tömegben sarjadnak a leirtott cserjék.

Ide tartoznak azok a mocsár jellegű élőhelyek (természetes erek, elhagyott medrek, víznyomta területek), amelyek nagyobb gyepterületek részeként eddig is a környező gyepekre jellemző kezelést kapták, bár inkább sásos-harmatkásás-szittyós növényzet jellemző rájuk.

A kezelési egység kiterjedése a teljes területhez képest is jelentős, 1994,5 ha.

A kezelési egység nagy része országos jelentőségű védett terület, a Szatmár-beregi Tájvédelmi Körzet része, továbbá a Szatmár-Bereg különleges madárvédelmi területnek is része.

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

- A kezelési egység meghatározó élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint): mocsárrétek (D34), jellegtelen üde gyepek (OB), jellegtelen száraz-félszáraz gyepek (OC), üde és nedves cserjések (P2a), galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések (P2b), idegenhonos cserje vagy japánkeserűfű-fajok uralta állományok (P2c), veres csenkeszes rétek (E2)
- A kezelési egységben csekély kiterjedésben előforduló egyéb élőhelytípusok (Á-NÉR 2011 kódok szerint): harmatkásás, békabuzogányos, pántlikafüves mocsári-vízparti növényzet (B2), vízparti virágkákás, csetkákás, vízi hídörös, mételykórós mocsarak (B3), lápi zsombékosok, zsombék-semlyék komplexek (B4), nem zsombékoló magassásrétek (B5), őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok (RA), jellegtelen fátlan vizes élőhelyek (OA), nem őshonos fafajok spontán állományai (S6), keményfás ártéri erdők (J6), magaskórós ruderalis gyomnövényzet (OF), őshonos fafajú puhafás jellegtelen vagy pionír erdők (RB), kékperjés rétek (D2), őshonos fafajú keményfás jellegtelen erdők (RC), egyéves, intenzív szántóföldi kultúrák (T1), taposott gyomnövényzet és ruderalis iszapnövényzet (OG), őshonos lombos fafajokkal elegyes idegenhonos lombos és vegyes erdők (RD_b)
- Natura 2000 élőhelyek: Cnidion dubii folyóvölgyeinek mocsárrétjei (6440) (jelölő élőhely), sík- és dombvidéki kaszálórétek (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*) (6510) (jelölő élőhely), keményfás ligeterdők nagy folyók mentén *Quercus robur*, *Ulmus laevis* és *Ulmus minor*, *Fraxinus excelsior* vagy *Fraxinus angustifolia* fajokkal (*Ulmion minoris*) (91F0) (jelölő élőhely), kékperjés láprétek meszes, tőzeges vagy agyagbemosódásos talajokon (*Molinion caeruleae*) (6410) (nem jelölő élőhely), hegyi kaszálórétek (6520) (nem jelölő élőhely)
- Érintett közösségi jelentőségű fajok: - sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catax*), díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*), nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*), nagy szikibagoly (*Gortyna borelii lunata*), vöröshasú unka (*Bombina bombina*), tövisszűrő gébics (*Lanius collurio*), karvalyposzáta (*Sylvia nisoria*), kis örgébics (*Lanius minor*)
- Érintett, egyéb kiemelt fajok: - haris (*Crex crex*), hamvas rétihéja (*Circus pygargus*), réti fülesbagoly (*Asio flammeus*), zöld levelibéka (*Hyla arborea*), barna varangy (*Bufo bufo*), mezei pacsirta (*Alauda arvensis*), sordély (*Emberiza calandra*).

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A vadgazdálkodási körzetben az apróvadas területekre fokozott figyelmet kell fordítani, és az apróvadas jelleg fenntartására kell törekedni.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

a) Kötelezően betartandó előírások:

Az érintett természetközeli gyepek esetén a kötelezően betartandó előírásoknál a NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X.18.) Korm. rend. előírásait szükséges alapul venni.

A Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság vagyonkezelésében lévő, haszonbérleti szerződés keretében hasznosított területek hasznosítása során be kell tartani a haszonbérleti szerződésben foglalt előírásokat.

Védett természeti területek esetében a kötelezően betartandó előírásoknál a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény előírásait is szükséges alapul venni.

b) Javasolt előírások:

- Legeltetéssel és/vagy kaszálással történő hasznosítás. (GY22)
- Évente az időjárási viszonyoknak és a gyepterület állapotának megfelelő, természetvédelmi-ökológiai és a gazdálkodási szempontokat egyaránt figyelembe vevő kaszálási terv készítése és egyeztetése a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal, valamint az így egyeztetett kaszálási terv végrehajtása. (GY79)
- A gyepterület kaszálása, szárzúzása esetén minimum 10 cm-es fűtarló biztosítása. (GY92)
- Tárcsázás nem megengedett. (GY10)
- Fokozottan védett földön fészkelő madárfaj fészkeinek, fiókáinak megtalálása esetén a betakarítás, illetve a kaszálás felfüggesztése, és haladéktalanul a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság értesítése, akinek a javaslata alapján a talált fészkek körül 0,5-1 hektáros védőterület kialakítása. (GY103) (Magyarázat: az előírás a haris (*Crex crex*), a hamvas rétihéja (*Circus pygargus*), és a réti fülesbagoly (*Asio flammeus*) miatt került be.)
- A legeltetési sűrűség egyeztetése a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal. (GY44)
- Éjszakai helyek, ideiglenes karamok és jószágállások helyét a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni szükséges. (GY117)
- Legeltethető állatfaj: szarvasmarhafélék. (GY67)
- Legeltethető állatfaj: juh. (GY68)
- Legeltethető állatfajok: lófélék (ló, szamár). (GY70)
- A gyepterület legelészakított terület kialakítása, ami nem haladja meg a parcella 20%-át. (GY61)
- A legelészakított terület kialakítása a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetve. (GY122)
- A területen trágyadepónia, széna és szalmakazlak nem helyezhetők el. (GY116)
- A gyepek cserjésedésének megakadályozása, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzése. (GY28)

- A természetes gyepekben az őshonos, méretes fák (30 cm törzsátmérő felett) és a vadgyümölcsök (törzsátmérő megjelölése nélkül) megőrzése. (GY30)
- A gyepok természetvédelmi szempontú égetéséhez engedély csak a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság hozzájárulása alapján kérhető. (GY24)

(f) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

Javasoljuk megvizsgálni, hogy a kezelési egység területét csapoló-drénező árkok megszüntethetők-e, vagy azokon létre lehet-e hozni olyan küszöböket, amelyek a kisvizes időszakokban elősegítik a felszínközeli víz szintjének megtartását, de tavasszal se okozzanak káros belvízi elöntést. Ez szükséges volna a jelölő közösségi jelentőségű élőhelyek (6440, 6510) állapotának javításához. A fejlesztési javaslat a KE-8 egység területét érinti, azon valószínűsíthető meg, de a KE-5, KE-7 kezelési egységeknél is megjelenik.

(g) Gazdálkodáshoz nem köthető kezelési javaslatok:

(h) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslatok:

- Mezőgazdasági földterület első erdősítése támogatható. (GY119)

Magyarázat: A Szatmár-beregi Tájvédelmi Körzet kezelési terv tervezetével összhangban a gyepok művelési ága botanikai-zoológiai értékelés után megváltozhat erdő irányába részleges talajelőkészítés után történő erdőtelepítéssel.

Az erdőtelepítések tervezésénél érintetlenül kell hagyni a mélyfekvésű, vízállásos részeket, ill. az erdősítés területének 10-15%-án gondoskodni kell füves élőhelyek (tisztások ill. gyepok) megőrzéséről és fenntartásáról.

Továbbá javasolt elkerülni az erdőtelepítéssel a nyilvántartott régészeti lelőhelyeket. Ezek: Túrricse: Nagy-erdő (azonosító: 38127), Garbold: Hármashatár (azonosító: 38254), Kishódos: Klastromdomb (azonosító: 38115), Klastrom-erdő (azonosító: 59040).

Az erdőtelepítések során olyan fa- és cserjefajokat kell alkalmazni, amelyek hosszú távon növelhetik a jelölő pannon gyertyános-tölgyesek *Quercus petraeával* és *Carpinus betulusszal* (91G0*) és a keményfás ligeterdők nagy folyók mentén *Quercus robur*, *Ulmus laevis* és *Ulmus minor*, *Fraxinus excelsior* vagy *Fraxinus angustifolia* fajokkal (*Ulmion minoris*) (91F0) élőhelyek kiterjedését.

(i) Kezelési javaslatok indoklása:

A kezelési egység területén található gyeptípusok csak kaszálással-legeltetéssel tarthatók fenn. Klimatikus okok miatt a területen jelentős a spontán cserjésedés-erdősödésre való hajlam, a kezeletlen gyepok néhány év alatt képesek átalakulni. A teljes becserjésedés meggátolása a jelölő gyepi élőhelyek kiterjedésének fennmaradása érdekében szükséges, azonban a ligetes megjelenés fenntartása, a cserjék és fák meghagyása több jelölő gerinctelen állatfaj (sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catax*), díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*)) miatt szükséges. A sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catax*) számára optimális élőhelyeken a cserjék záródása nem haladja meg az 50%-os mértéket, magasságuk pedig az 1,5-2 métert.

A cserjésedés visszaszorítására, és a legeltetés mértékének korlátozására a nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*) érdekeit figyelembe véve, különösen a faj lehatárolt élőhelyein van szükség (lásd a térképmellékletben).

A kaszálás és a legeltetés előírt korlátozásai a gyepok jó állapotban való fenntartását hivatottak szolgálni.

A kaszálással kapcsolatos korlátozások betartása a jelölő nagy szikibagoly (*Gortyna borellii lunata*)

állományainak fennmaradása érdekében különösen fontos a faj lelőhelyein (lásd melléklet).

Haris (*Crex crex*), hamvas rétihéja (*Circus pygargus*), réti fülesbagoly (*Asio flammeus*) jelenléte esetén a kaszálás halasztása a sikeres költés feltétele. **(a) Kezelési egység kódja: KE-3**

(b) Kezelési egység meghatározása: elsősorban a Natura 2000 területen található erdők tartoznak ide, de az Erdőtörvény (2009. évi XXXVII. törvény az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról) szerinti fásítások (fasorok, facsoportok) nagy részét külön kezelési egységbe csoportosítottuk.

Összességében a kezelési egység kiterjedése jelentős, 1085,7 ha. Az Országos Erdőállomány Adattár összesen 242 erdő- és 25 egyéb részletet tart nyilván a területen. Az erdőállományok nagyon változatos összetételűek. Nagy részük természetes, természetközeli, vagy származékerdő, gyertyános-kocsányos tölgyes vagy keményfás ligeterdő. Ezeken kívül kisebb arányban akácok, akác-nemes nyárasok, egyéb lomb elegyes akácok, egyéb kemény lombos állományok, mézgás égeresek, hazai nyárasok, cseres-kocsányos tölgyesek, vörös tölgyesek, nemes nyárasok, illetve szántó vagy gyeperőhelyére újonnan létrehozott erdősítések is előfordulnak. A kezelési egység nagy része országos jelentőségű védett természeti terület, a Szatmár-beregi Tájvédelmi Körzet része. A kezelési egység teljes egészében része továbbá a Szatmár-Bereg különleges madárvédelmi területnek is.

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

- A kezelési egység meghatározó élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint): keményfás ártéri erdők (J6), gyertyános-kocsányos tölgyesek (K1a), őshonos fafajú fiatalosok (P1), újonnan létrehozott, őshonos vagy idegenhonos fafajú fiatal erdősítés (P3), vágásterületek (P8), őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok (RA), őshonos fafajú puhafás jellegtelen vagy pionír erdők (RB), őshonos fafajú keményfás jellegtelen erdők (RC), őshonos lombos fafajokkal elegyes idegenhonos lombos és vegyes erdők (RDb), ültetett akácok (S1), nemesnyárasok (S2), egyéb tájidegen lombos erdők (S3), nem őshonos fafajok spontán állományai (S6), nem őshonos fajú facsoportok, erdősávok és fasorok (S7)
- A kezelési egységben csekély kiterjedésben előforduló egyéb élőhelytípusok (Á-NÉR 2011 kódok szerint): nem tűzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások (B1a), fűz-nyár ártéri erdők (J4), jellegtelen üde gyepek (OB), üde és nedves cserjések (P2a), idegenhonos cserje vagy japánkeserűfű-fajok uralta állományok (P2c), mocsárrétek (D34), nem zsombékoló magassárrétek (B5), láp- és mocsárerdők (J2), galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések (P2b), jellegtelen száraz-félszáraz gyepek (OC), kékperjés rétek (D2)
- Natura 2000 élőhelyek: keményfás ligeterdők nagy folyók mentén *Quercus robur*, *Ulmus laevis* és *Ulmus minor*, *Fraxinus excelsior* vagy *Fraxinus angustifolia* fajokkal (*Ulmion minoris*) (91F0) (jelölő élőhely), pannon gyertyános-tölgyesek *Quercus petraea*val és *Carpinus betulus*szal (91G0)* (jelölő élőhely), Enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*) (91E0*) (jelölő élőhely), kékperjés láprétek meszes, tűzeges vagy agyagbemosódásos talajokon (*Molinion caeruleae*) (6410) (nem jelölő élőhely)
- Érintett erdőrészletek: Botpalád 25A, 25B, 25C, 25D, 25E, 25F, 25G, 26A, 26B, 26C, 26D, 26E, 27A, 27B, 27C, 27D, 27E, 27F, 27G, Csaholc 1A, 1B, 1C, 1D, 1E, 1F1VI, 2A, 2B, 2C, 2D, 2E, 2F, 2G, 2H, 2I, 2J, 2K, 2L, 2M, 2N, 2O, 3A, 3B, 3C, 3CE, 3D, 3E, 3F, 3G, 3H, 3I, 3J, 3K, 3VI, 4A, 4B, 5A, 5B, 5C, 5D, 5E, 5F, 5G, 5H, 5I, 5J, 5VI, 6A, 6B, 6TI, 7A, 7B, 7C, 7D, 7E, 7F, 7G, 7ÚT, 12D, 13A, 13B, 14A, 14B, 15A, 15B, 16A, 17A, 18A, 18B, Garbolc 1A, 1B, 1C, 1D, 1E, 2A, 2B, 2C, 2D, 2E, 2F, 2G, 2H, 3A, 4A, 4B, 4C, 4D, 4E, 5A, 5B, 7A, 7B, 7C, 7D, 7TI, 8A, 8B, 8C, 8D, 8E, 8F, 8G, 9A, 9B, 9C, 9D, 9E, 9F, 9G, 9H, 9I, 9J, 9TI, 18A, 18VA1, Kishódos 1A, 1TI1, 1TI2, 8A, 9A, 14A, 14E, 15E, Kispalád 19A, 19B, 19C,

19CE, 19D, 20A, 20B, 23A, 24A, 26A, 26B, 26C, 26D, 26E, 26F, 26G, 26H, 26I, 26J, 26K, 26L, 26NY, 27A, 27B, 27C, 27D, 27E, 27F, Méhtelek 10A, Nagyhódos 4A, 4B, 5A, 5B, 5C, 7A, 7B, 7C, 7D, 7E, 7F, 7T, 7TI, Sonkád 28E, 28F, 28G, 29C, 29D, 30A, 30C, Tisztaberek 1A, 7A, 7B, 13A, 16A, 16B, 16C, 16F, 18A, 19A, 22A, 23A, 24B, 1A, 1B, 1C, 1D, 1E, 1F, 1CE, 1NY, Túrricse 2A, 2B, 2C, 2CE, 2E, 2F, 2G, 2H, 2I, 2J, 2K, 2L, 2M, 2N, 2P, 2Q, 2R, 2S, 3A, 3B, 3C, 3D, 3E, 3F, 3NY, 4A, 4NY, 5A, 5B, 5C, 5D, 5E, 5F, 5NY, 6A, 6B, 6NY, 7A, 7B, 7NY, 8A, 8B, 8C, 8NY, 9A, 9B, 9C, 9CE, 9D, 12VA, 15A, 16A, 16B, 16C, 16D

- Érintett közösségi jelentőségű fajok: jelölő sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catax*), díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*), nagy hőscincér (*Cerambyx cerdo*), hamvas küllő (*Picus canus*), fekete harkály (*Dryocopus martius*), balkáni fakopáncs (*Dendrocopos syriacus*), közép fakopáncs (*Leipicus medius*)
- Érintett, egyéb kiemelt fajok: fekete gólya (*Ciconia nigra*), darázsölyv (*Pernis apivorus*), nagy fakopáncs (*Dendrocopos major*), zöld küllő (*Picus viridis*), héja (*Accipiter gentilis*)

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok: Az érintett erdőrészek távlati célállományai legtöbbször hazai honos és tájhonos fafajok alkotta állományok, túlnyomó többségben vannak a természetvédelmi szempontból is kívánatos kocsányos tölgyes, kőris-kocsányos tölgyes és gyertyános-kocsányos tölgyes célállományok. Jóval kisebb arányban fordulnak elő idegenhonos célállományok: akácok, vörös tölgyesek. Jellemző az idegenhonos fafajok állományainak szerkezetátalakítása hazai fajokból álló állományokká (a jövőben a véghasználatra kerülő egyéb kemény lombos, akác és nemes nyáras állományok felújítása során számíthatunk a kocsányos tölgyes, gyertyános-tölgyes, kőrises, illetve hazai nyáras célállománytípusok területének növekedésére).

A faállománytípusok és a távlati célállományok megfelelnek a Natura 2000 terület érdekeinek, azonban az üzemmódokat a jövőben szükséges volna egyre inkább a folyamatos erdőborítást biztosító üzemmódokra változtatni.

Általánosságban továbbá azt mondhatjuk, hogy a felújítások során a természetvédelmi célkitűzéseknek az intenzíven terjedő fafajok arányának csökkentése felel meg.

Az idegenhonos célállományú erdőrészekben a következő erdőtervezések során további szerkezetátalakítások tervezését javasoljuk, és ezekben az állományokban is a felújításokat őshonos fafajjal javasoljuk elvégezni. Alkalmazandó fafajok leginkább a kocsányos tölgy, magyar kőris, gyertyán, mezei szil, tatárjuhar, mezei juhar.

A Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság törekvése alapján fokozatosan történik a tájidegen fafajok visszaszorítása. A vadgazdálkodási körzetben az apróvadas területekre fokozott figyelmet kell fordítani és az apróvadas jelleg fenntartására kell törekedni.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

a) Kötelezően betartandó előírások:

Erdők esetén a „VP4—12.2.1-16 – Natura 2000 erdőterületeknek nyújtott kompenzációs kifizetések” VP felhívás.

Az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény vonatkozó erdőterv rendelet, körzeti erdőterv:

Körzeti erdőterv: A Szatmár-Nagyecsed erdőtervezési körzet erdőterve (érvényes: 2016. - 2025.12.31.) Határozat ügyiratszám: HB-03/ERD/07149-1/2017.

Védett természeti területen fekvő erdők esetében a kötelezően betartandó előírásoknál a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény előírásait szükséges alapul venni.

A 2015. évi körzeti erdőtervezésre vonatkozó tervezési alapelvekről, valamint az

erdőgazdálkodás tartamosságát és fejlesztését szolgáló körzeti erdőtervezési keretértékekről szóló 45/2015. (VII. 28.) FM rendelet 14. melléklete

A Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság vagyonkezelésében lévő, haszonbérleti szerződés keretében hasznosított területek hasznosítása során be kell tartani a haszonbérleti szerződésben foglalt előírásokat.

b) Javasolt előírások:

- A közösségi jelentőségű élőhelyek vagy fajok megőrzése érdekében – az erdőterület erre alkalmas erdőrészeiben a folyamatos erdőborítást biztosító átmeneti, örökzöld vagy faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódra való áttérés. (E03)
- Erdészeti szempontból tájidegen fafajok erdőtelepítésben való alkalmazásának mellőzése. (E05)
- Idegenhonos fafajok telepítésének mellőzése. (E06)

Fokozottan védett madárfaj fészkének (madárfajtól függően meghatározott) körzetében fészkelési időszakban az erdőgazdálkodási tevékenység korlátozása. (E20)

/Megjegyzés:

Fekete gólya (FV):

Területi korlátozás egész évben (fészkelőterület védelme): A fészkelőterület védőzónáján (100-300 méter; 3,14- 28,26 ha) belül véghasználati beavatkozás (FVB, FVV, SZV, TRV) nem végezhető, a többi beavatkozás egyedi elbírálást igényel.

Erdőgazdálkodási tevékenység időbeli korlátozása a költési időszakban (március 1. - augusztus 1.): az állandó korlátozás alá eső védőzóna által érintett erdőrészekben (400 m sugarú körben; 50,24 ha).

Célszerű azt is figyelembe venni, hogy ha egy nagy erdőrészlet egészen kis része esik a védőzónába, akkor az esetleg elhagyható. 100 méter azoknál a költőpároknál alkalmazandó, amelyek nem zárt erdőállományok belsejében költenek, hanem közel az erdőszegélyhez. A 100 méteres védőzónának biztosítani kell a fészek megfelelő takarását.

Darázsölyv (FV):

Területi korlátozás egész évben (fészkelőterület védelme): A fészkelőterület védőzónáján (100 m; 3,14 ha) belül véghasználati beavatkozás (FVB, FVV, SZV, TRV) nem végezhető, a többi beavatkozás egyedi elbírálást igényel.

Erdőgazdálkodási tevékenység időbeli korlátozása a költési időszakban (április 15. - augusztus 31.): az állandó korlátozás alá eső védőzóna által érintett erdőrészekben (200 m, 12,56 ha).

Célszerű azt is figyelembe venni, hogy ha egy nagy erdőrészlet egészen kis része esik a védőzónába, akkor az esetleg elhagyható.

- Az erdő talajának megóvása érdekében a teljes talaj-előkészítés elhagyása. (E47) (Magyarázat: ez a javaslat nem vonatkozik a meglévő akácos, nemes nyáras, vörös tölgyes állományokra.)
- Felújítás tájhonos fafajokkal, illetve célállománnyal. (E51)/Megjegyzés: *gyertyános-tölgyesek: A természetes elegyarány (célállomány): kocsányos tölgy 50-70 %, gyertyán 20-30 %, elegy-fafajok 10-20 %. Természetes elegyfajfajok: mezei juhar, mezei szil, madárcseresznye, fehér nyár, rezgő nyár; tölgy-kőris-szil ligeterdők: A természetes elegyarány (célállomány): kocsányos tölgy 40-60 %, magyar kőris 30-40 %, elegy-*

fafajok 20-30 %. Természetes elegyfajok: mezei juhar, mezei szil, vénic szil, gyertyán, vadkörte, madárcseresznye, fekete és fehér nyár, fehér fűz; fűz-nyár ligeterdők: A természetes elegyarány (célállomány): fehér, fekete nyár 50-60 %, fehér, törékeny fűz 30-40 %. Természetes elegyfajok: mézgás éger, vénic szil; égerlápok: Fő faj: mézgás éger. Természetes elegyfajok, max. 15 %: nyír, fehér fűz, magyar kőris, molyhos nyír, babérfűz, füles fűz/.

- A vegyes összetételű faállományokban a nevelővágások során az idegenhonos fafajok eltávolítása. (E29)
- Az idegenhonos vagy tájidegen fafajokkal jellemezhető faállományokban a nevelővágások során az őshonos fafajok egyedeinek megőrzése az alsó- és a cserjeszintben is. (E30)
- Lehetőség szerint mechanikai módszerek (pl. kézi cserjeirtás, száruzás, kaszálás) alkalmazandók agresszívan terjedő fajok visszaszorítására. (E72)
- Állománynevelés során a nyiladékok és állományszélek felé - a díszes tarkalepke védelmében - legalább 10 m széles erdőszegély létrehozásának elősegítése vagy a meglévők fenntartása. Az elő- és véghasználatok során az idegenhonos növények eltávolítása (az őshonos növényekre nézve kíméletes módszerekkel). (E14) (Magyarázat: a Natura 2000 terület erdői jelenleg megfelelő életteret nyújtanak a díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*) populációi számára, ugyanakkor a kedvező állapotok tartós fenntartásához szükség van beavatkozásokra is.)
- Szóró, szózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki. (VA01)
- Ameddig a vadállomány nagysága nem éri el azt a szintet, hogy kerítés nélkül is biztosítható legyen a felújítás sikeressége, addig a felújítás területét lehetőség szerint be kell keríteni. A kerítéseket legkésőbb az utolsó tisztítási munka elvégzését követő egy éven belül le kell bontani. (VA02)
- A környező gyepterületek védelme érdekében az idegenhonos fafajok alkotta állományok terjeszkedésének megakadályozása. (E69)

(f) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A gazdálkodáshoz köthető általános javaslatok között megadott szerkezetátalakítások élőhelyrekonstrukciós javaslatnak minősülnek.

(g) Gazdálkodáshoz nem köthető kezelési javaslatok:

A kezelési egység területén olyan tevékenység, amely a természetközeli élőhelyek területének csökkenésével jár (beépítés, vonalas létesítmények kialakítása) nem javasolható.

(h) Kezelési javaslatok indoklása:

Az előírás-javaslatok a Szatmár-beregi Tájvédelmi Körzet kezelési tervezetével összhangban határoztuk meg.

A tájidegen fajok lecserélése hazai fafajokra általános természetvédelmi célkitűzés. A cserjés-magaskőrös üde erdőszegélyek fenntartása a jelölő sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catax*) fennmaradása miatt is fontos az előírás-sorban megjelölt díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*) mellett. A vadlétszám-csökkentés is indokolt, mivel a jelenlegi vadlétszám a jelölő erdőtársulások cserje- és gyepszintjét láthatóan károsítja, ez a jelölő értékek közül főképp a díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*) táplálkozási lehetőségét korlátozza. Főképp a vaddisznó (*Sus scrofa*) okoz problémát.

A fokozottan védett, jelölő madárfajok miatt megfogalmazott előírás-javaslat azért került a javaslatok közé, mert a kezelési egység nagy része a Szatmár-Bereg különleges madárvédelmi területnek is része, és annak jelölő madárfajai közül a fekete gólya (*Ciconia nigra*) állandóan, a darázsölyv (*Pernis apivorus*) pedig alkalmasszerűen fészkel a területen.

Holtfát is tartalmazó, idős erdőállományok megléte szükséges a jelölő nagy höscincér (*Cerambyx cerdo*) állományának fennmaradásához.

(a) Kezelési egység kódja: KE-4

(b) Kezelési egység meghatározása: a kezelési egységbe szántóföldek, ugarok, gyümölcsösök, és egy vetett gyepparcella tartozik. Néhány gyümölcsös teljesen fel van hagyva. A szántók nagy részének művelési ága valóban szántó, de vannak kisebb elszántások is. A kezelési egység kiterjedése jelentős, 449,8 ha. A kezelési egység átfed védett területtel.

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

- A kezelési egység élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint): egyéves, intenzív szántóföldi kultúrák (T1), évelő, intenzív szántóföldi kultúrák (T2), intenzív szőlők, gyümölcsösök és bogyós ültetvények (T7), fiatal parlag és ugar (T10), vetett gyepek, füves sportpályák (T5), extenzív szőlők és gyümölcsösök (T8), jellegtelen üde gyepek (OB), jellegtelen száraz-félszáraz gyepek (OC), galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések (P2b), idegenhonos cserje vagy japánkeserűfű-fajok uralta állományok (P2c), őshonos fafajú keményfás jellegtelen erdők (RC)
- Natura 2000 élőhelyek: -
- Érintett közösségi jelentőségű fajok: nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*), nagy szikibagoly (*Gortyna borelii lunata*), vérfű-hangyaboglárka (*Maculinea teleius*), sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catax*), nagy höscincér (*Cerambyx cerdo*), díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*)
- Érintett, egyéb kiemelt fajok: mezei pacsirta (*Alauda arvensis*), sordély (*Emberiza calandra*)

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A vadgazdálkodási körzetben az apróvadás területekre fokozott figyelmet kell fordítani és az apróvadás jelleg fenntartására kell törekedni.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

a) Kötelezően betartandó előírások:

A gyepek esetén kötelezően betartandó előírásként a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X.18.) Korm. rend. előírásait szükséges alapul venni.

Védett természeti területen található erdők esetében a kötelezően betartandó előírásoknál a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény előírásait szükséges alapul venni.

b) Javasolt előírások:

- Szántóföldön trágyaszarvas nem alakítható ki. (SZ13)
- Kizárólag környezetkímélő besorolású növényvédő szerek alkalmazása engedélyezett. (SZ19)
- Totális gyomirtó szerek használata nem engedélyezhető a területen. (SZ24)
- Tápanyag-utánpótlást csak szerves trágyával lehet végezni. (SZ37)

- Szántó füves élőhelyé alakítása spontán felhagyással, kivéve az inváziós növényfajok irtását. (SZ53)
- Mezőgazdasági földterület első erdősítése, őshonos fafajokkal, támogatható. (SZ56)

(f) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

Az elszántások (pl. Csaholc 0185 legelőből, 0141/2a legelőből, Tisztaberek 0130 legelőből, 042/57b erdőből, 042/58b erdőből) felhagyása szükséges, hogy a terület vissza tudjon gyepesedni (az ingatlanok egy részének valós használata erdő). Amíg a gyepesedés nem történik meg, szükséges az érintkező területek állapotromlásának elkerülése érdekében az önkéntesen vállalható előírások betartása. Javasolható továbbá az arra megfelelő szántók erdősítése.

(g) Gazdálkodáshoz nem köthető kezelési javaslatok:

(h) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslatok:

A szántók művelési ága megváltozhat erdő irányába, erdőtelepítéssel.

Az erdőtelepítések során olyan fa- és cserjefajokat kell alkalmazni, amelyek hosszú távon növelhetik a jelölő pannon gyertyános-tölgyesek *Quercus petraeával* és *Carpinus betulusszal* (91G0*) és a keményfás ligeterdők nagy folyók mentén *Quercus robur*, *Ulmus laevis* és *Ulmus minor*, *Fraxinus excelsior* vagy *Fraxinus angustifolia* fajokkal (*Ulmion minoris*) (91F0) kiterjedését.

(i) Kezelési javaslatok indoklása:

A szántók felől az érintkező gyep-erdők felé megnyilvánuló káros hatások (kemikáliák bemosódása, tápanyagterhelés) mérséklése érdekében szükséges az előírás-javaslatok betartása. A kezelési egység területének természetessége a fejlesztési javaslatok figyelembe vétele esetén egyértelműen javulni fog (az elszántott területek szántóból gyepé alakulnak, az esetlegesen erdősített szántók pedig erdővé). Az elszántások visszagyepesedésével a jelölő gyepi élőhelyek (*Cnidion dubii* folyóvölgyeinek mocsárrétjei – 6440, sík- és dombvidéki kaszálórétek (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*) – 6510) kiterjedése növelhető. A szántók esetleges erdősítésével hosszú távon az erdei jelölő élőhelyek (pannon gyertyános- tölgyesek *Quercus petraeával* és *Carpinus betulusszal* (91G0*), keményfás ligeterdők nagy folyók mentén *Quercus robur*, *Ulmus laevis* és *Ulmus minor*, *Fraxinus excelsior* vagy *Fraxinus angustifolia* fajokkal (*Ulmion minoris*) (91F0)) kiterjedése növelhető. Az újonnan kialakult élőhelyek alkalmasak lehetnek a jelölő gyepi lepkefajok (nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*), nagy szikibagoly (*Gortyna borelii lunata*), vérfű-hangyaboglárka (*Maculinea teleius*), sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catax*)) megtelepedésére, így hosszú távon növelhetik azok állományait is. Ugyanígy, a kialakított erdei élőhelyek 40-50 év múlva már alkalmasak lehetnek a jelölő nagy hőscincér (*Cerambyx cerdo*) megtelepedésére is. A szegélyélőhelyek pedig a díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*) számára lehetnek megfelelőek.

(a) Kezelési egység kódja: KE-5

(b) Kezelési egység meghatározása: őszi vérfüves üde gyep. Ezek a vérfű-hangyaboglárka (*Maculinea teleius*) legjelentősebb élőhelyei. Összes kiterjedésük 26,3 ha.

A kezelési egység leválasztását indokolja, hogy a Natura 2000 területen belül a vérfüves rétek nagy része jól lehatárolható tömbökben jelenik meg. A növényfajok és a rajtuk tenyésző jelölő lepkefaj állományának hosszú távú megőrzéséhez szükséges a mezőgazdasági tevékenységet a fajok igényeivel összehangolni. A kezelési egység egy része országos jelentőségű védett természeti területen (Szatmár-beregi Tájvédelmi Körzet) belül található.

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

- A kezelési egység meghatározó élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint): mocsárrétek (D34)
- A kezelési egységben csekély kiterjedésben előforduló egyéb élőhelytípusok (Á-NÉR 2011 kódok szerint): galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések (P2b), őshonos fafajú keményfás jellegű erdők (RC), keményfás ártéri erdők (J6)
- Natura 2000 élőhelyek: keményfás ligeterdők nagy folyók mentén *Quercus robur*, *Ulmus laevis* és *Ulmus minor*, *Fraxinus excelsior* vagy *Fraxinus angustifolia* fajokkal (*Ulmion minoris*) (91F0) (jelölő élőhely), sík- és dombvidéki kaszálórétek (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*) (6510) (jelölő élőhely), *Cnidion dubii* folyóvölgyeinek mocsárrétjei (6440) (jelölő élőhely)
- Érintett közösségi jelentőségű fajok: vérfű-hangyaboglárka (*Maculinea teleius*)
- Érintett, egyéb kiemelt fajok: haris (*Crex crex*), fűrj (*Coturnix coturnix*), szürkés hangyaboglárka (*Maculinea alcon*), kornistárnics (*Gentiana pneumonanthe*)

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A kezelési egység lehatárolt foltjain a legfontosabb veszélyfaktorként a cserjésedés említhető.

Az élőhely és a vérfű-hangyaboglárka (*Maculinea teleius*) populációinak fenntartása szempontjából azt tartjuk a legoptimálisabb megoldásnak, ha a kezelési egységbe tartozó gyepnek egyáltalán nincsenek legeltetve. Biztosítani kell, hogy a kezelési egységben ne folyjon legeltetés, valamint az élőhely-kezelési módszerek körében a kaszálás, illetőleg a fásszárú vegetáció eltávolítására alkalmazott egyelő tisztítási módszerek ne legyenek legeltetéssel helyettesítve.

Megfelelő élőhelykezelést jelent a mozaikos kaszálás, amely egyaránt megvalósulhat a biotóp 2 részre történő felosztásával 2 éves forgó alkalmazásával, vagy akár egy éven belül is akként, hogy a terület egyik része június 10-ig, másik része pedig október 15-ét követően kerül lekaszálásra (ilyen esetben javasoljuk, hogy a tavaszi kaszálás a gyep gyengébb természeti állapotban lévő részét érintse).

Amennyiben a mozaikos kaszálás valamilyen oknál fogva nem valósítható meg, úgy hasonlóan alkalmas megoldást jelenthet a gyep sávok kaszálása. Ilyen esetekben mindenütt legalább 3-5 méter szélességű kaszátlan növényávokat szükséges biztosítani.

A vadgazdálkodási körzetben az apróvadas területekre fokozott figyelmet kell fordítani és az apróvadas jelleg fenntartására kell törekedni.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

a) Kötelezően betartandó előírások:

A gyepnek esetén kötelezően betartandó előírásként a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X.18.) Korm. rend. előírásait szükséges alapul venni. Védett természeti területen található erdők esetében a kötelezően betartandó előírásoknál a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény előírásait szükséges alapul venni.

b) Javasolt előírások:

- Legeltetéssel és/vagy kaszálással történő hasznosítás (GY22)
- A legeltetési sűrűség egyeztetése a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal (GY44)
- Szakaszoló legeltetés esetén legeltetési terv készítése és egyeztetése a működési terület

szerinti nemzeti park igazgatósággal (GY48)

- Legeltetési terv készítése és egyeztetése szükséges a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal (GY59)
- Legeltethető állatfaj: szarvasmarhafélék (GY67)
- Évente az időjárási viszonyoknak és a gyepek állapotának megfelelő, természetvédelmi-ökológiai és a gazdálkodási szempontokat egyaránt figyelembe vevő kaszálási terv készítése és egyeztetése a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal, valamint az így egyeztetett kaszálási terv végrehajtása. (GY79)
- A gyepek cserjésedésének megakadályozása, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzése. (GY28)
- A gyepterület kaszálása, szárzúzása esetén minimum 10 cm-es fűtarló biztosítása. (GY92)
- Kaszálás június 15. előtt a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt egyeztetés alapján lehetséges. (GY71)

(f) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kijelölt kezelési egység egyes foltjai közvetlen kapcsolatban állnak kisvízfolyásokkal, így a Túrbalparti Sár-csatornával (Túrricse), továbbá az ugyancsak balparti Sár-Éger-csatornával (Garbolc). Javasoljuk megvizsgálni, hogy ezeken a vízfolyásokon lehet-e kialakítani olyan küszöböket, amelyek a kisvízes időszakokban elősegítik a felszínközeli víz szintjének megtartását. Ez szükséges volna az érintkező közösségi jelentőségű élőhelyfoltok állapotának javításához. A fejlesztési javaslat a KE-8 kezelési egység területén valósítható meg.

(g) Gazdálkodáshoz nem köthető kezelési javaslatok:

A kezelési egység területén olyan tevékenység, amely a természetközeli élőhelyek területének csökkenésével jár (beépítés, vonalas létesítmények kialakítása) nem javasolható.

(h) Kezelési javaslatok indoklása:

A kezelési javaslatok betartása esetén a kezelési egységet alkotó jelölő élőhelyek (sík- és dombvidéki kaszálórétek (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*) (6510), *Cnidion dubii* folyóvölgyeinek mocsárrétei (6440)) állapota megfelelő marad. Tovább javítható ezeknek az élőhelyeknek az állapota a vízháztartásuk javításával, ami csakis a Sár-csatorna és a Sár-Éger-csatorna működésének befolyásolása révén valósulhat meg.

A javasolt intézkedések továbbá kifejezetten a jelölő vérfű-hangyaboglárka (*Maculinea teleius*) lepkefaj érdekében kerülnek bevezetésre. Ugyancsak fontos a kaszálási terv elkészítése ezeken a területeken, a kaszálás időpontjának helyes megválasztása. A magas fűtarlóval történő kaszálás után gyorsabb a növényzet regenerálódása és hamarabb helyreáll az imágók számára optimális, magasabb fűvű élőhelyi struktúra. A megfelelő élőhelyi struktúra kialakításához többéves ciklusú kaszálási rend bevezetése indokolt, hogy mindig maradjanak pihentetett részek.

(a) Kezelési egység kódja: KE-6

(b) Kezelési egység meghatározása: ebbe a kezelési egységbe tartoznak azok a mesterséges eredetű (korábbi anyaggyerőkben spontán kialakult) mocsarak, amelyek vagy erdősültségük miatt, vagy azért, mert állandóbb vízborításúak, nincsenek hasznosításban. Egy részük nádas, vagy puhafás állományokkal spontán beerdősödő, vagy nyíltabb mocsár. Nem tartoznak a kezelési egységbe az Országos Erdőállomány Adattárban szereplő területek. 3 élőhelyfolt védett, a Szatmár-beregi Tájvédelmi Körzet része. A kezelési egység kiterjedése 26,8 ha.

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

- A kezelési egység meghatározó élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint): nem tűzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások (B1a), harmatkásás, békabuzogányos, pántlikafüves mocsári-vízparti növényzet (B2), vízparti virágkákás, csetkákás, vízi hídörös, mételykórós mocsarak (B3), nem zombékoló magassásrétek (B5), üde és nedves cserjések (P2a), állóvizek (U9)
- A kezelési egységben csekély kiterjedésben előforduló egyéb élőhelytípusok (Á-NÉR 2011 kódok szerint): jellegtelen üde gyepek (OB), idegenhonos cserje vagy japánkeserűfű-fajok uralta állományok (P2c), őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok (RA), jellegtelen fátlan vizes élőhelyek (OA), fűz-nyár ártéri erdők (J4)
- Natura 2000 élőhelyek: enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*) (91E0)* (jelölő élőhely)
- Érintett közösségi jelentőségű fajok: lápi szitakötő (*Leucorrhinia pectoralis*), réti csík (*Misgurnus fossilis*), vöröshasú unka (*Bombina bombina*), mocsári teknős (*Emys orbicularis*)
- Érintett, egyéb kiemelt fajok: szürke gém (*Ardea cinerea*), bölömbika (*Botaurus stellaris*), törpe gém (*Ixobrychus minutus*)

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

Ezeknek a területeknek a nagy része jelenleg nincs hasznosításban. Egyes fenntartási munkák elvégzése kivételével gazdálkodásmentességet javaslunk.

Javasoljuk, hogy az idegenhonos cserje- és fafajok, esetleg foltokban a rekettyefűz ritkítását végezzék el a túlságosan záródott állományokban. Az irtás csak speciális módszerekkel történhet (pl. kézi (motorfűrészes) cserje eltávolítás), foltokban. Az esetleges természetvédelmi kezelések a Szatmár-beregi Tájvédelmi Körzet kezelési terv tervezetével összhangban valósulhatnak meg.

A vadgazdálkodási körzetben az apróvadas területekre fokozott figyelmet kell fordítani és az apróvadas jelleg fenntartására kell törekedni.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

a) Kötelezően betartandó előírások:

A Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság vagyongazdálkodásában lévő, haszonbérleti szerződés keretében hasznosított területek hasznosítása során be kell tartani a haszonbérleti szerződésben foglalt előírásokat.

Védett természeti területen fekvő erdők esetében a kötelezően betartandó előírásoknál a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény előírásait szükséges alapul venni.

b) Javasolt előírások:

- A működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság által kijelölt területen nádaratás nem végezhető. (V06)
- A területen mindennemű beavatkozás kerülendő, kezeletlen állapotban való fenntartás indokolt. (V67) (Magyarázat: egyes, természetvédelmi szempontból szükséges beavatkozások végezhetőek, lásd az általános javaslatokat.)
- A területen szóró, vadetető, szózó nem létesíthető. (VA03)

(f) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

Élőhelyrekonstrukciós javaslatokat nem teszünk.

(g) Gazdálkodáshoz nem köthető kezelési javaslatok:

Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatokat nem teszünk.

(h) Kezelési javaslatok indoklása:

A tervezett intézkedésekkel érhető el, hogy a szemisztatikus mocsarak fennmaradjanak. A mocsarak fennmaradása főképp a lápi szitakötő (*Leucorrhinia pectoralis*), réti csík (*Misgurnus fossilis*), vöröshasú unka (*Bombina bombina*), mocsári teknős (*Emys orbicularis*) közösségi jelentőségű állatfajok állományai számára fontos.

Az élőhely védelme érdekében helyenként a cserjék ellenőrzött irtására is szükség lehet.

(a) Kezelési egység kódja: KE-7

(b) Kezelési egység meghatározása: ebbe a kezelési egységbe tartoznak a láperdők és az égeres mocsárerdők: mélyebb, korábban eusztatikus (egyre inkább szemisztatikus) medermaradványok, lefolyástalan teknők, amelyekben ma is legalább nyomokban láperdei növényzet figyelhető meg. Vélhetően főképp ültetett állományok (Kishódos 15A, 15B, 15C, 15F), ám a tájban a természetes éger-előfordulások korábban igen jellemzőek lehettek. A kezelési egység területe 48,3 ha, csak kis része (Túrricse 2D és 2O) található védett területen (Szatmár-beregi Tájvédelmi Körzet). A kezelési egység elemei nagyrészt szerepelnek az Országos Erdőállomány Adattárban.

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

- A kezelési egység meghatározó élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint): láp- és mocsárerdők (J2), harmatkásás, békabuzogányos, pántlikafüves mocsári-vízparti növényzet (B2), nem zombékoló magassásrétek (B5), keményfás ártéri erdők (J6)
- A kezelési egységben nem meghatározó jelleggel előforduló élőhelytípusok (Á-NÉR 2011 kódok szerint): őshonos fafajú puhafás jellegtelen vagy pionír erdők (RB), jellegtelen üde gyepek (OB)
- érintett erdőrészletek: Túrricse 2D, 2O, Tisztaberek 24A, Kishódos 15A, 15B, 15C, 15D, 15F, Garbolc 14A
- Natura 2000 élőhelyek: enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*) (91E0*) (jelölő élőhely), keményfás ligeterdők nagy folyók mentén *Quercus robur*, *Ulmus laevis* és *Ulmus minor*, *Fraxinus excelsior* vagy *Fraxinus angustifolia* fajokkal (*Ulmenion minoris*) (91F0) (jelölő élőhely).
- Érintett közösségi jelentőségű fajok: vöröshasú unka (*Bombina bombina*)
- Érintett, egyéb kiemelt fajok: szürke gém (*Ardea cinerea*), bölömbika (*Botaurus stellaris*), törpe gém (*Ixobrychus minutus*), barna varangy (*Bufo bufo*), függőcinege (*Remiz pendulinus*)

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

Javasoljuk, hogy amennyiben szükséges a felújításuk, ezeket az állományokat csak sarjaztatással újítsák fel. Javasoljuk továbbá, hogy tarvágás helyett kisebb állományrészek bontásával végezzék a kitermelést.

A felújítások során a természetvédelmi célkitűzéseknek az intenzíven terjedő fafajok arányának

csökkentése felel meg, illetve törekedni kell arra, hogy az egyéb keménylombos fafajok közül a hazai, termőhelyhonos fajokat alkalmazzák az elegyítésekben. A Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság törekvése alapján fokozatosan történik a tájidegen fafajok visszaszorítása.

A vadgazdálkodási körzetben az apróvadas területekre fokozott figyelmet kell fordítani és az apróvadas jelleg fenntartására kell törekedni.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

a) Kötelezően betartandó előírások:

Erdők esetén a „VP4—12.2.1-16 – Natura 2000 erdőterületeknek nyújtott kompenzációs kifizetések” VP felhívás.

Az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény

Az erdőtervezett erdőrészekre kötelezően betartandók a körzeti erdőterv előírásai: **Körzeti erdőterv:** A Szatmár-Nagyecsed-i erdőtervezési körzet erdőterve (érvényes: 2016. -2025.12.31.) Határozat ügyiratszám: HB-03/ERD/07149-1/2017.

Védett természeti területen fekvő erdők esetében a kötelezően betartandó előírásoknál a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény előírásait szükséges alapul venni. Ilyen erdőrészek a kezelési egység területén a következők: Túrricse 2D és 2O.

b) Javasolt előírások:

- A közösségi jelentőségű élőhelyek vagy fajok megőrzése érdekében – az erdőterület erre alkalmas erdőrészekében a folyamatos erdőborítást biztosító átmeneti, örökzöld vagy faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódra való áttérés. (E03)
- Erdészeti szempontból tájidegen fafajok erdőtelepítésben való alkalmazásának mellőzése. (E05)
- Felújítás tájhoz hasonló fafajokkal, illetve célállománnyal. (E51)/ *Megjegyzés: gyertyános-tölgyesek: A természetes elegyarány (célállomány): kocsányos tölgy 50-70 %, gyertyán 20-30 %, elegy-fafajok 10-20 %. Természetes elegyfajfajok: mezei juhar, mezei szil, madárcseresznye, fehér nyár, rezgő nyár; tölgy-kőris-szil ligeterdők: A természetes elegyarány (célállomány): kocsányos tölgy 40-60 %, magyar kőris 30-40 %, elegy-fajfajok 20-30 %. Természetes elegyfajfajok: mezei juhar, mezei szil, vénic szil, gyertyán, vadkörte, madárcseresznye, fekete és fehér nyár, fehér fűz; fűz-nyár ligeterdők: A természetes elegyarány (célállomány): fehér, fekete nyár 50-60 %, fehér, törékeny fűz 30-40 %. Természetes elegyfajfajok: mézgás éger, vénic szil; égerlápok: Fő fajfaj: mézgás éger. Természetes elegyfajfajok, max. 15 %: nyír, fehér fűz, magyar kőris, molyhos nyír, babérfűz, füles fűz./*
- Természetes, természetszerű és származék erdőkben a tarvágás mellőzése. (E33)
- A ritka fajhoz tartozó, vagy odvas, vagy böhöncös, vagy idős vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során. (E18)
- Az erdőszegélyekben található intenzíven terjedő lágy- és fásszárú fajok továbbterjedésének mechanikus módszerekkel (pl. kézi cserjeirtás, szárzúzás) történő megakadályozása. (E83)
- Ameddig a vadállomány nagysága nem éri el azt a szintet, hogy kerítés nélkül is biztosítható legyen a felújítás sikeressége, addig a felújítás területét lehetőség szerint be kell keríteni. A kerítéseket legkésőbb az utolsó tisztítási munka elvégzését követő egy éven belül le kell bontani. (VA02)

- A területen szóró, vadetető, sózó nem létesíthető. (VA03)

(f) Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztési javaslatok:

Javasoljuk megvizsgálni, hogy a kezelési egység egyes foltjaival közvetlen kapcsolatban álló (azok felszínközeli víz-szintjét alapvetően befolyásoló) Sár-Éger-csatornán létre lehet-e hozni olyan küszöböket, amelyek a kisvízes időszakokban elősegítik a felszínközeli víz szintjének megtartását. Ez szükséges volna a közösségi jelentőségű élőhely (91E0*) állapotának javításához. Ez a fejlesztési javaslat a KE-8 egységben valósítható meg.

(g) Gazdálkodáshoz nem köthető kezelési javaslatok:

Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatot nem teszünk.

(h) Kezelési javaslatok indoklása:

A láperdők, mocsárerdők még jelen állapotukban is igen értékesek. Minden állomány fennmaradására különös figyelmet szükséges fordítani, az enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*) (91E0*) jelölő élőhely fennmaradása érdekében. Az esetleges természetvédelmi kezelések a Szatmár-beregi Tájvédelmi Körzet kezelési terv tervezetével összhangban valósulhatnak meg.

A kezelési egységet alkotó élőhelyfoltok csapadékos években a jelölő vöröshasú unkának (*Bombina bombina*) nyújtanak élő- és szaporodóhelyet.

(a) Kezelési egység kódja: KE-8

(b) Kezelési egység meghatározása: a kezelési egységbe tartoznak a csatornák és árkok a hozzájuk tartozó cserjesávokkal. A teljes területet sűrűn behálózzák, mind az erdőket, mind a gyepeket. Ide tartoznak a Felső-Öreg-Túr árokrendszerei, a Lucska-csatorna és névtelen oldalágai, a Palád-patak, az Alsó-Öreg-Túr árokrendszerei, az Irgó-csatorna, az Alsó-Erdő-csatorna, a Makkos-Rekesz-patak, a Ricsei-Erdei-csatorna, a Füzes-csatorna, a Berki-erdő természetes érmaradványai, a (Tisztaberki-) Sár-csatorna, a Sár-Éger-csatorna, a Berek-csatorna, valamint minden névtelen árok. A vízügyi kezelő Felső-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság (FETIVIZIG) közlése alapján a nyilvántartásukban szereplő nevek a következők: Déli-csatorna (Botpalád 0110), Irgó-csatorna (Botpalád 096), Kristóf-Erdőalj csatorna (Csaholc 0142), Gyertyános csatorna (Kishódos 069), Ján patak (Kishódos 075 és 077), Alsóerdő-csatorna (Kishódos 085), Öreg-Túr-Irgó összekötő csatorna (Kishódos 085), Tisztaberki Árapasztó csatorna (Tisztaberek 0149 és 0151), 19. zsilip csatorna, 17. zsilip csatorna (Tisztaberek 047/2). Kis méretük miatt sokszor külön nem kerültek térképezésre. A térképezés időszakában jellemző volt, hogy nyárra kiszáradtak. Összes kiterjedésük 29,4 ha (ez a térképesen is megjelenített területrészeket foglalja magába). A kezelési egység átfed védett területtel.

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

- A kezelési egység meghatározó élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint): fragmentális mocsári- és/vagy hínárnövényzet mozaikok álló és folyóvizek partjánál (BA), jellegtelen üde gyepek (OB), harmatkásás, békabuzogányos, pántlikafüves mocsári-vízparti növényzet (B2), nem zombékoló magassárrétek (B5), vízparti virágkákás, csetkákás, vízi hídörös, mételykórós mocsarak (B3), álló- és lassan áramló vizek hínárnövényzete (Ac), galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések (P2b), jellegtelen fátlan vizes élőhelyek (OA), üde és nedves cserjések (P2a), idegenhonos cserje vagy japánkeserűfű-fajok uralta állományok (P2c)
- A kezelési egységben csekély kiterjedésben előforduló egyéb élőhelytípusok (Á-NÉR 2011 kódok szerint): mocsárrétek (D34), nem őshonos fafajok spontán állományai (S6), őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok (RA), nem őshonos fajú facsoportok, erdősávok és

fasorok (S7), állóvizek (U9), nem tűzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások (B1a)

- Natura 2000 élőhelyek: Cnidion dubii folyóvölgyeinek mocsárrétjei (6440) (jelölő élőhely)
- Érintett közösségi jelentőségű fajok: nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*), vérfű-hangyaboglárka (*Maculinea teleius*), vöröshasú unka (*Bombina bombina*), sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catax*), díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*)
- Érintett, egyéb kiemelt fajok: nagy örgébics (*Lanius excubitor*), kis örgébics (*Lanius minor*), tövisszűrő gébics (*Lanius collurio*), karvalyposzáta (*Sylvia nisoria*), sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catax*), barna gyapjasszövő (*Eriogaster lanestris*)

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

Partkezelés: az árokrezsükön és az árkok szélén legtöbbször – amennyiben az árkok nem zárt erdőben található – a meder hossz-szelvényének nagyobb részében cserjés-fás szegélyvegetáció található. Ez a szegélyvegetáció több szakaszon ligetes jellegű, őshonos fákkal, de előfordulnak idegenhonos fák és cserjék is (fehér akác (*Robinia pseudo-acacia*), nemes nyár (*Populus × euramericana*), vörös kőris (*Fraxinus pennsylvanica*), gyalogakác (*Amorpha fruticosa*)).

A fasoroknak és cserjéseknek a meghagyására törekedni kell, de a tájidegen fafajokat és a gyalogakácot szükséges volna kiszálalni. A tájidegen fafajok esetében támogatható a sarjak gyomirtószerezrel való kezelése, az előírások betartása mellett.

Kotrás, üledékkitermelés: A vízfolyások (Tisztaberki-Sár, Sár-Éger, Palád-patak) medreinek jelenlegi állapotában nem jellemző az üledékfelhalmozódás. A jövőben azonban jelentkezhet a vízügyi kezelő részéről a medrek vízszállító kapacitásának megőrzése érdekében az üledékkitermelésre vonatkozó igény.

Javasolt időbeli korlátozás: A kotrási, üledékeltávolítási munkálatok kivitelezése szempontjából élővilágvédelmi szempontból javasolható időpont a július 15.-november 01. közötti időszak.

Javasolt térbeli korlátozás: a nagyobb vízfolyások (Tisztaberki-Sár, Sár-Éger, Palád-patak) esetében a kotrási, üledékeltávolítási munkálatok kivitelezése során javasoljuk, hogy kerüljön meghatározásra egy kivitelezési oldal, mely a későbbiekben is fenntartási oldalként funkcionálhat, ill. a másik oldal legyen ún. ökológiai oldal, melynek fő szerepe, hogy élőhelyet biztosítson a vízfolyás és a vízfolyást kísérő növényzet, valamint a hozzá kapcsolódó életközösség számára, ezáltal biztosítsa, hogy a középvízi meder ökológiai folyosó és magterület funkcióját ellássa a fenntartási jellegű munkák ellenére is. A kivitelezési oldalon a kisvízi medret kísérő magasabb rendű növényzet – különös tekintettel a kivitelezést akadályozó fásszárú vegetációra – eltávolításra kerül, ill. eltávolításra kerül a középvízi meder kereszt-szelvényének kivitelezési oldal felé eső 50%-ából az üledék, ill. az emerz mocsári- és hínárnövényzet. Ezzel szemben javasoljuk, hogy a kivitelezési oldallal szemközti ökológiai oldalon a kisvízi medret kísérő szegélynövényzet, valamint a középvízi meder kereszt-szelvényének kivitelezési oldal felé eső 50%-ában az üledék, ill. az emerz mocsári- és hínárnövényzet változatlan formában kerüljön megőrzésre. A jelentős kiterjedésű árokrendszerek esetében az esetleges kotrások teljes szélességben végezhetők.

Vízvisszatartás, medertározás: a kezelési egység meghatározása során felsorolt minden kisebb ároknak és belvízelvezető csatornának csapoló-drénező hatása van a mocsárrétekre és az erdőkre is; eredetileg azzal a céllal ásták őket, hogy a belvíznyomta területeket kiszárítsák.

A drénező hatás azokban az időszakokban nyilvánul meg, amikor a fenékszint alatta van a felszínközeli víz szintjének. Javasoljuk megvizsgálni, hogy a lecsapoló árkok funkciójukat jelenleg betöltik-e, esetlegesen hol szüntethetők meg olyan módon, hogy ebből fakadóan káros belvízi elöntés a környező területeken ne keletkezzen. A vízügyi kezelő FETIVIZIG ezen csatornák torkolati szakaszánál javasolja elzáró szerkezettel ellátott átereszt beépítését. Továbbá ideiglenes megoldásként a homokzsákos megoldást is elfogadhatónak tartja, amennyiben azt az Igazgatósággal

egyeztetik.

Továbbá a *vízfolyások* (Tisztaberki-Sár, Sár-Éger, Palád-patak) esetében javasoljuk megvizsgálni, hogy lehetséges-e változtatható küszöbszintű vízviasszatartó műtárgyak beépítése a medrükbe úgy, hogy belvízi elöntést tavasszal ezáltal se okozzanak, de a felszínközeli vízszintet a nyári időszakban is magasan lehessen velük tartani. Elsősorban a KE-5 és KE-7 kezelési egységekkel érintkező területeken volna erre szükség. Ennek kimérésére természetesen geodéziai felmérésre van szükség.

A vadgazdálkodási körzetben az apróvadas területekre fokozott figyelmet kell fordítani és az apróvadas jelleg fenntartására kell törekedni.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

a) Kötelezően betartandó előírások: A Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság vagyongazdálkodásában lévő, haszonbérleti szerződés keretében hasznosított területek hasznosítása során be kell tartani a haszonbérleti szerződésben foglalt előírásokat.

Védett természeti területen található erdők esetében a kötelezően betartandó előírásoknál a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény előírásait szükséges alapul venni.

b) Javasolt előírások:

- A vegyes összetételű faállományokban a nevelővágások során az idegenhonos fafajok eltávolítása. (E29)
- Az idegenhonos vagy tájidegen fafajokkal jellemezhető faállományokban a nevelővágások során az őshonos fafajok egyedeinek megőrzése az alsó- és a cserjeszintben is. (E30)

Magyarázat az önkéntesen vállalható előírásokhoz: az erdős előírás-javaslatok az árkokat, vízfolyásokat kísérő fa- és cserjesorokra adtuk meg.

(f) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

Élőhelyrekonstrukciós jellegű javaslatnak tekintjük az általános javaslatok között megadott, vízviasszatartásra és medertározásra vonatkozó javaslatokat.

(g) Gazdálkodáshoz nem köthető kezelési javaslatok:

Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatunk, hogy a kezelő a csatornák ingatlanjain a cserjeirtást úgy végezze, hogy a természetvédelmi szempontok is érvényesüljenek. A Szatmár-beregi Tájvédelmi Körzet kezelési terv tervezetével összhangban a bűvő-, táplálkozó- és szaporodóhelyként szolgáló bokrokat meg kell őrizni.

Továbbá a vízügyi kezelő a vízelvezető csatornák fenntartási munkáit a természetvédelmi kezelővel egyeztetett időben és módon végezze.

(h) Kezelési javaslatok indoklása:

A Natura 2000 terület értékes láperdős, lápi cserjés, mocsári és gyepi jelölő és közösségi jelentőségű élőhelyek (Enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőrös (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*) (91E0*), *Cnidion dubii* folyóvölgyeinek mocsárrétjei (6440), sík- és dombvidéki kaszálórétek (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*) (6510)) hosszú távú fennmaradásához elengedhetetlen a talajvíz (felszínközeli víz) magas szinten tartása az aszályos időszakokban is. A kezelési javaslatoknak főképp a KE-5, és KE-7 kezelési egységekre van pozitív hatása, és ezen keresztül pozitív hatása van a nedves élőhelyekhez kötődő, jelölő nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*) és vérfű-hangyaboglárka (*Maculinea teleius*) lepkefajok állományaira. Az esetlegesen megvalósuló medertározás pozitív hatású lenne továbbá a jelölő vöröshasú unka (*Bombina bombina*) kétéltűfaj állományára is. Ugyancsak indokolt a vízfolyást kísérő cserjesávok és fasorok állandó fenntartása, legalább az egyik parton („ökológiai

oldal”).

A drénező hatás csökkentése mindenképpen előnyös a jelölő élőhelyek és azokon keresztül a jelölő fajok állományaira. A medrek fenntartási munkái során madárvédelmi okok miatt, és a szegélyélőhelyekhez kötődő jelölő lepkefajok (sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catax*), díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*)) állományai védelmében szükséges a cserjék egy részét meghagyni. Ugyanakkor a teljes becserjésedés meggátolása is szükséges, többek között a nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*) állománya miatt.

(a) Kezelési egység kódja: KE-9

(b) Kezelési egység meghatározása: ebbe a kezelési egységbe tartoznak az Alsó-Öreg-Túrnak és a Felső-Öreg-Túrnak (Túr-belvíz-főcsatorna) a Natura 2000 területbe eső mederszakaszai, illetve egyes, mesterségesen levágott mederszakaszai. A teljes meder holtmedernek tekinthető. Az Öreg-Túr érintett szakaszai vízpótlást az élő Túrból nem kapnak. A kezelési egység összes kiterjedése 22 ha. A kezelési egységet alkotó területeken a medrekre egyre jellemzőbb, hogy a nyári időszakban kiszáradnak. Növényzetük változatos. Nagyon jellemzőek az erősen árnyékolt szakaszok, ahol erdősávok kísérik az Öreg-Túrt; az ilyen árnyékolt részeken számottevő mocsári növényzet nem figyelhető meg. A kezelési egység teljes területe védett, a Szatmár-beregi Tájvédelmi Körzet része.

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

- A kezelési egység meghatározó élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint): nem tűzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások (B1a), haratkásás, békabuzogányos, pántlikafüves mocsári-vízparti növényzet (B2), vízparti virágkákás, csetkákás, vízi hídörös, mételykórós mocsarak (B3), nem zsombékoló magassásrétek (B5), üde és nedves cserjések (P2a), jellegtelen üde gyepek (OB), állóvizek (U9), galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések (P2b), jellegtelen fátlan vizes élőhelyek (OA), őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok (RA)
- Natura 2000 élőhelyek: -
- Érintett közösségi jelentőségű fajok: vöröshasú unka (*Bombina bombina*), mocsári teknős (*Emys orbicularis*), vidra (*Lutra lutra*), vágó csík (*Cobitis taenia*), réti csík (*Misgurnus fossilis*)
- Érintett, egyéb kiemelt fajok: hóvirág (*Galanthus nivalis*), kárpáti sáfrány (*Crocus heuffelianus*), kockás liliom (*Fritillaria meleagris*), erdélyi csillagvirág (*Scilla kladnii*), tavaszi tözike (*Leucojum vernalis*)

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

Vízpótlás, vízvisszatartás: javasoljuk a kezelési egységbe tartozó mederszakaszokon a gravitációs vízpótlás lehetőségének megteremtését és a vízszintek emelését.

A vízügyi kezelő 2016-ban fejezte be „Az Öreg-Túr rehabilitációja II. ütem” c. projektet, ennek keretében a kezelési egységet nem érintették beavatkozások. Egyedül a Malomszegi-Holtmeder nevű szakasz vízpótlásának lehetőségét vizsgálták az ún. Kálnokborza csatornán keresztül.

Partkezelés: A középvízi meder szegélyében a meder hossz-szelvényének jelentős részében cserjés-fás szegélyvegetáció található, jellemzően idős fák. A partkezelési munkák során javasoljuk a karbantartást és az elsődleges funkciót nem akadályozó, vagy veszélyeztető fáknak a meghagyását – lehetőleg egy-egy idős egyed is –, illetve azokon a partszakaszokon, ahol a jelenlegi fás-cserjés szegélyvegetációban nincs idős fa, ott egy-egy fűz-, nyár-, köris- vagy tölgyfa kiválasztásával és meghagyásával egy-egy idős, őshonos fa felnevelését tegyék lehetővé a meder szegélyében, melynek gyökérzete belelóg a középvízi mederbe. A Felső-Öreg-Túr partszegélyében csak kíméletesen szabad a fenntartási munkákat végezni a talaj bolygatásának kerülésével, mivel az egykori

gyertyános-tölgyesek és keményfás ligeterdők természetes lágyszárú növényzetének értékes maradványai lelhetők fel ezeken a területeken, főképp a Hármashatár és a Nagyhódos-Nagypalád összekötő út közötti szakaszon.

Kotrás, üledékkitermelés: A középvízi meder jelenlegi állapotában kevésbé jellemző az üledékfelhalmozódás. Amennyiben azonban a vízügyi kezelő részéről a meder vízszállító kapacitásának megőrzése érdekében az üledékkitermelésre vonatkozó igény felmerül, úgy ehhez időbeli és térbeli korlátozást javasolunk.

Javasolt időbeli korlátozás: A kotrasi, üledékeltávolítási munkálatok kivitelezése szempontjából élővilágvédelmi szempontból javasolható időpont a július 15.-november 01. közötti időszak.

Javasolt térbeli korlátozás: A kotrasi, üledékeltávolítási munkálatok kivitelezése során javasoljuk, hogy kerüljön meghatározásra egy kivitelezési oldal, mely a későbbiekben is fenntartási oldalként funkcionálhat, ill. a másik oldal legyen ún. ökológiai oldal, melynek fő szerepe, hogy élőhelyet biztosítson a vízfolyás és a vízfolyást kísérő növényzet, valamint a hozzá kapcsolódó életközösség számára, ezáltal biztosítsa, hogy a középvízi meder ökológiai folyosó és magterület funkcióját ellássa a fenntartási jellegű munkák ellenére is. A kivitelezési oldalon a kisvízi medret kísérő magasabb rendű növényzet – különös tekintettel a kivitelezést akadályozó fásszárú vegetációra – eltávolításra kerül, ill. eltávolításra kerül a középvízi meder keresztshelvényének kivitelezési oldal felé eső 50%-ából az üledék, ill. az emerz mocsári- és hínárnövényzet. Ezzel szemben javasoljuk, hogy a kivitelezési oldallal szemközti ökológiai oldalon a kisvízi medret kísérő szegélynövényzet, valamint a középvízi meder keresztshelvényének kivitelezési oldal felé eső 50%-ában az üledék, ill. az emerz mocsári- és hínárnövényzet változatlan formában kerüljön megőrzésre.

A vadgazdálkodási körzetben az apróvadas területekre fokozott figyelmet kell fordítani és az apróvadas jelleg fenntartására kell törekedni.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

a) Kötelezően betartandó előírások:

A Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság vagyonkezelésében lévő, haszonbérleti szerződés keretében hasznosított területek hasznosítása során be kell tartani a haszonbérleti szerződésben foglalt előírásokat.

A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény rendelkezései.

b) Javasolt előírások:

- Idegenhonos halfajok visszaszorítása, idegenhonos halfaj nem telepíthető. (V19)

(f) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

Az általános kezelési javaslatok között megadott egyes javaslatrészek (gravitációs vízpótlás lehetőségeinek vizsgálata) élőhelyfejlesztésnek minősülnek.

(g) Gazdálkodáshoz nem köthető kezelési javaslatok:

A kezelési egység területén olyan tevékenység, amely a természetközeli élőhelyek területének csökkenésével jár (beépítés, vonalas létesítmények kialakítása) nem javasolható.

(h) Kezelési javaslatok indoklása:

Vízpótlás: az Öreg-Túr élő, és levágott medreinek legjelentősebb problémája az egyre gyakrabban jelentkező vízhiány. Az érintett Túr-szakaszok nyári vízhozama nem éri el az ökológiai vízigény mennyiségét. Ez maga után vonhatja például a víz hőmérséklet túlzott megemelkedését és az oldott oxigéntartalom csökkenését, ill. a mezőgazdasági területek felől a talajvízen keresztül érkező diffúz terhelés mértékének aktuális fajlagos (vízhozamra vetített) növekedését. A kedvezőtlen változások

mértéke túllépheti a jelölő halfajok környezeti optimumtartományát, ami az egyedsűrűség csökkenéséhez vezethet. Az aszályos időszakokban történő vízszintnövelés pozitívan hatna a jelölő vöröshasú unka (*Bombina bombina*), mocsári teknős (*Emys orbicularis*) és vidra (*Lutra lutra*) állatfajok állományaira.

Haltelepítés: Az idegenhonos halfajok telepítését tiltó rendelkezés fenntartása és annak betartása elősegíti a jelölő halfajok közül a vágó csík (*Cobitis taenia*) és a réti csík (*Misgurnus fossilis*) állományainak fennmaradását.

Partkezelés: A középvízi meder szegélyében növekvő idős fák árnyékoló hatásukkal megbontják a mocsári növényzet folytonosságát, teret engedve a nyílt vízfelületek kialakulásának. A meder szegélyében növekvő idős, odvas fák a gyökérzetükkel és a gyökérzetük között kialakítható üregekkel jó rejtőzködési lehetőséget biztosítanak számos állatfaj számára. Az Öreg-Túr mentén fasorként jelen lévő idős fák sokszor maguk is a jelölő élőhelyek (91F0 – Keményfás ligeterdők nagy folyók mentén *Quercus robur*, *Ulmus laevis* és *Ulmus minor*, *Fraxinus excelsior* vagy *Fraxinus angustifolia* fajokkal (*Ulmion minoris*), 91G0* – Pannon gyertyános-tölgyesek *Quercus petraea*val és *Carpinus betulusszal*) részei.

Kotrás, üledékkitermelés: A mederben található üledék kitermelésével együtt a mederből eltávolításra kerül az üledékben gyökerező mocsári növényzet és hínárnövényzet túlnyomó része, ill. a nem gyökerező hínárnövényzet jelentős része is. Az üledékkel és a növényzettel párhuzamosan fizikailag sérül, ill. eltávolításra kerül a mederből a bentikus életforma-típusú, ill. a metafitikus életforma-típusú fajok állományainak nagy része. A javasolt időbeli korlátozás betartása esetén a mederben a fiatal halivadékok érintettsége csökkenthető, elkerülhető a kétéltűek szaporodási időszaka, mellyel csökkenthető a várható közvetlen pusztulás mértéke, ill. elkerülhető az üledék felszínén, ill. annak felső rétegében telelő kétéltű és halfajok téli nyugalmi periódusa, mellyel szintén csökkenthető a várható pusztulás mértéke. A középvízi meder keresztmetszetének 1/2-én a kivitelezési oldallal szemközti ökológiai oldal mentén érintetlenül maradó üledék, ill. hínárnövényzet és emerz mocsári makrovegetáció menedéket nyújt az érintett életközösséget alkotó populációk legalább 50%-ának, melyek így túlélnek a kivitelezési munkálatokat és azt követően várhatóan 3-4 vegetációs perióduson belül teljesen rekolonizálják a kisvízi medret. Mindezeknek a javaslatoknak a betartása esetén a jelölő réti csík (*Misgurnus fossilis*), vöröshasú unka (*Bombina bombina*), mocsári teknős (*Emys orbicularis*) állatfajok állományainak sérülése minimalizálható.

(a) Kezelési egység kódja: KE-10

(b) **Kezelési egység meghatározása:** ebbe a kezelési egységbe tartoznak a fasorok, facsoportok. Általánosságban elmondható, hogy a szatmári Tisza-háton nagy területi arányban vannak jelen fasorok, facsoportok, cserjesávok; ez igaz a Csaholc-Garbolc Natura 2000 területre is. A teljes kiterjedéshez képest nem kevés az ilyen élőhelyek aránya. Összes kiterjedésük 306,5 ha.. Meghatározóak az akác, vörös kőrises állományok, de ugyancsak nagy mennyiségben vannak hazai honos fafajok is az állományokban, ezek jellemzően a kocsányos tölgy, a magyar kőrís, a mezei juhar, fehér fűz, fehér nyár. Összességében eléggé nagy kiterjedésben található fasorok az Ásott-Túr két partján, továbbá az Öreg-Túr partjain. Ezek egy része erdőtervezett erdőnek minősül (főképp Csaholc külterületén), mégsem az erdős kezelési egységben szerepeltetjük, hiszen valójában ezek inkább a fasorokkal alkotnak egy egységet, legtöbbször jóval idősebb fákból állnak, mint az az erdőrészlet, amelynek részei. A kezelési egység átfed védett területtel.

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

- A kezelési egység meghatározó élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint): üde és nedves cserjések (P2a), galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések (P2b), őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok (RA), nem őshonos fajú facsoportok, erdősávok és fasorok (S7), nem őshonos fafajok spontán állományai (S6), őshonos fafajú puhafás jellegtelen vagy pionír erdők (RB), őshonos fafajú keményfás jellegtelen erdők (RC), idegenhonos cserje

vagy japánkeserűfű-fajok uralta állományok (P2c)

- A kezelési egységben csekély kiterjedésben előforduló egyéb élőhelytípusok (Á-NÉR 2011 kódok szerint): nem zombékoló magassárrétek (B5), magaskórós ruderalis gyomnövényzet (OF), fűz-nyár ártéri erdők (J4), keményfás ártéri erdők (J6), mocsárrétek (D34), gyertyános-kocsányos tölgyesek (K1a), jellegtelen fátlan vizes élőhelyek (OA), őshonos lombos fafajokkal elegyes idegenhonos lombos és vegyes erdők (RDb), nemes nyárasok (S2)
- Érintett erdőrészek: Sonkád 28E, Csaholc 2C, 2D, 2F, 2M, 3C, 3G, 3K, 3VI, 4B, 7F, 14A
- Natura 2000 élőhelyek: keményfás ligeterdők nagy folyók mentén *Quercus robur*, *Ulmus laevis* és *Ulmus minor*, *Fraxinus excelsior* vagy *Fraxinus angustifolia* fajokkal (*Ulmion minoris*) (91F0) (jelölő élőhely), pannon gyertyános-tölgyesek *Quercus petraea*val és *Carpinus betulusszal* (91G0*) (jelölő élőhely), enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*) (91E0*) (jelölő élőhely)
- Érintett közösségi jelentőségű fajok: nagy hőscincér (*Cerambyx cerdo*), díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*), sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catax*)
- Érintett, egyéb kiemelt fajok: nagy őrgébics (*Lanius excubitor*), kis őrgébics (*Lanius minor*), tövisszűrő gébics (*Lanius collurio*), karvalyposzáta (*Sylvia nisoria*), barna gyapjasszövő (*Eriogaster lanestris*)

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A fasorokban a spontán teret nyerő idegenhonos fafajok állományainak kialakulását meg kell akadályozni, és a fahasználatok során törekedni kell arra, hogy idős hazai faegyedek mindig maradjanak.

Javasoljuk a már meglévő idegenhonos állományrészek letermelését, és azok helyén a hazai honos fajokkal történő felújítást.

Ezeken a területeken a körzeti erdőtervnek megfelelő gazdálkodás folytatható, a felújítások során azonban a természetvédelmi célkitűzéseknek az intenzíven terjedő fafajok arányának csökkentése felel meg, illetve törekedni kell arra, hogy az egyéb keménylombos fafajok közül a hazai, termőhelyhonos fajokat alkalmazzák az elegyítésekben. A Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság törekvése alapján fokozatosan történik a tájidegen fafajok visszaszorítása.

A vadgazdálkodási körzetben az apróvadas területekre fokozott figyelmet kell fordítani és az apróvadas jelleg fenntartására kell törekedni.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

a) Kötelezően betartandó előírások:

Erdők esetén a „VP4—12.2.1-16 – Natura 2000 erdőterületeknek nyújtott kompenzációs kifizetések” VP felhívás.

Az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény.

vonatkozó erdőterv rendelet, körzeti erdőterv:

Körzeti erdőterv: A Szatmár-Nagyecsed-i erdőtervezési körzet erdőterve (érvényes: 2016. - 2025.12.31.) Határozat ügyiratszám: HB-03/ERD/07149-1/2017. Védett természeti területen fekvő erdők esetében a kötelezően betartandó előírásoknál a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény előírásait szükséges alapul venni. Ilyen erdőrészek a kezelési egység területén a következők: Sonkád 28E, Csaholc 2C, 2D, 2F, 2M, 3C, 3G, 3K, 3VI, 4B.

A 2015. évi körzeti erdőtervezésre vonatkozó tervezési alapelvekről, valamint az erdőgazdálkodás tartamosságát és fejlesztését szolgáló körzeti erdőtervezési keretértékekről szóló 45/2015. (VII. 28.) FM rendelet 14. melléklete

A Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság vagyonkezelésében lévő, haszonbérleti szerződés keretében hasznosított területek hasznosítása során be kell tartani a haszonbérleti szerződésben foglalt előírásokat.

b) Javasolt előírások:

- Idegenhonos fafajok telepítésének mellőzése. (E06)
- Fokozottan védett madárfaj fészkeknek (madárfajtól függően meghatározott) körzetében fészkelési időszakban az erdőgazdálkodási tevékenység korlátozása. (E20)
- Felújítás tájhonos fafajokkal, illetve célállománnyal. (E51) /*Megjegyzés: gyertyános-tölgyesek: A természetes elegyarány (célállomány): kocsányos tölgy 50-70 %, gyertyán 20-30 %, elegy-fafajok 10-20 %. Természetes elegyfajfajok: mezei juhar, mezei szil, madárcseresznye, fehér nyár, rezgő nyár; tölgy-kőris-szil ligeterdők: A természetes elegyarány (célállomány): kocsányos tölgy 40-60 %, magyar kőris 30-40 %, elegy-fajfajok 20-30 %. Természetes elegyfajfajok: mezei juhar, mezei szil, vénic szil, gyertyán, vadkörte, madárcseresznye, fekete és fehér nyár, fehér fűz; fűz-nyár ligeterdők: A természetes elegyarány (célállomány): fehér, fekete nyár 50-60 %, fehér, törékeny fűz 30-40 %. Természetes elegyfajfajok: mézgás éger, vénic szil; égerlápok: Fő fafaj: mézgás éger. Természetes elegyfajfajok, max. 15 %: nyír, fehér fűz, magyar kőris, molyhos nyír, babérfűz, füles fűz./*
- A vegyes összetételű faállományokban a nevelővágások során az idegenhonos fafajok eltávolítása. (E29)
- Lehetőség szerint mechanikai módszerek (pl. kézi cserjeirtás, szárzúzás, kaszálás) alkalmazandók agresszívan terjedő fajok visszaszorítására. (E72)
- A környező gyepterületek védelme érdekében az idegenhonos fafajok alkotta állományok terjeszkedésének megakadályozása. (E69)

(f) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

Az idegenhonos állományrészek szerkezetátalakítása (általános javaslat) élőhelyfejlesztésnek minősül.

(g) Gazdálkodáshoz nem köthető kezelési javaslatok:

A fasorok esetében tekintettel kell lenni arra a Szatmár-beregi TK kezelési terv tervezetében szereplő javaslatra, miszerint a bűvő-, táplálkozó- és szaporodóhelyként szolgáló bokrokat meg kell őrizni, ill. növelni területarányukat, különösen a táblaszegélyeken és a homogén mezőgazdasági területeken.

(h) Kezelési javaslatok indoklása:

A fasorok, facsoportok a tájban igen jellemzőek, az őshonos fafajokból állók a korábbi erdőállományok maradványaiként értelmezhetők. Néhányuk a jelölő erdei élőhelyeknek [keményfás ligeterdők nagy folyók mentén *Quercus robur*, *Ulmus laevis* és *Ulmus minor*, *Fraxinus excelsior* vagy *Fraxinus angustifolia* fajokkal (*Ulmion minoris*) (91F0), pannon gyertyános-tölgyesek *Quercus petraeával* és *Carpinus betulusszal* (91G0*), enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*) (91E0*)] felelnek meg. Az idős kocsányos tölgyek meghagyása kulcsfontosságú a jelölő nagy hősincér

(*Cerambyx cerdo*) szempontjából, továbbá a fasorok fennmaradása a szegélyélőhelyekhez kötődő jelölő állatfajok (díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*), sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catax*)) számára is igen fontos.

(a) Kezelési egység kódja: KE-11

(b) Kezelési egység meghatározása: a Túr (Ásott-Túr) tartozik a kezelési egységbe. Ez a Natura 2000 terület legnagyobb vízfolyása. 12 átmetszéssel kialakított, részben mesterséges mederben folyik, de a kisvízi meder vándorlása folyamatos, ami már többször partbiztosítási munkák kivitelezését tette szükségessé. A kezelési egység kiterjedése 20,7 ha. A Kishódos külterületén lévő rész kivételével védett, a Szatmár-beregi Tájvédelmi Körzet része.

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

- A kezelési egység élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint): folyóvizek (U8)
- Natura 2000 élőhelyek: -
- Érintett közösségi jelentőségű fajok: vágócsík (*Cobitis taenia*), halványfoltú küllő (*Gobio albipinnatus*), leánykoncér (*Rutilus pigus*), réti csík (*Misgurnus fossilis*), szivárványos ökle (*Rhodeus sericeus amarus*), vidra (*Lutra lutra*).
- Érintett, egyéb kiemelt fajok: törpegém (*Ixobrychus minutus*), barna varangy (*Bufo bufo*), függőcinege (*Remiz pendulinus*), jégmadár (*Alcedo atthis*), barna kánya (*Milvus migrans*)

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

Partkezelés: a kisvízi meder szegélyében a meder hossz-szelvényének nagyobb részében cserjés-fás szegélyvegetáció található. Ez a szegélyvegetáció több szakaszon ligetes jellegű, idős őshonos fákkal, főként fűzekkel. A parti vegetációt a KE-10 kezelési egységbe (fasorok) soroltuk, ott jellemezzük részletesen, és arra az ott leírtak irányadóak. Ezzel együtt a kisvízi meder és a parti vegetáció élőhelyei kis mértékben részben átfednek.

Vízigény meghatározása: szükséges az ökológiai vízigény meghatározása. A nyári kisvízes időszakban vélhetően az ökológiai vízigény egyre kevésbé biztosítható, de ennek országhatáron belül nem feltétlenül van megoldása. A víztesten egyetlen engedélyezett vízkivétel működik, Nagyhódos területén. A vízkivétel szabályozása nem jelent megoldást a problémára.

Haltelepítés: A Túr felső víztest (VOR azonosító: AEQ083) horgászati hasznosítás alatt álló víztest. Javasoljuk az idegenhonos halfajok telepítését tiltó rendelkezés teljes körű betartását, ill. az idegenhonos halfajok állományainak lehetőség szerinti visszaszorítását.

Változatosabb medermorfológiai viszonyok kialakítása: A kisvízi meder jelenlegi állapotának természetvédelmi és ökológiai szempontból a legjelentősebb problémája a teljes mértékben beágyazott meder. Javasoljuk megvizsgálni annak lehetőségét, hogy a természetes mederfejlődési folyamatoknak teret adó mederszakaszok a folyó mely szakaszán alakíthatók ki, akár rövid szakaszokon is. Ha ez az árvízi biztonság számottevő mértékű csökkenése nélkül megvalósítható, akkor javasoljuk, hogy összességében minél hosszabb szakaszon biztosítsunk ellenőrzött körülmények között lehetőséget arra, hogy a természetes mederfejlődési, elsősorban laterális eróziós folyamatok, ill. ezek következtében a kanyarulatfejlődési folyamatok lejátszódhassanak.

Amennyiben a természetes mederfejlődés beindítására az érintett Túr-szakaszon nincs lehetőség, akkor javasoljuk bizonyos szakaszokon természetszerű, aszimmetrikus kereszt-szelvény mesterséges kialakítását.

A vadgazdálkodási körzetben az apróvadas területekre fokozott figyelmet kell fordítani és az apróvadas jelleg fenntartására kell törekedni.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

a) Kötelezően betartandó előírások:

Védett természeti területen található erdők esetében a kötelezően betartandó előírásoknál a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény előírásait szükséges alapul venni.

b) Javasolt előírások:

- Idegenhonos halfajok visszaszorítása, idegenhonos halfaj nem telepíthető. (V19)

(f) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység területén élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatnak minősül az általános javaslatok között megfogalmazott „változatosabb medermorfológiai viszonyok kialakítása” bekezdés.

(g) Gazdálkodáshoz nem köthető kezelési javaslatok:

Gazdálkodáshoz nem köthető jellegű kezelési javaslatok a kezelési egységre vonatkozóan nem merülnek fel.

(h) Kezelési javaslatok indoklása:

Partkezelés: A középvízi meder szegélyében növő idős fák gyökérzete beelöng a kisvízi mederbe és számos halfaj, köztük a jelölő vágócsík (*Cobitis taenia*) számára is értékes búvóhelyet jelent. A vízbe lógó gyökerek jó lehetőséget biztosítanak a fitofil szaporodási csoportba tartozó halfajok számára az ikrázásra.

Vízigény meghatározása: előfordulhat, hogy az érintett Túr-szakasz aktuális vízhozama nem éri el az ökológiai vízigény mennyiségét. Ez maga után vonhatja például a víz hőmérséklet túlzott megemelkedését és az oldott oxigéntartalom csökkenését, ill. a szennyvízbevezetések aktuális fajlagos terhelésének növekedését. A kedvezőtlen változások mértéke túllépheti a reofil jelölő halfajok környezeti optimumtartományát, ami az egyedsűrűség csökkenéséhez vezethet.

Haltelepítés: Az idegenhonos halfajok elöretörésével a víztest halállományának természetessége csökken, a víztest ökológiai minőségi állapota az adott víztest referencia állapotához viszonyítva kedvezőtlen irányba változik. Az idegenhonos halfajok a legtöbb esetben igen erős kompetíciós képességgel bíró, széles toleranciaspektrumú fajok, melyek megjelenése és állományainak megerősödése a legtöbb esetben őshonos halfajok visszaszorulását, állományaik egyedsűrűségének csökkenését vonja maga után. Az idegenhonos halfajok telepítésének mellőzése minden jelölő halfajra [halványfoltú küllő (*Gobio albipinnatus*), leánykancér (*Rutilus pigus*), réti csík (*Misgurnus fossilis*), szivárványos ökle (*Rhodeus sericeus amarus*), vágó csík (*Cobitis taenia*)] pozitív hatású.

Változatosabb medermorfológiai viszonyok kialakítása: A természetes mederfejlődési, elsősorban laterális eróziós folyamatok beindulásának eredményeként megindul a kanyarulatfejlődés, az érintett szakaszon a mederkeresztmetszvény aszimmetriájának mértéke növekszik. A folyamat eredményeként várhatóan a homorú parton megjelennek erodált szakadópartok és a domború part mentén az erodált partfalból származó mederanyag akkumulációjának eredményeként palajok alakulhatnak ki. Az érintett szakaszok keresztmetszvényeiben az áramlási viszonyok heterogénebbé válnak. A fent említett folyamatok eredményeként nő a természetes mederfejlődési folyamatokkal érintett mederszakasz élőhelyi heterogenitása. A változatosabb élőhelykínálat változatosabb életközösség kialakulására ad lehetőséget, ami az erdei szitakötőre (*Ophiogomphus cecilia*), minden jelölő halfajra, továbbá a vidrára (*Lutra lutra*) nézve is pozitív hatású.

3.2.2. Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés

Az élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatokat a dokumentáció 3.2.1. fejezetében, a kezelési egységekre vonatkozó kezelési javaslatokkal egységes szerkezetben tárgyaljuk. Az élőhelyrekonstrukciós javaslatok összefoglalóan a következők:

KE-2: javasoljuk megvizsgálni, hogy a kezelési egység területét csapoló-drénező árkok megszüntethető-e, vagy azokon létre lehet-e hozni olyan küszöböket, amelyek a kisvízes időszakokban elősegítik a felszínközeli víz szintjének megtartását, de tavasszal se okozzanak káros belvízi elöntést.

KE-3: a gazdálkodáshoz köthető általános javaslatok között megadott szerkezetátalakítások élőhelyrekonstrukciós javaslatnak minősülnek.

KE-4: javasoljuk az elszántások felhagyását, hogy a terület vissza tudjon gyepesedni. Javasolható továbbá az arra megfelelő szántók erdősítése.

KE-5: élőhelyrekonstrukciós jellegű javaslatnak tekintjük az általános javaslatok között megadott, vízvisszatartásra és medertározásra vonatkozó javaslatokat.

KE-7: élőhelyrekonstrukciós jellegű javaslatnak tekintjük az általános javaslatok között megadott, vízvisszatartásra és medertározásra vonatkozó javaslatokat.

KE-8: élőhelyrekonstrukciós jellegű javaslatnak tekintjük az általános javaslatok között megadott, vízvisszatartásra és medertározásra vonatkozó javaslatokat.

KE-9: az általános kezelési javaslatok között megadott egyes javaslatrészek (gravitációs vízpótlás lehetőségeinek vizsgálata) élőhelyfejlesztésnek minősülnek.

KE-10: az idegenhonos állományrészek szerkezetátalakítása (általános javaslat) élőhelyfejlesztésnek minősül.

KE-11: a kezelési egység területén élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatnak minősül az általános javaslatok között megfogalmazott „változatosabb medermorfológiai viszonyok kialakítása” bekezdés.

3.2.3. Fajvédelmi intézkedések

A tervezési terület közösségi jelentőségű fajainak védelme alapvetően az élőhelyek megfelelő kezelésén keresztül biztosítható, a 3.2.1. fejezetben részletezett élőhelykezelési javaslatok alapján. Specifikus fajvédelmi intézkedések nem indokoltak. Itt egy rövid felsorolást adunk a kezelési egységek által érintett fajokról.

KE-2 - sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catax*), díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*), nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*);

KE-3 - sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catax*), díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*), nagy hőscincér (*Cerambyx cerdo*);

KE-4 - nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*), nagy szikibagoly (*Gortyna borelii lunata*), vérfű-hangyaboglárka (*Maculinea teleius*), sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catax*), nagy hőscincér (*Cerambyx cerdo*), díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*);

KE-5 - vérfű-hangyaboglárka (*Maculinea teleius*);

KE-6 - lápi szitakötő (*Leucorrhinia pectoralis*), réti csík (*Misgurnus fossilis*), vöröshasú unka (*Bombina bombina*), mocsári teknős (*Emys orbicularis*);

KE-7 - vöröshasú unka (*Bombina bombina*);

KE-8 - nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*), vérfű-hangyaboglárka (*Maculinea teleius*), sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catax*), díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*), nagy tűzlepke (*Lycaena*

dispar);

KE-9 - vágó csík (*Cobitis taenia*), réti csík (*Misgurnus fossilis*), vöröshasú unka (*Bombina bombina*), mocsári teknős (*Emys orbicularis*), vidra (*Lutra lutra*);

KE-10 - nagy höscincér (*Cerambyx cerdo*), díszes tarkalepke (*Euphydrys maturna*), sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catax*).

KE-11 - vágócsík (*Cobitis taenia*), halványfoltú küllő (*Gobio albipinnatus*), leánykoncér (*Rutilus pigus*), réti csík (*Misgurnus fossilis*), szivárványos ökle (*Rhodeus sericeus amarus*), erdei szitakötő (*Ophiogomphus cecilia*), vidra (*Lutra lutra*).

A hatályos körzeti erdőtervben az alábbiak szerepelnek a díszes tarkalepkére (*Euphydrys maturna*) vonatkozóan:

„A díszes tarkalepke (*Euphydrys maturna*) előfordulási helyén a fahasználat tervezése során az elegyben előforduló, őshonos köris faegyedek megőrzésére, a cserjeszint (kiemelten a fagyal) kíméletére, valamint az aljnövényzet és az erdőszegély fenntartására fokozott figyelmet kell fordítani.”

Fajmegőrzési tervek állnak rendelkezésre a nagy szikibagoly (*Gortyna borelii lunata*) és a díszes tarkalepke (*Euphydrys maturna*) esetén, így a tervekben foglaltak figyelembe vétele is szükséges a tervezési terület természetvédelmi kezelése során.

3.2.4. Kutatás, monitorozás

A tervezés alapját jelentő 1:10.000 léptékű élőhelyterképezés, illetve a jelölő fajokra vonatkozó botanikai és zoológiai felmérés 2016-ban készült el a teljes területre nézve. A további kutatás és monitorozás tekintetében a 2016-os felmérés eredményeit célszerű alapállapotnak tekinteni.

A jövőben szükséges a területen a kijelölés alapjául szolgáló közösségi jelentőségű élőhelyek kiterjedésének és természetességének, valamint a jelölő fajok állományainak nyomon követése.

A jelölő élőhelyek monitorozására javasolható 10 évente az NBmR protokoll szerinti élőhelyterképezés elvégzése. Az élőhelyek ennél ritkábban végzett monitorozása vélhetőleg nem ad megfelelő lehetőséget az esetlegesen beinduló negatív folyamatok megváltoztatását célzó, idejében történő beavatkozásra. Javasolt a jelölő élőhelyek (91F0 – Keményfás ligeterdők nagy folyók mentén *Quercus robur*, *Ulmus laevis* és *Ulmus minor*, *Fraxinus excelsior* vagy *Fraxinus angustifolia* fajokkal (*Ulmion minoris*), 91G0* – Pannon gyertyános-tölgyesek *Quercus petraeával* és *Carpinus betulusszal*, 91E0* – Enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*), 6510 – Sík- és dombvidéki kaszálórétek (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*), 6440 – *Cnidion dubii* folyóvölgyeinek mocsárrétegei) állományainak változását is egy-egy mintavételi helyen monitorozni; erre alkalmas módszer a közösségi jelentőségű erdőkre és gyepekre vonatkozó módszertan.

A közösségi jelentőségű vízi makroszkópikus gerinctelen-fajok (erdei szitakötő (*Ophiogomphus cecilia*), lápi szitakötő (*Leucorrhinia pectoralis*)) monitorozására 10 évente van szükség; előbbi faj monitorozása az NBmR protokoll szerint végezhető, utóbbié az „Átmeneti támogatás projekt” során kidolgozott protokoll szerint.

A jelölő lepkefajok (díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*), nagy szikibagoly (*Gortyna borelii lunata*), nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*), sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catax*), vérfűhangyaboglárka (*Maculinea teleius*)) monitorozása az NBmR protokoll szerint végezhető, 3-5 évente.

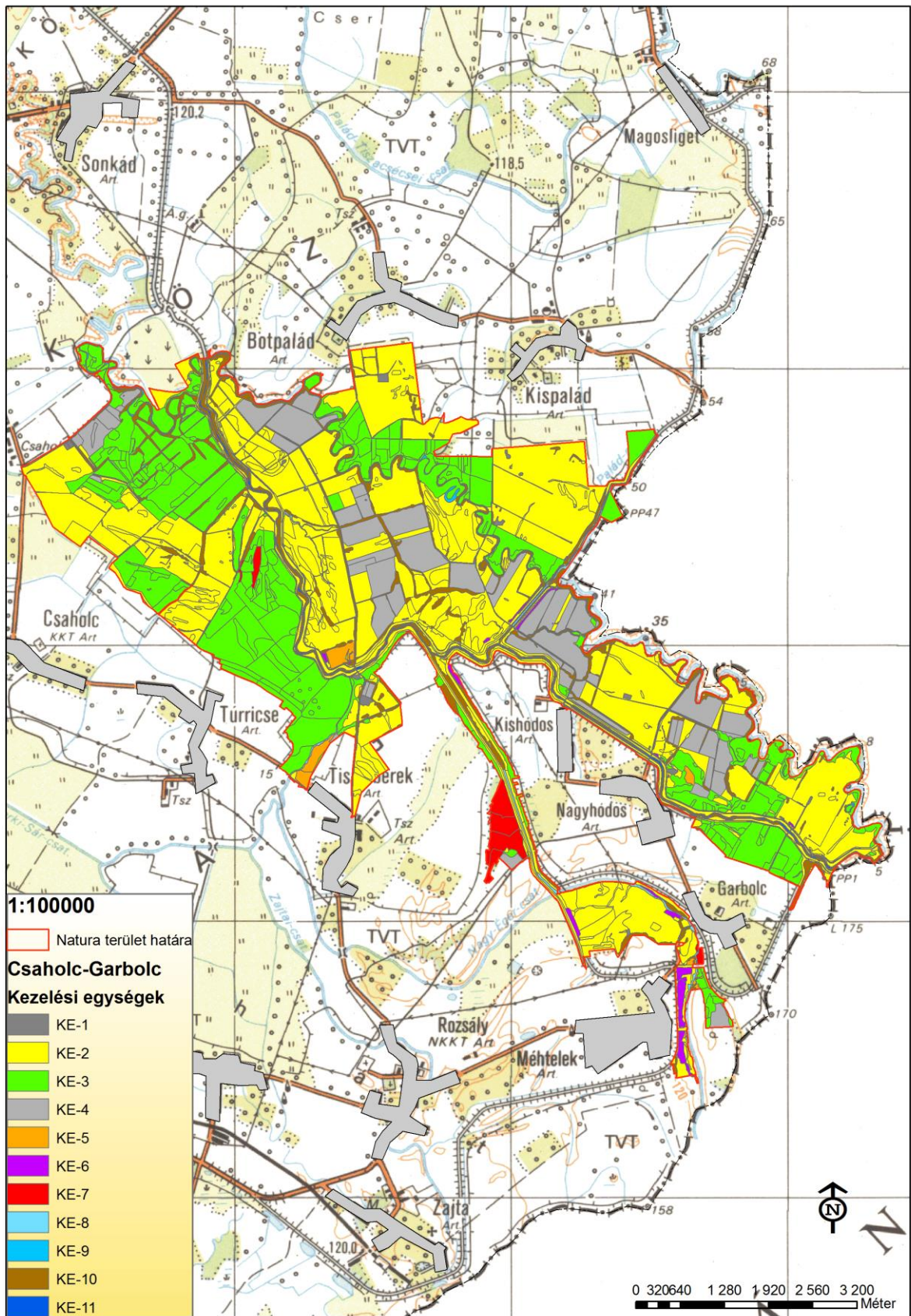
A mocsári teknős (*Emys orbicularis*) és a vöröshasú unka (*Bombina bombina*) monitorozása az NBmR protokoll szerint végezhető, 10 évente.

Ugyancsak az NBmR protokoll szerint végezhető a jelölő halfajok (halványfoltú küllő (*Gobio albipinnatus*), leánykancér (*Rutilus pigus*), réti csík (*Misgurnus fossilis*), szivárványos ökle (*Rhodeus sericeus amarus*), vágó csík (*Cobitis taenia*)) monitorozása, 10 évente.

A jelölő vidra (*Lutra lutra*) monitorozása életnyomok keresésével végezhető, 10 évente.

3.2.5. Mellékletek

A gazdálkodáshoz és egyéb területhasználathoz köthető kezelési egységek megjelenítése.

A tervezési terület kezelési egységei. 2017.02.21.

3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében

A tervezési terület egésze a Csaholc-Garbolc (HUHN20054) Natura 2000 kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területbe tartozik, továbbá a Szatmár-Bereg Különleges Madárvédelmi Terület (HUHN10001) része, tehát a tervezési területre alapvetően az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X.8.) Kormányrendelet az irányadó.

A tervezési terület 3375,31 ha -on a Szatmár-beregi Tájvédelmi Körzetet (teljes kiterjedés: 21891,7 ha) érinti (Szatmár-beregi Tájvédelmi Körzet védettségének fenntartásáról szóló 142/2007. (XII. 27.) KvVM rendelet), 311,393 ha fokozottan védett terület.

A tervezési területből 4041,72 ha a Szatmár-Bereg Különleges madárvédelmi területtel (HUHN10001) van átfedésben.

Ezen túl a terület az Országos Ökológiai Hálózat magterület, ökológiai folyosó és pufferterület övezetének is része (ld. 1.6. fejezet).

A terület erdőállománya 280 részletben 1099,32 hektáron helyezkedik el. Az érintett erdőrészletek állami tulajdonban, magántulajdonban és vegyes tulajdonban vannak.

A Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság vagyongazdálkodásában lévő, haszonbérleti szerződés keretében hasznosított területek (815,7 hektár) hasznosítása során be kell tartani a haszonbérleti szerződésben foglalt előírásokat.

A kezelési javaslatok megvalósítása esetén a fentebb összefoglalt körülményeket kell figyelembe venni.

3.3.1. Agrártámogatások

3.3.1.1. Jelenleg működő agrártámogatási rendszer

Bevezetés

Az Európai Unió mezőgazdasági támogatási rendszere, a közös agrárpolitika (KAP) két pilléren nyugszik: az első pillér (KAP I.) a közvetlen támogatásokat és a piaci intézkedéseket finanszírozza, teljes egészében az Európai Mezőgazdasági Garanciaalap (EMGA) terhére. A második pillér (KAP II.) az unió vidékfejlesztési politikáját szolgálja, melyet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap (EMVA) regionális vagy nemzeti források társfinanszírozásával működtet.

A Natura 2000 területen gazdálkodók a KAP I. pillér támogatásain túlmenően részesedhetnek a KAP II. pillér forrásaiból is, melyeket a 2014-2020 közötti időszakra Magyarországon a Vidékfejlesztési Program 2014-2020 tartalmaz. A betartandó előírásokat a 2015-2018 között folyamatosan megjelentetett pályázati felhívások foglalják magukba. A 2007-2013 közötti időszakban igénybe vehető támogatások egy részének felhasználása még nem zárult le, az ezekről szóló jogcímrendeletek továbbra is hatályban maradnak mindaddig, amíg történik belőlük kifizetés – ez elsősorban az erdős támogatások esetében fordulhat elő.

A 2014-2020 közötti időszak végéhez közeledve – hasonlóan a 2007-2013 közötti időszak végéhez – átmeneti szabályokat terjesztett elő az Európai Bizottság. Ennek értelmében a 2021. évre egy átmeneti időszakot hirdettek meg, amelyben a KAP II. pillért érintően többek között a terület- és állatlétszám alapú vidékfejlesztési támogatásokat – amelyek jellemzően több éves kötelezettségvállalásúak – meghosszabbíthatja a tagállam. Az átmeneti évben várhatóan a KAP I. pillér alá tartozó közvetlen támogatások is elérhetőek lesznek a jelenlegi

feltételek mellett. Az átmeneti szabályok miatt az új tervezési ciklus előreláthatóan 2022-től indul, és 2027-ig tart.

A 2014-2020 között elérhető agrártámogatásokról aktualizált összefoglalás található az állami természetvédelem honlapján:

http://termesztvedelem.hu/_user/browser/File/N2k_fennterv/3_%20mell%C3%A9klet_aktualizalt_041219.pdf

Továbbá a Vidékfejlesztési Program 2014-2020 jelenleg elérhető pályázati felhívásai megtekinthetők az alábbi linken: <https://www.palyazat.gov.hu/doc/4523>

A jelenlegi támogatási időszakban a Vidékfejlesztési Program keretében számos olyan intézkedés elérhető, ahol a Natura 2000 területeken gazdálkodók támogatási forrásokhoz juthatnak, vagy előnyt élvezhetnek a pontozási rendszerekben.

Legfontosabbak ezek közül a kompenzációs jellegű kifizetések, melyek a gyepterületek és magánerdők esetében érhetők el. A Natura 2000 gyepterületekre vonatkozó földhasználati szabályok betartása azonban független attól, hogy a gazdálkodó igényelte-e a támogatást vagy sem. Az adminisztratív eszközök tekintetében a Natura 2000 területekre járó kompenzáció ráépül az egyéb elérhető támogatásokra, a gazdálkodók a Natura 2000 intézkedés mellett jogosultak többek között az egységes területalapú támogatásra (SAPS) is.

Az Országos Erdőállomány Adattárban nyilvántartott erdőrészlet területén felmerülő költségek és jövedelemkiesés ellentételezése céljából a magánkézben lévő, Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz kompenzációs támogatás igényelhető, melynek összege az erdő természetességétől, a faállomány korától és összetételétől függően változik.

Az önkéntesen vállalt előírások elsősorban az agrár-környezetgazdálkodás, ökológiai gazdálkodás és az erdészet, erdő-környezetvédelem, természetmegőrzés témakörébe integrálódnak.

Az agrár-környezetgazdálkodási (AKG) kifizetési rendszer olyan önkéntes alapon működő program, amelyben résztvevők az agrár-környezetgazdálkodási célok elérésének érdekében többlet tevékenységek elvégzését vállalják gazdálkodásuk során. Amennyiben a gazdálkodó az adott Natura 2000 gyepterület vonatkozásában kompenzációs támogatás igénybevételére jogosult, úgy a gyepterületeket érintő AKG tematikus előíráscsoportok esetén a támogatási összeg a kompenzációs támogatás összegével csökkentésre kerül.

Egyes esetekben az erdőkre lehívható támogatások szektortól függetlenül is igénybe vehetők (pl. természeti katasztrófa (vízkár, szélkár, tűzkár, biotikus károsítók) által sújtott területeken az erdészeti potenciál helyreállítására, másodlagos erdőkárok megelőzésére, illetve erdőszerkezet átalakításához), más esetben az állami és önkormányzati szektor kizárásra került.

Támogatás vehető még igénybe olyan földhasználati intézkedésekre, amelyek gazdálkodáshoz közvetlenül nem kapcsolódnak, ugyanakkor a vidéki táj értékeinek, állat- és növényvilágának fennmaradását szolgálják, és ezáltal növelik a Natura 2000 területek közjóléti értékét, illetve hozzájárulnak a környezetgazdálkodási célok teljesítéséhez (az erdő esetében az erdei ökoszisztémák ellenálló képességének és környezeti értékének növelését célzó beruházásokhoz nyújtott támogatás, a mezőgazdasági területek esetében az élőhelyfejlesztési és vízvédelmi célú nem termelő beruházások).

A tervezési területen elérhető támogatások rövid ismertetése

A Mezőgazdasági Parcella Azonosító Rendszer 2014. évi adatai alapján a Csaholc - Garbolc kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület Botpalád, Csaholc, Garbolc, Kishódos,

Kispalád, Méhtelek, Nagyhódos, Sonkád, Tisztaberek és Túrriçse közigazgatási területeit érintve több fizikai blokkban található. Az érintett fizikai blokkok területnagyságának megközelítőleg 61,06 %-a mezőgazdaságilag támogatható területre esik, melyre agrártámogatás igényelhető. Az azonosítók évenként változnak, így a táblázat csak tájékoztató jellegű. A Mezőgazdasági Parcella Azonosító Rendszer (MePAR) legfrissebb adatai a <https://www.mepar.hu/> honlapon érhetők el.

MEPAR Blokkazonosító	Teljes terület (ha)	Támogatható terület (ha)	KAT
T4QPJ-2-11	7,48	0,00	KAT19
TCRWF-F-11	103,24	3,08	-
TPN9J-5-11	19,13	0,00	KAT19
T04PM-D-11	20,67	0,00	0
T0CWJ-Q-11*	3,78	0,00	0
T0U3J-D-11	13,80	7,99	0
T1U3J-E-11	9,56	8,89	0
T5V9J-T-11	24,32	0,00	0
TDWHJ-9-11	11,45	2,40	0
T073J-R-11*	4,15	0,00	0
T8N9J-P-11	7,74	0,00	0
TPQPJ-M-11	17,46	2,62	KAT19
T1PHJ-P-11	6,15	0,00	0
T029M-W-11	144,91	119,62	0
T03HM-5-11	10,68	5,15	0
T05WJ-J-11	30,80	0,00	0
T089J-1-11	90,25	88,81	KAT19
T09HM-C-11	10,39	9,23	0
T0APM-L-11	1,10	1,10	0
T0CWM-U-11	0,31	0,31	0
T0E3J-Y-11	28,27	22,62	0
T0E3M-3-11	1,35	0,84	0
T0F9J-7-11	35,02	29,98	0
T0M3L-8-11*	0,55	0,00	0
T0PHJ-N-11	1,15	0,00	0
T0QPJ-W-11	83,25	80,32	0
T0QPL-Y-11*	19,69	12,05	0
T0RWL-7-11*	36,79	35,08	0
T0V9J-M-11	8,51	0,00	0
T113J-L-11	4,16	4,16	0
T13HJ-3-11	9,70	0,00	0
T15WJ-K-11	18,02	0,96	0
T173J-T-11	15,98	15,58	0
T189J-2-11	66,67	0,00	0
T189L-4-11*	28,91	27,98	0
T19HJ-9-11	16,36	0,00	0
T1CWJ-R-11	28,36	26,31	0
T1E3J-1-11	20,60	19,73	0
T1HHJ-H-11	26,14	0,00	-
T1KWJ-Y-11	12,27	0,00	0
T1N9J-F-11	31,02	27,92	0
T1QPJ-X-11	17,31	7,51	0
T1RWJ-6-11	12,87	0,00	0
T1U3L-H-11	14,75	12,83	0
T1V9J-N-11	12,72	0,00	0
T1XPJ-5-11	25,12	24,36	0
T1YWJ-D-11	16,43	3,86	0
T213J-M-11	12,64	0,00	0
T229J-V-11	6,64	0,00	0
T23HJ-4-11	46,36	44,75	KAT20
T24PJ-C-11	23,03	0,00	0
T25WJ-L-11	71,38	0,00	0
T289J-3-11	34,42	33,49	0
T29HJ-A-11	30,82	30,82	0

T2APJ-K-11	23,37	0,00	0
T2CWJ-T-11	44,46	40,43	KAT19
T2E3J-2-11	12,08	1,13	0
T2F9J-9-11	85,27	59,06	KAT19
T2HHJ-J-11	49,86	0,00	0
T2N9J-H-11	24,99	0,00	0
T2PHJ-Q-11	16,95	0,00	KAT20
T2U3J-F-11	54,46	53,76	KAT20
T2V9J-P-11	51,67	48,56	KAT20
T2WHJ-X-11	19,19	13,08	-
T2XPJ-6-11	15,80	12,16	0
T2XPL-8-11	53,70	40,26	0
T2YWJ-E-11	7,64	0,00	0
T313L-Q-11	27,01	20,04	0
T33HJ-5-11	5,29	0,00	0
T35WJ-M-11	35,15	34,93	0
T373J-V-11	65,86	60,94	0
T389J-4-11	7,13	3,61	0
T39HJ-C-11	23,77	23,32	0
T3CWJ-U-11	34,82	0,00	0
T3HHJ-K-11	31,60	29,84	0
T3JPJ-T-11	93,97	0,00	0
T3KWJ-2-11	1,87	0,00	0
T3QPJ-1-11	42,02	0,00	0
T3RWJ-8-11	51,29	50,56	0
T3U3J-H-11	15,88	14,13	KAT19
T3V9J-Q-11	18,85	16,87	KAT19
T3WHJ-Y-11*	26,49	23,54	0
T3XPJ-7-11	10,84	1,82	KAT19
T413J-P-11*	52,46	49,06	0
T45WJ-N-11	41,17	39,71	0
T489J-5-11	7,93	0,00	KAT19
T49HJ-D-11	76,59	0,00	0
T4E3J-4-11	50,47	46,11	0
T4F9J-C-11	86,96	79,42	KAT19
T4V9J-R-11	34,46	26,96	KAT19
T4WHJ-1-11	47,69	0,00	0
T529J-Y-11	72,52	67,22	KAT19
T5KWJ-4-11	33,74	0,00	0
T5U3J-K-11*	1,32	0,00	0
T5WHJ-2-11	28,93	26,70	KAT19
T5YWJ-J-11	16,60	13,73	0
T629J-1-11*	74,88	5,08	0
T63HJ-8-11	27,87	27,58	KAT19
T65WJ-Q-11	8,79	8,06	KAT19
T6XPJ-A-11	2,74	0,00	0
T6YWJ-K-11*	78,25	66,91	0
T74PJ-J-11*	50,52	45,39	0
T79HJ-H-11	16,01	13,22	KAT19
T7V9J-V-11	12,47	11,46	0
T7XPJ-C-11	11,78	0,00	0
T813J-U-11	16,47	0,00	0
T84PJ-K-11	48,49	0,00	0
T873J-2-11	10,35	10,28	KAT19
T889J-9-11*	22,06	21,17	0
T89HJ-J-11	7,90	7,90	KAT19
T8WHJ-5-11	42,03	12,74	0
TAAPJ-U-11	56,76	0,00	0
TAM3J-J-11	0,56	0,00	0
TC13J-X-11	9,03	7,23	KAT19
TCJPJ-3-11*	145,86	119,80	0
TD13L-2-11*	14,95	0,00	0
TD29L-9-11	19,01	7,50	0
TD5WL-1-11	3,33	0,74	0

TD73J-6-11	22,48	14,52	0
TD89J-E-11	7,20	4,32	0
TDAPL-Y-11	0,43	0,43	0
TDCWJ-5-11	30,15	23,66	KAT19
TDE3J-D-11	3,02	3,02	0
TDE3L-F-11	9,87	9,87	0
TDF9J-M-11	4,77	2,28	0
TDF9L-P-11	3,29	0,00	0
TDJPJ-4-11	3,02	0,00	0
TDKWJ-C-11*	12,66	11,34	0
TDM3J-L-11	25,73	0,00	0
TDU3J-T-11*	5,11	1,65	KAT19
TEAPJ-X-11	2,31	2,31	0
TE89J-F-11	3,72	0,00	0
TE9HJ-P-11	27,64	27,64	0
TECWJ-6-11	2,97	0,00	0
TEE3J-E-11	12,97	12,63	0
TEF9J-N-11	7,75	0,00	0
TEHHJ-W-11	31,75	31,75	0
TEJPJ-5-11	9,10	9,10	0
TEKWJ-D-11	10,23	0,94	0
TEM3J-M-11	3,00	0,00	0
TEM3L-P-11	31,17	28,50	0
TEN9J-V-11	64,00	62,85	KAT19
TEPHJ-4-11	7,54	0,00	KAT19
TEQPJ-C-11	8,32	8,32	0
TERWJ-L-11	6,34	6,34	0
TEU3J-U-11	3,95	3,95	0
TEWHJ-A-11	4,14	4,14	0
TEYWJ-T-11	53,82	51,60	0
TF3HJ-J-11	1,97	0,00	0
TF4PJ-R-11	11,15	11,15	0
TF5WF-X-11	7,88	6,88	KAT19
TF5WJ-1-11	11,50	10,78	0
TF73J-8-11	5,78	5,78	KAT19
TF9HJ-Q-11	20,57	20,57	KAT19
TFCWJ-7-11	13,58	12,52	KAT19
TFF9J-P-11	2,72	2,72	0
TFJPJ-6-11	4,71	3,91	0
TFN9J-W-11	1,37	0,68	KAT19
TFQPJ-D-11	0,91	0,91	0
TFRWJ-M-11	5,90	5,12	KAT19
TFU3J-V-11	10,36	10,36	KAT19
TFV9J-4-11	4,36	4,36	KAT19
TH9HJ-R-11	1,76	1,76	KAT19
TFWHJ-C-11	1,52	0,00	KAT19
TFYWJ-U-11	7,53	0,00	KAT19
TH13J-3-11	2,08	0,66	KAT19
TH29J-A-11	4,72	3,98	KAT19
TH4PJ-T-11	9,04	8,83	KAT19
TH73J-9-11	2,65	2,61	KAT19
THYWJ-V-11	0,72	0,72	KAT19
TH89J-J-11	41,92	4,61	KAT19
THCWJ-8-11	0,46	0,46	0
THF9J-Q-11	1,81	1,81	KAT19
THKWJ-F-11	5,58	3,99	KAT19
THM3J-P-11	2,49	1,49	0
THM3J-P-11	1,40	1,08	0
THPHJ-6-11	3,96	2,97	0
THQPJ-E-11	2,21	1,67	0
THRWJ-N-11	6,52	6,52	0
THU3J-W-11	2,63	0,00	0
THXPJ-M-11	47,31	43,80	KAT19
TJ3HJ-L-11	1,77	0,92	0

TJAPJ-2-11	7,97	2,97	KAT19
TJCWJ-9-11	1,42	1,42	KAT19
TJE3J-J-11	5,25	5,25	KAT19
TJF9J-R-11	7,08	3,01	KAT19
TJJPJ-8-11	4,63	4,04	KAT19
TJM3J-Q-11	1,16	0,00	0
TJPHJ-7-11	10,16	10,16	KAT19
TJRWJ-P-11	9,14	9,14	KAT19
TJU3J-X-11	1,81	1,81	0
TJV9J-6-11	7,59	7,23	KAT19
TJXPJ-N-11	16,72	16,65	KAT19
TJYWJ-W-11	0,49	0,00	0
TKAPJ-3-11	11,83	3,41	KAT19
TKCWJ-A-11	3,83	2,85	0
TKE3J-K-11	1,45	1,08	KAT19
TKF9J-T-11	2,24	2,24	0
TKQPJ-H-11	3,31	2,54	KAT19
TKRWJ-Q-11	1,41	1,34	KAT19
TKU3J-Y-11*	7,46	3,81	0
TKYWJ-X-11	9,52	1,48	KAT19
TL3HJ-N-11	0,90	0,51	KAT19
TL4PJ-W-11	0,72	0,35	KAT19
TL5WJ-5-11	0,84	0,84	KAT19
TLJPI-A-11	2,92	2,59	0
TLKWJ-K-11	0,36	0,36	0
TLM3J-T-11	1,36	0,79	KAT19
TLN9J-2-11	2,94	1,83	0
TLPJH-9-11	2,79	1,44	KAT19
TLXPJ-Q-11*	6,06	6,06	0
TM4PJ-X-11	22,51	18,16	0
TMM3J-U-11	3,01	0,71	0
TP13L-C-11	16,86	0,54	0
TP4PJ-1-11	9,20	0,26	KAT19
TP5WJ-8-11	12,23	10,97	0
TP73J-H-11	4,63	3,72	0
TP89J-Q-11	139,34	138,84	0
TP9HJ-Y-11	2,13	2,00	0
TPAPJ-7-11	14,42	11,62	KAT19
TPHHJ-6-11	17,00	13,36	KAT19
TPJPI-E-11	50,22	42,49	KAT19
TPKWJ-N-11	7,83	0,31	0
TPM3J-W-11	8,14	0,33	0
TPPHJ-D-11	4,06	3,28	0
TPRWJ-V-11	2,66	2,21	KAT19
TPU3J-4-11*	1,42	1,42	KAT19
TQYWF-2-11	5,46	4,51	KAT19
T03HJ-2-11	15,91	0,00	0
TDXPJ-J-11	17,70	3,24	0
TDYWJ-R-11	26,59	19,80	0

* Az adott MEPAR-blokknak nem a teljes területe fed át a Natura 2000 terület területével.

A fizikai blokkban gazdálkodó mezőgazdasági termelők számára az alábbi, élőhelykezeléssel összefüggő agrártámogatási források érhetőek el:

Egységes területalapú támogatás (SAPS):

A támogatás mértékéről évente a vidékfejlesztésért felelős miniszter dönt miniszteri rendeletben. A támogatás igénybevételének feltétele, hogy a gazdálkodó maradéktalanul tartsa be az 50/2008. (IV.24.) FVM rendeletben foglaltakat, amely a Helyes Mezőgazdasági és Környezeti állapot feltételrendszereit tartalmazza.

2015-től önállóan nem, csak a zöldítés támogatással együtt igényelhető.

Zöldítés támogatás:

A zöldítés keretében elnyert támogatási összeget kifejezetten az éghajlat és a környezet szempontjából előnyös mezőgazdasági gyakorlatokra kell fordítani. Elsődleges célja, hogy a mezőgazdasági tevékenységet végzők egyre nagyobb mértékben járuljanak hozzá a mezőgazdaság alapját is képező környezeti és természeti erőforrások megőrzéséhez.

A zöldítés három különböző gyakorlat összessége: állandó gyepterületek fenntartása; terménydiverzifikáció (azaz a növénytermesztés diverzifikálása, változatosabbá tétele), illetve az ökológiai jelentőségű területek kijelölése (EFA). A zöldítés három gyakorlata nem minden esetben különül el egymástól.

Fontos, hogy a zöldítés támogatást csak az egységes területalapú (SAPS) támogatással érintett területek után lehet igényelni.

Agrár-környezetgazdálkodási kifizetés (VP-4-10.1.1-15 és VP-4-10.1.1-16.):

Középhosszú távú (5 gazdálkodási év) támogatási rendszer, melynek feltételeit a Vidékfejlesztési Program keretében meghirdetett pályázat szabályozza. A támogatás fő céljai a vidéki területek fenntartható fejlődésének támogatása, a környezet állapotának megőrzése és javítása, a mezőgazdasági eredetű környezeti terhelés csökkentése, környezetvédelmi szolgáltatások biztosítása, a természeti erőforrások fenntartható használatán alapuló mezőgazdasági gyakorlat erősítése. Kiemelten kívánja továbbá támogatni a biodiverzitás megőrzését a természetes életkörülmények között (a gazdaságban), a természet, a víz, és a talaj védelmét a termőhelyi adottságoknak megfelelő termelési szerkezet kialakításával, a környezettudatos gazdálkodás és fenntartható tájhasználat kialakításával.

Kötelező földhasználati előírások ellenértékéért igényelhető kompenzációs jellegű kifizetések:

A Natura 2000 hálózat gyep hasznosítású területeire a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Korm. rendelet értelmében speciális földhasználati előírások vonatkoznak, melyek betartása többletköltséget, illetve bevételkiesést jelent a gazdálkodók számára. A Vidékfejlesztési Program keretében pályázható „VP4-12.1.1-16. - Natura 2000 mezőgazdasági területeknek nyújtott kompenzációs kifizetések” kompenzációs támogatás ezeknek a többletköltségeknek, valamint kieső bevételeknek az ellentételezésére szolgál.

Ehhez hasonlóan létezik a Vidékfejlesztési program keretében erdős területekre vonatkozó „VP4-12.2.1-16 - Natura 2000 erdőterületeknek nyújtott kompenzációs kifizetések” támogatás is. A Natura 2000 irányelveket érvényre juttató jogszabályok végrehajtásával érintett, az Országos Erdőállomány Adattárban nyilvántartott, magánjogi tulajdonban lévő Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz a felmerülő költségek és jövedelem kiesés ellentételezésére az erdő természetességétől, a faállomány korától és összetételétől függően évente, változó összegű kompenzációs támogatás igényelhető.

Az AKG 2015 felhívás esetében a gazdálkodók 16 különböző tematikus előírás csoportból (TECS) választhattak a támogatási kérelmeik összeállításakor. A 16 TECS-ből 4 horizontális, 12 pedig zonális előírás csoport volt. A különbség a két kategória között az, hogy míg a horizontális TECS-ek az adott földhasználati kategóriának megfelelően az országban **bárhol** igényelhetők, addig a zonális TECS-ek igénylései a földhasználati kategórián belül **adott területi lehatároláshoz** kötöttek (pl. MTÉ területek). Az AKG 2016 felhívás esetében két horizontális TECS: a horizontális szántó és a horizontális ültetvény került meghirdetésre.

Erdő-környezetvédelmi kifizetések:

A Vidékfejlesztési Program keretében meghirdetett „VP4-15.1.1-17 - Erdő-környezetvédelmi kifizetések” pályázat célja a tudatos erdő-környezetvédelmi gazdálkodási módok elterjesztése, a fajok adaptációs képességének növelése, az egyes területeken az erdőtípus, fajösszetétel, illetve gazdálkodási mód megváltoztatása. A kiírás alapján kizárólag magánjogi erdőgazdálkodó és települési önkormányzat kaphat támogatást a jogerős erdőtervvel rendelkező, Országos Erdőállomány Adattárban szereplő erdőrészletben történő örökös erdőgazdálkodásra, erdőállományok kézimunka igényes ápolására, illetve természetkimélő anyagmozgatásra.

VP5-8.2.1-16 Agrár-erdészeti rendszerek létrehozása

A felhívás célja a fásítások, mezővédő erdősávok rendszerének kialakítása, fás legelők területének növelése a jelenlegi erdőzónában és az alföldi erdőssztyepp területeken, hozzájárulva a mezőgazdasági és az állattenyésztési termelékenység növeléséhez.

VP5-8.1.1-16 Erdősítés támogatása

Célja a klímaváltozás hatásainak csökkentése, a szél és vízerózió elleni védekezés, valamint a faanyag, mint környezetbarát nyersanyag és megújuló energiaforrás iránti növekvő igény kielégítése érdekében az erdőterület növelésének támogatása.

VP5-8.5.1-16 Az erdei ökoszisztémák ellenálló képességének és környezeti értékének növelését célzó beruházások

A felhívás a meglévő erdő természetességi állapotához képest magasabb természetességi állapotú, vagy a sarjeredetű állomány helyett magasabb ökológiai értékű, legalább azonos természetességű, nem sarj eredetű állomány létrehozását kívánja előmozdítani.

VP4-15.2.1.1-16 Erdészeti genetikai erőforrások megőrzése

A felhívás célja a klíma rezisztens fajok biztosítása, fajok evolúciós potenciáljának fenntartása a genetikai változatosság megőrzése a fajok alkalmazkodóképességének érdekében.

VP4-15.2.1.2.-17 Erdészeti, genetikai erőforrások fejlesztése

A felhívás célja a magyarországi erdészeti fajok genetikai erőforrásainak megőrzésével a meglévő genetikai változatosságot, mint az alkalmazkodóképesség alapját és fajok evolúciós potenciálját hosszútávon megvédje és fenntartsa.

VP5-8.3.1-17 Az erdőgazdálkodási potenciálban okozott erdőkárok megelőzése

Az erdőgazdálkodás biztonsága érdekében szükséges fokozott figyelmet fordítani az erdőtüzek kialakulásának megelőzésére – a pályázati felhívás ehhez biztosít megfelelő támogatást.

VP5-8.4.1.-16 Az erdőgazdálkodási potenciálban okozott erdőkárok helyreállítása

A támogatás célja az erdőtüzek vagy egyéb természeti katasztrófák – az éghajlatváltozással összefüggő eseményeket is beleértve és a katasztrófaesemények által károsított erdőgazdálkodási potenciál helyreállítása.

VP5-8.6.2-16 Erdői termelési potenciál mobilizálását szolgáló tevékenységek

A felhívás célja az erdők gazdasági értékének növelése olyan erdészeti beavatkozásokkal, amelyek által az erdők nagyobb mértékben képesek ellátni gazdasági értékteremtő funkciójukat.

Ide kell érteni azokat a beavatkozásokat is, amelyek hatásai nem azonnal, hanem a jövőben várható fahasználatok során tapasztalhatók.

VP4-8.5.2.-17 Az erdei ökoszisztémák térítésmentesen nyújtott közjóléti funkcióinak fejlesztése

A felhívás célja, hogy a magyar erdők közjavainak ingyenes elérhetőségének lehetősége jelentősen bővüljön.

VP5-8.6.1-17 Erdészeti technológiákra, valamint erdei termékek feldolgozására és piaci értékesítésére irányuló beruházások

A felhívás célja az erdőgazdálkodás hatékonyságának javításához és a természetközeli erdőgazdálkodási módok elterjedéséhez szükséges eszközök és géppark kialakításának ösztönzése, valamint az erdei termékek és melléktermékek gazdasági hasznosításához szükséges elsődleges feldolgozást szolgáló gépek és berendezések biztosítása, beleértve a lokális megújuló energiarendszer kiszolgálást, faipari feldolgozás előkészítését szolgáló gépeket, technológiát is.

A „VP-4-11.1.-11.2.-15 Ökológiai gazdálkodásra történő áttérés, ökológiai gazdálkodás fenntartása (ÖKO 15) és VP-4-11.1.-11.2.-18 Ökológiai gazdálkodásra történő áttérés, ökológiai gazdálkodás fenntartása (ÖKO 18)” pályázat célja egyrészt a konvencionális területek ökológiai művelés alá vonásának ösztönzése, másrészt az ökológiai művelésbe vont területeken a gazdálkodási mód fenntartása, melynek feltételeit a Vidékfejlesztési Program keretében meghirdetett pályázat szabályozza.

Nem termelő mezőgazdasági beruházások:

A Vidékfejlesztési Program keretében a „VP4-4.4.1-16. - Élőhelyfejlesztési célú nem termelő beruházások” pályázat alapján támogatás vehető igénybe olyan földhasználati intézkedésekre, amelyek gazdálkodáshoz közvetlenül nem kapcsolódnak, ugyanakkor a vidéki táj értékeinek, állat- és növényvilágának fennmaradását szolgálják, ezáltal növelik a Natura 2000 területek közjóléti értékét, illetve hozzájárulnak a környezetgazdálkodási célok teljesítéséhez.

Ugyancsak a Vidékfejlesztési Program keretében van lehetőség pályázni Vízvédelmi célú nem termelő beruházások kivitelezésére. A „VP4-4.4.2.1-16 - Vízvédelmi célú nem termelő beruházások: létesítmények kialakítása, fejlesztése”, illetve a „VP4-4.4.2.2-16 - Vízvédelmi célú nem termelő beruházások: vízvédelmi és vizes élőhely létrehozása, fejlesztése” támogatások alapvető célja a területi vízvisszatartás elősegítése, illetve a felszíni és a felszín alatti víztesteket érő terhelések, szennyezések csökkentése, megakadályozása mind az éghajlatváltozással összefüggő problémák minimalizálása, mind a biodiverzitás megőrzése, mind a vizeink mennyiségi és minőségi védelmének biztosítása céljából.

Természeti hátránnyal érintett területek támogatása:

A Vidékfejlesztési Program keretében a „VP4-13.2.1-16. – Kompenzációs kifizetések természeti hátránnyal érintett területeken” pályázat alapján támogatásban azok a gazdálkodók vehetnek részt, akik a 1257/1999/EK tanácsi rendelet 19. cikke alapján meghatározott területen mezőgazdasági tevékenységet folytatnak. A támogatás jövedelem-kiegészítést biztosít a hátrányos természeti adottságokkal rendelkező területeken a terület igényeihez

igazított mezőgazdasági tevékenységet fenntartó gazdálkodók részére.

3.3.1.2. Javasolt agrártámogatási rendszer

Kifejezetten Natura 2000 területekre jelenleg a Natura 2000 gye- és erdőterületekre vonatkozóan létezik kompenzációs kifizetés, azonban egyéb, természetvédelmi szempontból fontos élőhelyre (vizes élőhelyek stb.) kidolgozott földhasználati előírás, illetve ez alapján kompenzációs kifizetés nincs hatályban. Ebből adódóan nincsenek speciális faj- és élőhelyvédelmi intézkedések.

A Natura 2000 gyepterületekre vonatkozó jelenlegi földhasználati előírások általános értelemben olyan gyephasználatot támogatnak, amely országos léptéket tekintve általában szükséges a gyepek természetességének megőrzéséhez. Ugyanakkor általánosságukból következően nem képesek kezelni olyan helyi és speciális problémákat, amelyek éppen a jelölő értékek miatt fontosak, egyes kivételes esetekben akár ellent is mondhatnak a Natura 2000 célkitűzéseknek. A fenntartási terv egyik célja éppen azoknak a lokális kezelési feladatoknak a meghatározása, amelyek támogatási rendszerbe való beépítése a Natura 2000 célkitűzések szempontjából szükséges.

A jelenlegi agrártámogatási rendszer további, jelentős korrekcióra szoruló hiányossága, hogy nem ösztönzi a természetvédelmi szempontból fontos gazdálkodói beavatkozásokat a nem hasznosított mezőgazdasági területeken. Egyúttal nem is teszi érdekeltté a gazdálkodót abban, hogy azok a nem hasznosított mezőgazdasági területek, amelyek éppen a hasznosítás hiánya miatt őriznek értékes közösségi jelentőségű élőhelytípusokat, fajokat - megfelelő (vagy jobb, illetve nagyobb) állapotban és kiterjedésben fennmaradjanak.

Mivel ezek a területek rendszerint nem támogatható területrészek, így a támogatható terület maximalizálása érdekében a gazdálkodók gyakran eltüntetik a szegélyvegetációt, cserjéseket, kaszálják az értéktelen szénát adó, vagy vízállásos területeket is, amelyeken korábban nem folytattak intenzív jellegű gyepgazdálkodást. Ez a helyzet úgy javítható, ha agrártámogatás lesz igényelhető a nem művelt területekre, azaz nemcsak a kivett művelési ágú területekre, hanem a művelés alatt álló területek egyes részterületeire is.

Az erdőterületek vonatkozásában a jelenlegi természetvédelmi szempontokat elősegítő támogatási rendszer szinte kizárólag magánerdőgazdálkodók számára elérhető. Támogatás igénybevételére nem jogosult önkormányzat, költségvetési szerv, valamint az a gazdálkodó szervezet sem, amelyben a Magyar Állam tulajdoni hányada eléri vagy meghaladja az 50%-ot. Szükséges lenne ezért olyan támogatási formákat és konstrukciókat kidolgozni és alkalmazni, amelyek állami erdőkben is lehetővé tesznek bizonyos – erdőgazdálkodási, továbbá nem is okvetlenül az erdőgazdálkodás szűken vett körén belül értelmezhető, de erdőterületen történő – beavatkozásokat.

A Natura 2000 területek közötti koherencia biztosítása érdekében fontos lenne a természeti területek és az ökológiai hálózatba tartozó területek kedvező állapotának megőrzése a Natura 2000 területeken kívül is. A fenti problémára megoldás lehet, ha a természetvédelmi szempontból értékes, de gazdaságosan nem művelhető területek is legalább minimális mértékben támogathatóak lennének, ezáltal nem lennének teljesen haszontalanok a tulajdonosok, földhasználók számára.

A támogatási rendszer kialakítása során figyelembe kellene venni a támogatásra benyújtott terület természetvédelmi értékességét, sajátos ökoszisztéma-szolgáltatásait, az ott megtalálható, elkülönülő élőhelyfoltok természetességi értékét és a jó természetességű területeken vagy részterületeken azoknak a fennmaradását segítő gazdálkodást, vagy akár a „nem beavatkozást” kellene ösztönözni, az inváziós fajok eltávolítására vonatkozó

tevékenység kivételével.

3.3.2. Pályázatok

„A Túr folyó mentén fekvő romániai és magyarországi védett területek közös természetvédelmi kezelése és bemutató infrastruktúrájának fejlesztése” (pályázati azonosító: ROHU-79) elnevezésű, az Interreg V-A Románia-Magyarország Program keretében megvalósuló pályázat. A projekt időtartama: 2018. május 1. – 2020. október 31. A projekt értéke (ERFA): teljes költség 643 759,5 EURO, melyből ERFA hozzájárulás 547 195,57 EURO.

3.3.3. Egyéb

A tervezési területre nincs egyéb javaslat.

3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja

3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök

Kifejtve a 3.4.2. pont alatti táblázatban, összevontan a kommunikáció címzettjeivel.

3.4.2. A kommunikáció címzettjei

Felhasznált kommunikációs eszközök:	Kommunikáció címzettjei:	Időpont, helyszín	Egyéb információ
Egyeztető fórum	<ul style="list-style-type: none"> ● gazdálkodók ● a Natura 2000 területtel érintett földrészletek tulajdonosai és vagyonkezelői ● a Natura 2000 területen illetékességi vagy működési területtel rendelkező területi államigazgatási szervek és települési önkormányzatok ● egyéb indokolt célcsoport: helyi lakosság	2017.03.07. (Tisztaberek)	Résztevők száma: 35 fő
Önkormányzati közzététel	<ul style="list-style-type: none"> ● gazdálkodók ● a Natura 2000 területtel érintett földrészletek tulajdonosai és vagyonkezelői ● a Natura 2000 területen illetékességi vagy működési területtel rendelkező területi államigazgatási szervek és települési önkormányzatok ● egyéb indokolt célcsoport: helyi lakosság	2017.03.01-10. (Botpalád, Csaholc, Garbolc, Kishódos, Kispalád, Kölcese, Méhtelek, Nagyhódos, Rozsály, Sonkád, Tisztaberek, Túrricse)	Kifüggesztés darabszáma: 12
Honlap	<ul style="list-style-type: none"> ● gazdálkodók ● a Natura 2000 területtel érintett földrészletek tulajdonosai és vagyonkezelői ● a Natura 2000 területen illetékességi vagy működési területtel rendelkező területi államigazgatási szervek és települési önkormányzatok ● egyéb indokolt célcsoport: helyi lakosság	2017.02.24-től meghatározott ideig letölthető volt	http://www.e-misszio.hu/n2

Felhasznált kommunikációs eszközök:	Kommunikáció címzettjei:	Időpont, helyszín	Egyéb információ
Érintettek levélben vagy e-mailben történő megkeresése és tájékoztatása	• a Natura 2000 területen illetékességi vagy működési területtel rendelkező területi államigazgatási szervek és települési önkormányzatok	2017.02.28-03.02. között	Kiküldött értesítések darabszáma: 339 levél + 93 e-mail

A kommunikáció szervezése, lebonyolítása, tartalma:

1. Az egyeztető fórum időpontjának és helyszínének egyeztetése megtörtént az érintett szakmai tervezőkkel, természetvédelmi örökkel és a tájegységvezetővel, valamint a fórum helyszínének otthont adó Tisztaberek község Polgármesteri Hivatalával (2017. február).
2. A fenntartási terv letölthetővé vált és a véleményezhetőségről cikk jelent meg a kommunikációban résztvevő E-misszió Egyesület honlapján (2017.02.24.).
3. Az érintett önkormányzatok (Botpalád, Csaholc, Garbolc, Kishódos, Kispalád, Kölcse, Méhtelek, Nagyhódos, Rozsály, Sonkád, Tisztaberek, Túrricse) 2017.03.01-10. között 10 napra kifüggesztették a fenntartási tervet.
4. Az érintettek jelentős köre a fenntartási terv társadalmi egyeztetésének folyamatáról, a tervek véleményezhetőségéről, a véleményezés módjairól és határidejéről postai levélben (és/vagy e-mailben) értesítésre került. Az értesítő levelek célcsoportok szerinti egyedi összeállítással kerültek kiküldésre (2017.02.28 - 03.02. között) és tartalmazták a véleményezéshez szükséges információkat (terület kód, név, érintett települések, véleményezési határidők, egyeztető fórum időpontja stb.). A címzettek köre, az értesítés módja, a tőlük érkezett észrevételek, valamint a rájuk adott tervezői válaszok a 4. sz. mellékletben találhatóak.
5. Az érintettek felé meghirdetett időpontban és helyszínen, 2017.03.07-én 8:30 órai kezdéssel Tisztaberek község Polgármesteri Hivatalának Házasságkötő termében (4969 Tisztaberek, Fő u. 6/A.) az egyeztető fórum megtartásra került, melyről emlékeztető és fotódokumentáció készült. A fórumon 35 fő vett részt.
6. A beérkezett véleményeket és észrevételeket a kommunikációban közreműködő szakértő összefoglalta, és a tervkészítő, valamint a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság részére eljuttatta.

3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel

A társadalmi egyeztetést követően 22 címzett részéről érkezett visszajelzés a Natura 2000 fenntartási tervvel kapcsolatban. A legtöbb véleményt megyei szervek küldték meg. Emellett voltak régiós, megyéken túlnyúló hatáskörű szervek, önkormányzatok, magántulajdonos és magán erdőgazdálkodó is a véleményezők között. A Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság projektgazdaként vett részt a fenntartási terv egy részének elkészítésében.

A legfontosabb beérkezett vélemények a 3.4.3.1. táblázatban láthatóak.

3.4.3.1. A legfontosabb beérkezett vélemények:

Kommunikáció címzettje	Alkalmazott eszköz	Visszajelzett? (tartalom)	Hogyan?	Beépült a tervbe?	Hogyan? Ha nem épült be, miért?
HBM KH Debreceni Járási Hivatala, Agrárügyi Főosztály	- levél, és/v. email értesítés - kifüggesztés - honlap - egyeztető fórum	igen (Az Agrárügyi Főosztály Erdőfelügyeleti Osztály 5 oldalban foglalta össze véleményét: 11 bekezdésben kifogásokat emelt, 5 bekezdésben tárgyi tévedéseket sorolt fel, 12 bekezdésben hiányosságokra hívta fel a figyelmet. Végezetül kérte a terv átdolgozását)	Levélben	Részben	-A 275/2004. Korm. rend. 4.§ (4) alapján a területileg illetékes államigazgatási szervek a kommunikáció célcsoportjai, akikkel a tervet egyeztetni kell a készítés során. Ez jelen terv esetében is megvalósult. -A körzeti erdőtervek érvényességére vonatkozó információk időközben javításra kerültek a dokumentáció első részében is. -A körzeti erdőtervezés Natura 2000 elővizsgálati dokumentációra vonatkozó adatokat és szövegrészeket a tervekészítő törölte. -A tervekészítő mindenhol törölte a következő mondatot: „Törekedni kell arra, hogy az összes erdőállomány valamely természetszerűnek minősülő jelölő élőhelyé alakuljon” A tervekészítő mindenhol törölte a következő mondatot: „A körzeti erdőtervben szereplő első és második fahasználati tervezés alapján kijelenthető, hogy a Garbolc, Nagyhódos, Kispalád, Botpalád és Sonkád külterületeken található idős keményfás és gyertyános-tölgyes élőhelyek legértékesebb részeit tarvágás fogja érinteni” -A KE-10 kezelési egységben található fasorok esetében egyszerűen az erdőtelepítéssel keletkezett tömberdőből külön egységként a tervekészítő leválasztotta az egykori vízfolyásokat kísérő, fasor jellegű területeket, hiszen a térképezés itt részletesebb volt, mint az erdőrészlet-felosztás. Tehát ezek az idősebb fákból álló állományrészek valójában értékesebbek természetvédelmi szempontból, mint a tömbök, amelyeknek erdőrészlet

Kommunikáció címezettje	Alkalmazott eszköz	Visszajelzett? (tartalom)	Hogyan?	Beépült a tervbe?	Hogyan? Ha nem épült be, miért?
					<p>szerint a részei, hiszen jóval idősebb fákból állnak. Így viszont az egyes erdőrészek érintettsége tényleg minimális, tehát pl. a Csaolc 2D részletnek csak kis része tartozik a KE-10 egységbe. A KE-10 egység szövegezésén mindezek mellett a tervekészítő módosított.</p> <p>-A fenntartási tervbe időközben belekerült, hogy a 2018-as dátumú SDF adatlapot tekinti alapnak. A jelölő fajok és élőhelyek állapotára vonatkozó fejezet (Megalapozó Dokumentáció) nem nyilvános, és egyeztetésre sem került.</p> <p>-A fő természetvédelmi prioritásokon túlmutató elvárások megvalósítására csak önkéntesen vállalható javaslatok találhatók a tervben. Ezek tehát csak a támogatási rendszer megváltozásával válhatnak kötelezővé.</p> <p>-a különböző védettségi fokú, rendeltetésű erdőket nem sorolta a tervekészítő különböző kezelési egységekbe. Az összes erdő egy kezelési egységben maradt. A nem védett területeken található származék erdő is Natura területen belül van, így vonatkoznia kell rá a Natura célkitűzéseknek.</p> <p>-Az önkéntesen vállalható javaslatok az AM által közzétett listából választhatók. Az üzemmód váltásra vonatkozó javaslat nem kerülhet máshova, hiszen egy jogszabály alapján sem kötelező.</p> <p>-Az, hogy védett természeti területen található erdőrészek elsődleges rendeltetése csak természetvédelmi lehet, nem szerepel a tervben, de ennek ellentmondó állítást sem találtunk.</p> <p>-Az önkéntesen vállalható előírás-javaslatok olyan</p>

Kommunikáció címzettje	Alkalmazott eszköz	Visszajelzett? (tartalom)	Hogyan?	Beépült a tervbe?	Hogyan? Ha nem épült be, miért?
					területekre is vonatkoznak, amelyek nem minősülnek védett természeti területnek. -Az „erdőszegély létrehozásának elősegítése és a meglévők fenntartása” nem a faállomány borításának megszüntetését jelenti, hanem a cserjés köpeny fenntartását, és a spontán újulat (itt a magyar kőris újulata) megőrzését ezeken a szegélysávokon. -A fenntartási tervben a tervekészítő jelezte, hogy a 269/2007. (X.18.) Korm. rendelet nem vonatkozik a nyiladékokra. -A jelzett nem létező szakszavakat a tervekészítő törölte a fenntartási tervből. Az „üzemterv” szó egy helyen megmaradt (1.7.3. Körzeti erdőtervek és üzemtervek), mivel ez rendelet által előírt címsor). Ugyanakkor nem érthető, hogy az „Erdőállomány Adattár” kifejezéssel mi a probléma. Mindenesre a tervekészítő ezt „Országos Erdőállomány Adattárra” változtatta
Nyíregyházi Járási Hivatal, Építésügyi és Örökségvédelmi Osztály	- levél, és/v. email értesítés - kifüggesztés - honlap - egyeztető fórum	igen (- Szszb megyében nem készült régészeti topográfia, így a tervezett beruházások érinthetnek feltáratlan, érintetlen lelőhelyeket. - A 2011.évi LXIV. trv. alapján a beruházások tervezését a védelemmel összhangban kell tervezni. - Javasolja, hogy a Miniszterelnökség KÖF NYHO nyilvántartásában rögzített aktuális adatokat a terv tartalmazza. - 38127 [KE-2], 38254 [KE-2], 59040 [KE-1], 38115 [KE-1] lelőhelyeken javasolja az erdőtelepítést lehetőleg kerülni, különösen a két utóbbin, mivel közvetlenül a felszín alatt van a kolostorrom. - 45407 [KE-3] lelőhelyen a tuskózásos fakitermelést	Levélben	részben	- „Tervezett beruházások” illetve „megvalósításra kerülő beavatkozások” nem szerepelnek a tervben. - A Miniszterelnökség KÖF NYHO nyilvántartásában rögzített aktuális adatokat a tervbe a tervekészítő nem építette be, mivel a fenntartási terv tartalmi követelményeit szabályozó 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet, és az ez alapján összeállított „Útmutató a Natura 2000 fenntartási tervek készítéséhez” szakmai anyag szerint nem kötelező tartalmi elem. A listázott régészeti lelőhelyekre vonatkozóan az erdőtelepítés tilalmára vonatkozó javaslatot a tervekészítő a tervbe beépítette, kivéve a Csaholc: Erdőforduló lelőhelyet, mivel ez jelenleg is erdő. Itt az erdőfelújítás

Kommunikáció címzettje	Alkalmazott eszköz	Visszajelzett? (tartalom)	Hogyan?	Beépült a tervbe?	Hogyan? Ha nem épült be, miért?
		<p>lehetőleg kerülni kell [ha elkerülhetetlen, régészeti felügyelet jelenlétében történjen].</p> <p>- Régészeti lelőhelyeket érintő beruházásoknál szakhatóságként részt vesz.</p> <p>- Felhívja a figyelmet a 2011.évi LXIV. trv. 9, 10, 19 §-ra.</p> <p>- Kéri, hogy adatszolgáltatásért forduljon a tervekészítő a Miniszterelnökség KÖF NYHO-hoz. Kéri a tervben rögzíteni a lelőhelyeket.)</p>			<p>jogszabályoknak megfelelően fog megtörténni.</p> <p>- A tervnek a fenntartási terv tartalmi követelményeit szabályozó 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet, és az ez alapján összeállított „Útmutató a Natura 2000 fenntartási tervek készítéséhez” szakmai anyag szerint nincs örökségvédelmi fejezete. Emiatt a tervekészítő nem kért adatokat a KÖF NYHO-tól.</p>
Nyíregyházi Járási Hivatal, Élelmiszerlánc-biztonsági, Növény- és Talajvédelmi Osztály	- levél, és/v. email értesítés - kifüggesztés - honlap - egyeztető fórum	<p>igen</p> <p>(- Vízviisszatartás tervezésekor meg kell vizsgálni a hatásterületet, és a termőföldeken történő termelésre gyakorolt hatást.</p> <p>- Az agrártámogatási rendszerhez [3.3.1.2.] felhívja a figyelmet a "zöldítés" előírásaira.)</p>	Levélben	nem	<p>A vízviisszatartásra vonatkozó javaslatban szerepel, hogy tervezéskor meg kell vizsgálni a termőföldeken történő termelésre gyakorolt hatást.</p> <p>A 3.3.1.2 pontban a „zöldítés” előírásai feltüntetésre kerültek.</p>
Felső-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság	- levél, és/v. email értesítés - kifüggesztés - honlap - egyeztető fórum	<p>igen</p> <p>(- Felsorolja érintettségüket.</p> <p><u>- Kér kiegészítéseket:</u></p> <p>-- Irgó és Alsóerdő csatorna nem szerepel a fenntartási tervben.</p> <p>-- Kis beágyazódású csatornák torkolatánál javasolja elzáró szerkezettel ellátott áteresztés létesítését.</p> <p>-- Igazgatóságukkal egyeztetett módon javasolja megvizsgálni, hogy lehetséges-e ideiglenes vízviisszatartás pl. homokzsákos megoldással.</p> <p>-- Tisztaberki Sár-cs., Paládp., Sár-Éger-cs. esetében támogatja a vízviisszatartó műtárgy létesítésének megvizsgálását, betétpallós elzárást, fenéklépcső létesítést javasol.</p> <p><u>- Árvízvédelmi szempontból:</u></p> <p>-- jelzi a 83/2014. (III.14.) és 120/1999. (VIII.6.) korm.rend. illetékességét, valamint a 07.NMT.04. Nagyvízi Mederkezelési Terv előírásait.</p> <p>-- Javasolja a terv</p>	Levélben	részben	<p>Az érintett csatornák esetében a vízügyi kezelő által megadott nevek és ingatlanok listáját a tervekészítő a fenntartási tervbe beépítette.</p> <p>-Az Irgó-csatorna és az Alsóerdő csatorna nevesítve van a KE-8 kezelési egységben.</p> <p>- A fenntartási terv 1.7. pontja a Nagyvízi mederkezelési tervvel kiegészítésre került.</p> <p>- A 83/2014. (III.14.) és 120/1999. (VIII.6.) korm.rend., valamint a 07.NMT.04. Nagyvízi Mederkezelési Terv előírásainak kötelező betartása a terv Megalapozó dokumentáció részének 1.3.3.4. pontjába beépítésre került.</p> <p>- A Vízyűjtő-gazdálkodás Tervezés pontban található, területre vonatkozó megállapítások, a terület fenntartási tervében</p>

Kommunikáció címzettje	Alkalmazott eszköz	Visszajelzett? (tartalom)	Hogyan?	Beépült a tervbe?	Hogyan? Ha nem épült be, miért?
		<p>kiegészítését az NMT-vel.</p> <p>-- Kéri a 3.2.-es fejezetben megjeleníteni a két jogszabály és a NMT előírásainak kötelező betartását.</p> <p>- <u>Vízgyűjtő-gazdálkodás Tervezés:</u> Ismerteti a területre vonatkozó megállapításokat [érintett víztestek, védett területek, valamint állapotuk javítása céljából megfogalmazott intézkedések].</p> <p>- <u>Kiegészítést kér:</u></p> <p>-- 83/2014. (III.14.) korm. rend. értelmében 6-6 és 3-3 méter parti sáv szabadon hagyása.</p> <p>-- legalább a csatornák egyik partján, legalább évente 2 alkalommal végezessen irtási munkát.</p> <p>-- júl.15-nov.1. közötti kotrási időszakra kifogást nem emel, de az esetleges vízfolyási akadályokat a mederből el kell távolítania.</p> <p>-- a kotrási feladatokat a kivitelezési oldalon el kell végeznie a kitermelt iszap part menti deponálásával.</p> <p>- <u>Kéri javaslatainak figyelembevételét,</u> további kifogást nem emel, javaslatai figyelembevételével támogatja a terv elfogadását.)</p>			kiegészítésként kért pontok, valamint a fenntartási terv kapcsán érintett vízfolyás víztestekre és azok vízgyűjtőire általánosan vonatkozó intézkedések is beépítésre kerültek a fenntartási terv 3.2.1., illetve a megalapozó dokumentáció 1.3.3.4. pontjába.
Azon földrészletek magán tulajdonosai, amelyek a tervezési területen belül érintettek a jelölő élőhelyeket és fajokat, valamint kiemelt természeti értéket és/vagy konfliktusforrást hordozó, természetvédelmi szempontból legfontosabbnak ítélt területrészek által (91 levél).	- levél, és/v. email értesítés - kifüggesztés - honlap - egyeztető fórum	<p>Igen (<u>Fórumon:</u></p> <p>- Szerinte sok AKG gazdálkodó természetkárosító módon gazdálkodik, míg a természeti értéket megőrző gazdálkodók kiszorultak ebből a támogatási rendszerből.</p> <p>- A tiltást és a támogatást össze kellene hangolni, mivel pl. büntetnek szárazzás hiánya miatt olyan időszakban, amikor nem lehet szárazzni.</p> <p>- A Natura 2000 kevés támogatást nyújt.</p> <p><u>Egy magántulajdonos levélben:</u></p> <p>- 091 hrsz-ú erdőt szeretnék</p>	fórumon, levélben	Nem	A megjegyzések nem igényelték módosítást a tervben

Kommunikáció címzettje	Alkalmazott eszköz	Visszajelzett? (tartalom)	Hogyan?	Beépült a tervbe?	Hogyan? Ha nem épült be, miért?
		<p>megosztani.</p> <ul style="list-style-type: none"> - A számlalással elvileg egyetért. - Illegális termelés esetén kitermelőt kéri kötelezni pótlásra és ápolásra. - A gombázási lehetőséget továbbra is közösségi körben tervezi meghagyni. - Az elfogadott fennt.terv Nagyhódosra vonatkozó részét kéri megküldeni.) 			

3.4.3.2. A legfontosabb észrevételek, amelyek alapján a terv módosításra került:

Elsősorban a HBM KH Debreceni Járási Hivatala, Agrárügyi Főosztály erdős kezelési egységekre vonatkozó észrevételei alapján módosította a tervet a tervekészítő. A Nyíregyházi Járási Hivatal, Építésügyi és Örökségvédelmi Osztály és a Felső-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság észrevételei, kérései, javaslatai alapján is történtek módosítások.

AGRÁRMINISZTERIUM

Nyilatkozat

A HUHN20054 Csalóc-Garbolc kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület Natura 2000 fenntartási terve megfelel az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X. 8.) Kormányrendelet 4. §. (4) bekezdésben foglalt tartalmi és formai követelményeknek. A Natura 2000 fenntartási tervet a Natura 2000 fenntartási tervek Szakmai Bizottsága elfogadta.

A HUHN20054 Csalóc-Garbolc Natura 2000 területre vonatkozó fenntartási tervet, az agrárminiszter megbízásából, jóváhagyta:

Balczó Bertalan
természetvédelemért felelős helyettes államtitkár

Budapest, 2020. július „24.”